

วิสุทธิมคฺคสุส นาม
ปกรณวิเสสสุส
ทุติโย ภาโค

(ทวาทสโม อิทฺธิวិธินิทฺเทโส)

ข้อสอบข้อเขียน
วิชากลับ ป.ธ. ๙
วัดพระธรรมกาย

คู่มือการใช้ ข้อสอบซ่อมเขียน

๑ เตรียมสมุด ปากกา เลือกฉบับที่ชอบ ๑ ฉบับ

๒ ก่อนเขียนให้อ่านข้อสอบให้จบ ๑ รอบก่อน แล้ววง O หัวตะปู้ไว้ด้วย

เนื่องจากว่า ถ้าเราเขียนทันที เราจะเขียนได้ดีในช่วงต้น ช่วงท้ายจะล้า การที่เราอ่านให้ทั่วก่อน ทำให้เราเห็นภาพรวม กำหนดทำที่ได้ก่อน ที่ยังไม่ได้ ไม่แน่ใจ ก็รอดัดสินใจต่อได้

๓ ในการซ่อมเขียน ควรเขียนอยู่ในเวลา ๑ ช.ม.- ๑.๕ ชั่วโมงครึ่ง ก่อน เขียนไม่จบไม่เป็นไร

เนื่องจากว่า การซ่อมเขียนเน้นคุณภาพ ให้เขียนให้ดีที่สุด ได้น้อยในครั้งแรก (อาจจะ ๓ บรรทัด) เป็นเรื่องธรรมดา พอครั้งที่ ๒ ครั้งที่ ๓ จะเขียนได้มากขึ้นเอง จนครั้งหลังๆ ๑ ช.ม. ก็สามารถเขียนได้ จนจบข้อสอบเอง

๔ เขียนเสร็จ (๑ ช.ม.) ให้ตรวจทันที และถือโอกาสดูเลยไปตรงที่ยังไม่ได้เขียนด้วย

๕ ในการเขียน ครั้งแรก ไม่ต้องทวน แต่ครั้งถัดไป ตรวจเสร็จให้ทวนฉบับเก่าทุกครั้ง

แล้วใส่เครื่องหมายรอบไว้ (IIII) จนฉบับนั้น ครบ ๑๐ รอบแล้วค่อยหยุด

(ไม่ควรหักโหมทำทีเดียว แต่ทำทุกครั้งหลังตรวจ ในวันที่ว่างเขียน ก็เป็นใช้ได้)

เนื่องจากการทวนเป็นสิ่งสำคัญที่สุด ใน ๔ ขั้นตอนของการทำปัญหาบาลี
อันได้แก่ อ่าน เขียน ตรวจ และทวน

การอ่าน ให้อ่านตามถนัด วางตารางอ่าน จะกำหนดหน้า กำหนดวัน กำหนดรอบ ตามถนัด

การเขียน เขียนเท่าที่เขียนได้ ไม่เน้นว่าต้องอ่านมาก่อน เป็นการหัดแต่งไทยไปในตัว

ไม่ต้องเน้นว่าต้องเขียนจบ แต่จะไปชดเชยด้วยการตรวจ และทบทวน

การตรวจ ทำให้เราเห็นข้อด้อย และเห็นความใกล้เคียงในการตีความศัพท์ของเรา ค่อยๆดู ก็จะเห็นทุกอย่าง เป็นการทบทวนหลักทั้งหมดเป็นอัตโนมัติ

การทวน เนื่องจากการเขียนและตรวจมาทุกฉบับ ล้วนใช้เวลามาก และยังไม่ทันได้ใช้ ก็ลืมเสียแล้ว ตราบเท่าที่เรายังทำภารกิจคือการสอบยังไม่เสร็จ เป็นความจำเป็นที่เราต้องทบทวน แต่จะทวนทั้งหมดมันย้อมไม่ทัน เราจึงเลือกทวนฉบับที่เขียนก่อน ถ้าตรงในห้องสอบ ก็เป็นอุปการะมาก แม้ไม่ตรงก็ยังมีคามมั่นใจ เพราะจะไม่รู้สึกคลั่งคลุ้งที่ไม่มี หรือมีน้อย จนขาดความมั่นใจ

ประโยค ป.ธ. ๙

แปล ไทยเป็นมคธ

สอบ วันที่

๒๕๖

๑ ในโลกียอภิญญา ๕ นั้น พระโยคีผู้เป็นอาทิกัมมิกะ ใครจะทำอิทธิวิฤพพะนะ มีฤทธิ์คือ เป็นคนเดียวเป็นหลายคนก็ได้ เป็นต้น พึงยังสมาบัติ ๘ ๗ ในกสิณ ๘ มีโอทาทกสิณเป็นข้อสุดท้ายให้เกิด ผีกฝนจิตโดยอาการ ๑๔ นี้ คือ โดยตามลำดับกสิณ โดยย้อนลำดับกสิณ โดยทั้งตามลำดับทั้งย้อนลำดับกสิณ โดยตามลำดับฌาน โดยย้อนลำดับฌาน โดยทั้งตามลำดับทั้งย้อนลำดับฌาน โดยข้ามฌาน โดยข้ามกสิณ โดยข้ามทั้งฌานทั้งกสิณ โดยเลื่อนองค์ฌาน โดยเลื่อนอารมณ์ โดยเลื่อนทั้งองค์ทั้งอารมณ์ โดยกำหนดดวงค์ โดยกำหนดคูอารมณ์ ฯ ถามว่า "ก็ในอาการเหล่านั้น กสิณานุโลม เป็นไหน ? ฯลฯ อารัมมณวัฏฐาปะนะ เป็นอย่างไร ?" ฯ วิสัชนาว่า ภิกษุในพระศาสนาที่เข้าในกสิณ ๘ ตามลำดับดังนี้ คือ เข้าฌานในปฐมวิกสิณ ต่อนั้น ในอาโปกสิณเป็นต้น ตั้ง ๑๐๐ ครั้ง ๑๐๐๐ ครั้ง ก็ได้ นี้ ชื่อว่า กสิณานุโลม ฯ ส่วนการเข้าอย่างนั้นแหละ โดยลำดับย้อนตั้งแต่โอทาทกสิณ ชื่อว่า กสิณปฏิโลม ฯ การเข้าแล้ว ๆ เล่า ๆ โดยทั้งตามลำดับทั้งย้อนลำดับ ดังนี้ คือ ตั้งแต่ปฐมวิกสิณไปจนถึงโอทาทกสิณ ตั้งแต่โอทาทกสิณมาจนถึงปฐมวิกสิณ ชื่อว่า กสิณานุโลมปฏิโลม ฯ ที่นี้ การเข้าแล้ว ๆ เล่า ๆ ตั้งแต่ปฐมฌานไปตามลำดับจนถึงเนวสัญญานาสัญญายตนะ ชื่อว่า ฌานานุโลม ฯ การเข้าแล้ว ๆ เล่า ๆ ตั้งแต่เนวสัญญานาสัญญายตนะเข้ามาจนถึงปฐมฌาน ชื่อว่า ฌานปฏิโลม ฯ การเข้า แล้ว ๆ เล่า ๆ โดยทั้งตามลำดับทั้งย้อนลำดับ ดังนี้ คือ ตั้งแต่ปฐมฌานไปจนถึงเนวสัญญานาสัญญายตนะ และ ตั้งแต่เนวสัญญานาสัญญายตนะเข้ามาจนถึงปฐมฌาน ชื่อว่า ฌานานุโลมปฏิโลม ฯ ส่วนว่าการไม่ข้ามกสิณ แต่ข้ามฌาน โดยทำให้เป็นเอกกันตริกะ อย่างนี้ คือ เข้าปฐมฌานในปฐมวิกสิณแล้วเข้าตติยฌานในปฐมวิกสิณนั้นแหละ ต่อนั้น เพิกปฐมวิกสิณนั้นเสีย (เข้า) อากาสานัญญายตนะ แล้ว ต่อนั้น (เข้า) อากิญจัญญายตนะดังนี้ ชื่อว่า ฌานุกันตกะ ฯ แม้โยชนา อันมีกสิณที่เหลื่อมมีอาโปกสิณเป็นอาทิเป็นต้นไป ก็พึงทำอย่างนี้ ฯ การไม่ข้ามฌาน แต่ข้ามกสิณ โดยทำให้เป็นเอกกันตริกะ โดยนัยนี้ คือ เข้าปฐมฌานในปฐมวิกสิณแล้วเข้าปฐมฌานนั้นแหละอีก ในเตโชกสิณ ต่อนั้น ในน้ำโลกสิณ แล้วต่อใน โลหิตกสิณ ดังนี้ ชื่อว่า กสิณุกันตกะ ฯ การข้ามทั้งฌานทั้งกสิณ โดยนัยนี้ คือ เข้าปฐมฌานในปฐมวิกสิณแล้ว ต่อนั้น (เข้า) ตติยฌานในเตโชกสิณ เพิกน้ำโลกสิณแล้ว (เข้า) อากาสานัญญายตนะ (เข้า) อากิญจัญญายตนะ แต่โลหิตกสิณ ดังนี้ ชื่อว่า ฌานกสิณุกันตกะ ฯ ส่วนว่าการเข้าปฐมฌานในปฐมวิกสิณแล้ว เข้าฌานเมื่อนอกนี้ ในปฐมวิกสิณนั้นเหมือนกัน ชื่อว่า อังคสังกันติกะ ฯ

๑ ตตถ เอโกปิ หุตวา พหุธา โหติตติอาทิกัม อิทธีวิภูพพณํ กาคูกาเมณ อาทิกมมิเณ
 โยคินา โอทาตกสิณปริยนเตสฺส อฏฺฐสฺส กสิณเณสฺส อฏฺฐสฺส อฏฺฐสฺส สมาสตติโย นิพพตเตตฺวา กสิณานุโลม
 โตะ กสิณปฏิโลมโต กสิณานุโลมปฏิโลมโต ฌานานุโลมโต ฌานปฏิโลมโต ฌานานุโลมปฏิโลมโต
 ฌานานุกกนตกโต กสิณุกกนตกโต ฌานกสิณุกกนตกโต อังคสงฺกนฺตติโต อารมมณสงฺกนฺตติโต
 อังการมมณสงฺกนฺตติโต อังคววฏฺฐาปนโต อารมมณวฏฺฐาปนโตติ อิมเหติ จุทฺทสฺสี อากาเรหิ จิตฺตํ
 ปริหเมตพฺพํ ฯ กตมํ ปเนตถ กสิณานุโลมํ ฯ เปฯ กตมํ อารมมณวฏฺฐาปนนฺตติ ฯ อิทฺธิ ภิกฺขุ
 ปฐวีกสิณเณ ฌานํ สมาสชฺชติ ตโต อาเปกสิณเณติ เอวํ ปฏิปภาณิยา อฏฺฐสฺส กสิณเณสฺส สตทฺฆตฺตุมปิ
 สทฺธสฺสทฺฆตฺตุมปิ สมาสชฺชติ อิทํ กสิณานุโลมํ นาม ฯ โอทาตกสิณโต ปน ปฏฺฐาย ตเถว
 ปฏิโลมกฺกเมณ สมาสชฺชนํ กสิณปฏิโลมํ นาม ฯ ปฐวีกสิณโต ปฏฺฐาย ยาว โอทาตกสิณ
 โอทาตกสิณโต ปฏฺฐาย ยาว ปฐวีกสิณนฺตติ เอวํ อนุโลมปฏิโลมวเสน ปุณฺณปุณฺณํ สมาสชฺชนํ
 กสิณานุโลมปฏิโลมํ นาม ฯ ปฐมชฺชฌานโต ปน ปฏฺฐาย ปฏิปภาณิยา ยาว เวนสญฺญานาสญฺญาตนํ
 ตาว ปุณฺณปุณฺณํ สมาสชฺชนํ ฌานานุโลมํ นาม ฯ เวนสญฺญานาสญฺญาตนโต ปฏฺฐาย ยาว
 ปฐมชฺชฌานํ ตาว ปุณฺณปุณฺณํ สมาสชฺชนํ ฌานปฏิโลมํ นาม ฯ ปฐมชฺชฌานโต ปฏฺฐาย ยาว
 เวนสญฺญานาสญฺญาตนํ เวนสญฺญานาสญฺญาตนโต ปฏฺฐาย จ ยาว ปฐมชฺชฌานนฺตติ เอวํ
 อนุโลมปฏิโลมวเสน ปุณฺณปุณฺณํ สมาสชฺชนํ ฌานานุโลมปฏิโลมํ นาม ฯ ปฐวีกสิณ ปน ปฐมชฺชฌานํ
 สมาสชฺชิตฺวา ตตฺถเอว ตตฺติยํ สมาสชฺชติ ตโต ตเถว อุกฺขมาณฺเฏตฺวา อากาสาณญฺจาตนํ ตโต
 อากิณฺจญฺญาตนนฺตติ เอวํ กสิณํ อนุกกมิตฺวา ฌานสฺสเวยฺว เอกนฺตริภาเวณ อุกกมณํ ฌานานุกกนตกํ
 นาม ฯ เอวํ อาเปกสิณาทิมูลกปิ โยชนา กาคตพฺพา ฯ ปฐวีกสิณ ปฐมชฺชฌานํ สมาสชฺชิตฺวา ปน
 ตเถว เตโชกสิณเณ ตโต นีลกสิณเณ ตโต โลหิตกสิณเณติ อิมินา นนฺน ฌานํ อนุกกมิตฺวา กสิณสฺสเวยฺว
 เอกนฺตริภาเวณ อนุกกมณํ กสิณุกกนตกํ นาม ฯ ปฐวีกสิณ ปฐมชฺชฌานํ สมาสชฺชิตฺวา ตโต
 เตโชกสิณเณ ตตฺติยํ นีลกสิณํ อุกฺขมาณฺเฏตฺวา อากาสาณญฺจาตนํ โลหิตกสิณโต อากิณฺจญฺญาตนนฺตติ
 อิมินา นนฺน ฌานสฺส เวยฺว กสิณสฺส จ อุกกมณํ ฌานกสิณุกกนตกํ นาม ฯ ปฐวีกสิณ ปน
 ปฐมชฺชฌานํ สมาสชฺชิตฺวา ตตฺถเอว อิตฺเรสมฺปิ สมาสชฺชนํ อังคสงฺกนฺติกํ นาม ฯ

ในโลเกยอภิญญา ๕ นั้น พระโยคีผู้เป็นอาทิมิกะ ใครจะทำอิทธิวิภูพพะนะ มีฤทธิ์คือ เป็นคนเดียวเป็นหลายคนก็ได้ เป็นต้น พึงยังสมาบัติ ๘ ๗ ในกสิณ ๘ มีโอทาทกสิณเป็นข้อสุดท้ายให้เกิด

ตตถ เอโกปิ หุตวา พหุชา โหตีติอาทิกัม อิทธิวิภูพพะนะ กาทุกาเมน อาทิมิกะเมเณ โยคินา โอทาทกสิณปริยนตสุ อมฺจุลฺลสุ กสิณेषฺสุ อมฺจุลฺล อมฺจุลฺล สมาปตฺติโย นิพพตฺเตตฺตวา

ฝึกฝนจิตโดยอาการ ๑๔ นี้ คือ โดยตามลำดับกสิณ โดยย้อนลำดับกสิณ โดยทั้งตามลำดับทั้งย้อนลำดับกสิณ โดยตามลำดับฌาน โดยย้อนลำดับฌาน โดยทั้งตามลำดับทั้งย้อนลำดับฌาน โดยข้ามฌาน โดยข้ามกสิณ โดยข้ามทั้งฌานทั้งกสิณ โดยเลื่อนองค์ฌาน โดยเลื่อนอารมณ์ โดยเลื่อนทั้งองค์ทั้งอารมณ์ โดยกำหนดดวงค์ โดยกำหนดดูอารมณ์ ฯ

กสิณานุโลมโต กสิณปฏิโลมโต กสิณานุโลมปฏิโลมโต ฌานานุโลมโต ฌานปฏิโลมโต ฌานานุโลมปฏิโลมโต ฌานานุกกนฺตกโต กสิณุกกนฺตกโต ฌานกสิณุกกนฺตกโต อังคสงฺกนฺตโต อารมฺมณสงฺกนฺตโต อังคารมฺมณสงฺกนฺตโต อังคววฏฺฐาปนโต อารมฺมณวฏฺฐาปนโตติ อิมํ จุทฺทสํ อากาเรหิ จิตฺตํ ปรีทเมตฺตพฺพํ ฯ

ถามว่า "ก็ในอาการเหล่านั้น กสิณานุโลม เป็นไหน ? ฯลฯ อารัมมณวฏฐูปนะ เป็นอย่างไร ?" ฯ
วิสัยหน้าว่า ภิกษุในพระศาสนาเข้าในกสิณ ๘ ตามลำดับดังนี้ คือ เข้าฌานในปฐมวิกสิณ ต่อนั้น
ในอโปกสิณเป็นต้น ตั้ง ๑๐๐ ครั้ง ๑๐๐๐ ครั้ง ก็ได้ นี้ชื่อว่า กสิณานุโลม ฯ

กตมํ ปเนตถ กสิณานุโลมํ ฯเปฯ กตมํ อารัมมณวฏฐูปนหติ ฯ อิท ภิกษุ ปฐวีกสิณ
ฌานํ สมาปชชติ ตโต อโปกสิณเติ เหวํ ปฏิปาณียา อมฺมรสฺส กสิณสฺส สตกฺขตฺตุมปิ
สหสฺสชฺชตฺตุมปิ สมาปชชติ อิทํ กสิณานุโลมํ นาม ฯ

ส่วนการเข้าอย่างนั้นแหละ โดยลำดับย้อนตั้งแต่โอทาทกสิณ ชื่อว่า กสิณปฏิโลม ฯ การเข้าแล้ว ๆ เล่า ๆ
โดยทั้งตามลำดับทั้งย้อนลำดับ ดังนี้ คือ ตั้งแต่ปฐมวิกสิณไปจนถึงโอทาทกสิณ ตั้งแต่โอทาทกสิณมาจนถึง
ปฐมวิกสิณ ชื่อว่า กสิณานุโลมปฏิโลม ฯ

โอทาทกสิณโต ปน ปญฺญาย ตเถว ปฏิโลมกฺกเมน สมาปชฺชนํ กสิณปฏิโลมํ นาม ฯ
ปฐวีกสิณโต ปญฺญาย ยาว โอทาทกสิณํ โอทาทกสิณโต ปญฺญาย ยาว ปฐวีกสิณนติ เหวํ
อนุโลมปฏิโลมวเสน ปุณฺณปุณํ สมาปชฺชนํ กสิณานุโลมปฏิโลมํ นาม ฯ

ที่นี้ การเข้าแล้ว ๆ เล่า ๆ ตั้งแต่ปฐมฌานไปตามลำดับจนถึงเนวสัญญานาสัญญายตนะ ชื่อว่า **ฌานานุโลม** ฯ การเข้าแล้ว ๆ เล่า ๆ ตั้งแต่เนวสัญญานาสัญญายตนะ **เข้ามาจนถึง**ปฐมฌาน ชื่อว่า **ฌานปฏิโลม** ฯ

ปฐมฌานโต ปน ปฏฺฐาย ปฏิปาทิยา ยาว เนวสัญญานาสัญญายตน์ ตาว ปฺนปฺปนํ
สมาปชฺชนํ **ฌานานุโลมํ** นาม ฯ เนวสัญญานาสัญญายตน์โต ปฏฺฐาย **ยาว** ปฐมฌานํ
ตาว ปฺนปฺปนํ สมาปชฺชนํ **ฌานปฏิโลมํ** นาม ฯ

การเข้า แล้ว ๆ เล่า ๆ **โดยทั้งตามลำดับทั้งย้อนลำดับ** ดังนี้ คือ ตั้งแต่ปฐมฌานไปจนถึงเนวสัญญานา
สัญญายตนะ และ ตั้งแต่เนวสัญญานาสัญญายตนะเข้ามาจนถึงปฐมฌาน ชื่อว่า **ฌานานุโลมปฏิโลม** ฯ

ปฐมฌานโต ปฏฺฐาย ยาว เนวสัญญานาสัญญายตน์ เนวสัญญานาสัญญายตน์โต
ปฏฺฐาย จ ยาว ปฐมฌานนฺติ เอวํ **อนุโลมปฏิโลมวเสน** ปฺนปฺปนํ สมาปชฺชนํ
ฌานานุโลมปฏิโลมํ นาม ฯ

ส่วนว่าการไม่ข้ามกลืน แต่ข้ามฉาน โดยทำให้เป็นเอกันตริกะ อย่างนี้ คือ **เข้า**ปฐมฉานในปฐวีกลืนแล้ว
เข้าตติยฉานในปฐวีกลืนนั้นแหละ ต่อนั้น **เพิก**ปฐวีกลืนนั้นเสีย (เข้า) อากาสานัญจายตนะ แล้ว ต่อนั้น
(เข้า) อากิญจัญญายตนะดังนี้ ชื่อว่า ฉานุกันตกะ ฯ

ปฐวีกลีเณ ปน ปฐมฉาน **สมาปชฺชิตฺวา** ตตฺถเณ ตติยํ สมาปชฺชติ ตโต ตเทว
อุคฺขมาณฺเณตฺวา อากาสานัญจายตนํ ตโต อากิญจัญญายตนํ **เอวํ** กลีณํ อนุกฺกมิตฺวา
ฉานสฺสเสว เอกนฺตริกภาเวน อุกฺกมณํ ฉานานุกฺกนฺตกํ นาม ฯ

แม่**โยชนา** อันมีกลืนที่เหลือมีอาโปกลืน**เป็นอาทิเป็นต้นไป** ก็พึงทำอย่างนี้ ฯ

เอวํ อาโปกลีณา**ทิมูลกาปิ** **โยชนา** กาทพฺพา ฯ

การไม่ข้ามฉาน แต่ข้ามกลืน โดยทำให้เป็นเอคันตริกะ โดยนัยนี้ คือ เข้าปฐมฉานในปฐมวิกลืนแล้ว
เข้าปฐมฉานนั้นแหละอีก ในเตโชกลืน ต่อนั้น ในนีกกลืน แล้วต่อนั้น ในโลหิตกลืน ดังนี้ ชื่อว่า
กลืนกุกันตกะ ฯ

ปฐมวิกลืน ปฐมชุฉาน สมาปชิตวา ปุน ตเทว เตโชกลืน ตโต นีกกลืน ตโต
โลหิตกลืนติ อิมินา นเยน ฉาน อนุกัมมิตวา กลืนสุเสว เอกนตริกภาเวน อนุกัมมน
กลืนกุกันตกํ นาม ฯ

การข้ามทั้งฉานทั้งกลืน โดยนัยนี้ คือ เข้าปฐมฉานในปฐมวิกลืนแล้ว ต่อนั้น (เข้า) ตติยฉานในเตโชกลืน
เพิกนีกกลืนแล้ว (เข้า) อากาสัญญจาตนะ (เข้า) อากิญจัญญายตนะ แต่โลหิตกลืน ดังนี้ ชื่อว่า ฉาน
กลืนกุกันตกะ ฯ

ปฐมวิกลืน ปฐมชุฉาน สมาปชิตวา ตโต เตโชกลืน ตติย นีกกลืน อุกขาณฺฑิตวา อา
กาสานญายตนะ โลหิตกลืนโต อากิญจัญญายตนะติ อิมินา นเยน ฉานสุส เจว
กลืนสุส จ อุกกัมมน ฉานกลืนกุกันตกํ นาม ฯ

ส่วนว่า การเข้าปฐมฌานในปฐมวิภังค์แล้ว เข้าฌานฌานนี้ ในปฐมวิภังค์นั้นเหมือนกัน ชื่อว่า
อังกสกันติกะ ฯ

ปฐมวิภังค์ ปน ปฐมฌาน สมุปชชิตวา ตตฺเถว อิตเรสมปิ สมุปชชนํ อังกสกันติกํ
นาม ฯ

ประโยค ป.ธ. ๙

แปล ไทยเป็นมคธ

สอบ วันที่

๒๕๖

๑ ส่วนในบทที่เหลือมีบทว่า "ปริสุทฺธ" เป็นต้น มีวินิจฉันว่า ชื่อว่าปริสุทฺธ เพราะภาวะคือ ความบริสุทธิ์แห่งสติด้วยอำนาจอุเบกขา ฯ ก็เพราะบริสุทธิ์นั่นเอง จึงชื่อว่าสะอาด อธิบายว่า ผ่องใส ฯ ชื่อว่า ไม่มีอสังคณ เพราะความที่อสังคณมีรากะเป็นต้นถูกจำกัดไปด้วยความดับแห่งปัจจัยทั้งหลายมีสุข เป็นต้น ฯ เพราะความไม่มีอสังคณนั้นแล จึงชื่อว่าปราศจากอุปกิเลส ฯ เพราะวาจิตย่อมเศร้าหมองด้วย อสังคณ ฯ ชื่อว่าเป็นจิตอ่อน เพราะความเป็นจิตที่ได้อบรมดีแล้ว อธิบายว่า เป็นจิตถึงซึ่งความเป็นวสี ฯ เพราะจิต ที่เป็นไปในอำนาจ ท่านเรียกว่า จิตอ่อน ฯ เพราะความเป็นจิตอ่อนนั้นแหละ จึงเป็นจิตควร แก่การ อธิบายว่า ทนทาน ใช้การได้ ฯ อันจิตอ่อน เป็นจิตควรแก่การ เหมือนทองคำที่เขาแปดได้แล้ว นั้น ฯ ก็แล ความอ่อนและควรแก่การทั้งสองนั้น จะมีได้ก็เพราะความที่จิตได้อบรมดีแล้วเท่านั้นแล ฯ ดังพระผู้มีพระภาคเจ้าตรัสไว้ว่า "ดูกรภิกษุทั้งหลาย เราไม่เห็นธรรมอื่นลัทธิอย่างหนึ่ง ซึ่งได้อบรมทำให้มาก แล้ว เป็นของอ่อนควรแก่การ เหมือนอย่างจิตนี้เลย" ดังนี้ ฯ เพราะความที่จิตนั้นตั้งอยู่ในอาการทั้งหลาย ความเป็นสิ่งบริสุทธิ์เป็นต้นนั้น จึงชื่อว่าตั้งอยู่ ฯ เพราะตั้งอยู่นั่นเอง จึงชื่อว่าถึงความไม่หวั่นไหว อธิบาย ว่า ไม่คลอนแคลน ไม่มีความเคลื่อนไหวหรือว่า ชื่อว่าตั้งอยู่ เพราะตั้งอยู่ในอำนาจของตน โดยความเป็น จิตอ่อนควรแก่การ ฯ ชื่อว่าถึงความไม่หวั่นไหว เพราะเป็นจิตอันคุณมีศรัทธาเป็นต้นจับแล้ว ฯ แท้จริง จิตอันศรัทธาจับแล้วย่อมไม่หวั่นไหวด้วยความไม่เชื่อ อันวิริยะจับแล้วย่อมไม่หวั่นไหวด้วยความเกียจ- คร้าน อันสติจับแล้วย่อมไม่หวั่นไหวด้วยความเลินเล่อ อันสมาธิจับแล้ว ย่อมไม่หวั่นไหวด้วยความฟุ้งซ่าน อันปัญญาจับแล้วย่อมไม่หวั่นไหวด้วยความไม่รู้ ไปกับแสงสว่างแล้ว ย่อมไม่หวั่นไหวด้วยความมืด คือกิเลส ฯ จิตอันธรรม ๖ ประการนี้จับแล้ว ย่อมเป็นจิตถึงซึ่งความไม่หวั่นไหว ฯ จิตประกอบด้วยองค์ ๘ ดังกล่าวนั้น จึงเป็นจิตควรแก่การน้อมไป เพื่อการทำให้แจ้งด้วยความรู้อยิ่ง ซึ่งอภิญญาสังจิกิริณี- ธรรมทั้งหลาย ฯ พึงทราบนัยอื่นอีก ฯ ชื่อว่าตั้งมั่น เพราะสมาธิในจิตุดถกมาน ชื่อว่าบริสุทธิ์ เพราะความ เป็นจิตอยู่ไกลนิรณฺท ชื่อว่าสะอาด เพราะก้าวล่วงองค์มีวิตกเป็นต้น ชื่อว่าไม่มีอสังคณเพราะความไม่มี แห่งอิจจาวรทั้งหลายที่เลว อันเป็นข้าศึกแห่งการได้มาน ชื่อว่าปราศจากอุปกิเลส เพราะความปราศไป แห่งเครื่องเศร้าหมองจิต มีอภิชฌาเป็นต้น ฯ กับทั้งทั้งสอง นี้ พึงทราบตามทำนองความในอนึ่งคณสูตร และวัฏฏสูตรเถิด ฯ ชื่อว่าเป็นจิตอ่อน เพราะถึงความเป็นวสี ชื่อว่าควรแก่การ เพราะเข้าถึงความเป็นบาท แห่งอิทธิ ชื่อว่าตั้งอยู่ ถึงความไม่หวั่นไหว หมายความว่า ตั้งอยู่อย่างที่เป็นสิ่งถึงความไม่หวั่นไหว เพราะ เข้าถึงความเป็นจิตประณีต ด้วยความเต็มเปี่ยมแห่งภาวนา ฯ จิตประกอบด้วยองค์ ๘ แม้โดยนัยนี้ ก็เป็น

จิตควรแก่การน้อมไป คือเป็นบาท เป็นปทัฏฐาน เพื่อให้แจ้งด้วยความรู้ซึ่งอภิญญาสัจจิกรณียธรรม
ทั้งหลาย แล ฯ

๑ ปริสุทฺธเรติอาทิสฺ ปน ฯ อุเปกขาสติปาริสุทฺธิภาเวน ปริสุทฺธเร ฯ ปริสุทฺธตตayeว ปริโยทาเต
ปรภสฺสเรติ วุตฺตํ โหติ ฯ สุขาทึนํ ปจฺจยानํ ฆาเตน วิหิตราคาทิจงฺคณตฺตา อนงฺคเณ ฯ อนงฺคณตตayeว
วิคตฺตูปกิเลสํ ฯ องฺคเณน ทิ จิตฺตํ อุปกิลิสีสฺสตี ฯ สุภาวิตตฺตา มุทฺตญฺเต วลีภาวปฺปตฺเตติ วุตฺตํ โหติ ฯ
วเส วตฺตมานํ ทิ จิตฺตํ มุทฺตญฺติ วุจฺจติ ฯ มุทฺตตตayeว กมฺมนิเย กมฺมกฺขเม กมฺมโยคเคติ วุตฺตํ
โหติ ฯ มุทฺทํ ทิ จิตฺตํ กมฺมนิเย โหติ สฺสฺสนฺตมิว สฺวณฺณํ ฯ ตณฺจ อุภยมฺปิ สุภาวิตตตayeวาตี ฯ
ยถาห ฯ นาทํ ภิกฺขเว อณฺญํ เอกธมฺมมฺปิ สมนุสฺสํ ยํ เอวํ ภาวิตํ พหุสีกํ มุทฺตญฺจ โหติ
กมฺมนิเยจ ยถยิทํ ภิกฺขเว จิตฺตญฺติ ฯ เอเตสฺส ปริสุทฺธภาวาทิสฺส จิตฺตตฺตา จิตฺเต ฯ จิตฺตตตayeว
อาเนญฺชปฺปตฺเต อจฺเจ นิริชฺชเนติ วุตฺตํ โหติ ฯ มุทฺทกมฺมณฺญภาเวน วา อตฺตโน วเส จิตฺตตตฺตา
จิตฺเต ฯ สทฺธาทึทึ ปริคฺคหิตตตฺตา อาเนญฺชปฺปตฺเต ฯ สทฺธาปริคฺคหิตํ ทิ จิตฺตํ อสฺสทฺธิเยน น
อิชฺชติ วิริยปริคฺคหิตํ โกสฺชเชน น อิชฺชติ สติปริคฺคหิตํ ปมาเทน น อิชฺชติ สมฺมธิปริคฺคหิตํ
อุทฺตจฺเจน น อิชฺชติ ปญฺญาปริคฺคหิตํ อวิชฺชาย น อิชฺชติ โอบาสคตํ กิเลสํธกาเรน น
อิชฺชติ ฯ อิมํ ทิ จิตฺตํ ฐมฺเมทึ ปริคฺคหิตํ อาเนญฺชปฺปตฺตํ โหติ ฯ เอวํ อภฺยาสกสมฺมณฺหาคตํ จิตฺตํ
อภินิหารกฺขมํ โหติ อภินฺญาสจฺฉิกรณียานํ ฐมฺมานํ อภินฺญาสจฺฉิกริยาย ฯ อปฺโร นโย ฯ
จตฺตฤชฺชฌานสมฺมาธินา สมฺมาทิตฺเต นีวรณทฺฐีภาเวน ปริสุทฺธเร วิตกฺกาทิสมตฺติกฺกเมว ปริโยทาเต
ฉานปฺปฺปฺปภาวปจฺจนีกานํ ปาปกาณํ อิจฺฉาวจฺจานํ อภาเวน อนงฺคเณ อภิชฺชณาทึนํ จิตฺตสฺส อุปกิเลสํ
วิคเมว วิคตฺตูปกิเลสํ ฯ อุภยมฺปิ เจตํ อนงฺคณสฺสทฺตวตฺตสฺสทฺตานุสาเรน เวทิตพฺพํ ฯ วลีปฺปตฺติยา
มุทฺตญฺเต อิทฺธิปาทภาวูปคเมว กมฺมนิเย ภาวนาปาริปุริยา ปณฺธิตภาวูปคเมว จิตฺเต อาเนญฺชปฺปตฺเต ฯ
ยถา อาเนญฺชปฺปตฺตํ โหติ เอวํ จิตฺเตติ อตฺถโถ ฯ เอวมฺปิ อภฺยาสกสมฺมณฺหาคตํ จิตฺตํ อภินิหารกฺขมํ
โหติ อภินฺญาสจฺฉิกรณียานํ ฐมฺมานํ อภินฺญาสจฺฉิกริยาย ปาทกํ ปทฺมจฺ्ञานญฺตญฺติ ฯ

วิสุทธิมรรค ภาค ๒ หน้า ๒๐๕-๒๐๖ (อิทธิวิธินิเทศ)

ส่วนในบทที่เหลื่อมมีบทว่า "ปริสุทฺธ" เป็นต้น มีวินิจฉัยว่า ชื่อว่าปริสุทฺธ เพราะภาวะคือความ
บริสุทธิ์แห่งสติด้วยอำนาจอุเบกขา ฯ ก็**เพราะบริสุทธิ์นั่นเอง จึงชื่อว่าสะอาด** อธิบายว่า ผ่องใส ฯ

ปริสุทฺธเจตอาทิสฺส ปน ฯ อุเปกขาสติปริสุทฺธิภาเวน ปริสุทฺธ ฯ **ปริสุทฺธตฺตาเยว**
ปริโยทาเต ปกฺสฺสเรติ วุตฺตํ โหติ ฯ

ชื่อว่า ไม่มีอสังคละ เพราะความที่อสังคละมีรากเป็นต้นถูกจำกัดไป**ด้วยความดับ**แห่งปัจจัยทั้งหลาย
มีสุขเป็นต้น ฯ เพราะความไม่มีอสังคละนั้นแล **จึงชื่อว่าปราศจากอุปกิเลส** ฯ **เพราะว่าจิตย่อมเศร้าหมอง**
ด้วยอสังคละ ฯ

สุขาทึนํ ปจฺจยानํ **มาเตน** วิหิตราคาทิจองฺคณตฺตา อนนฺคเณ ฯ อนนฺคณตฺตาเยว **วิคตฺ-**
กิเลส ฯ องฺคเณน **หิ** จิตฺตํ **อุปฺกิลิสฺสติ** ฯ

ชื่อว่าเป็นจิตอ่อน เพราะความเป็นจิตที่ได้บรมดีแล้ว อธิบายว่า เป็นจิตถึงซึ่งความเป็นวสี ฯ เพราะจิต
ที่เป็นไปในอำนาจ ท่านเรียกว่า จิตอ่อน ฯ เพราะความเป็นจิตอ่อนนั้นแหละ จึงเป็นจิตควรแก่การ อธิบาย
ว่า ทนงาน ใช้การได้ ฯ

สุภาวิตตตา มุทุภูเต วสีภาวปตฺเตติ วุตฺตํ โหติ ฯ วเส วตฺตมานํ ทิ จิตฺตํ มุทุนฺติ
วฺจฺจติ ฯ มุทุตฺตาเยว กมฺมณิเย กมฺมกฺขเม กมฺมโยคุเคติ วุตฺตํ โหติ ฯ

อันจิตอ่อน เป็นจิตควรแก่การ เหมือนทองคำที่เขาแปดดีแล้ว ฉะนั้น ฯ ก็แล ความอ่อนและควรแก่การ
ทั้งสองนั้น จะมีได้ก็เพราะความที่จิตได้บรมดีแล้วเท่านั้นแล ฯ

มุทุํ ทิ จิตฺตํ กมฺมณิยํ โหติ สุชนฺตมिव สุวณฺณํ ฯ ตถจ อุกฺกมฺปิ สุภาวิตตฺตาเยวาทิ ฯ

ดังพระผู้มีพระภาคเจ้าตรัสไว้ว่า "ดูกรภิกษุทั้งหลาย เราไม่เห็นธรรมอื่นสักอย่างหนึ่ง **ซึ่ง**ได้อบรมทำให้
มากแล้ว เป็นของอ่อนควรแก่การ **เหมือนอย่าง**จิตนี้เลย" ดังนี้ ฯ

ยถาห **ฯ** นาห ภิกขเว อญฺญํ เอกมฺมมฺปิ **สมนุสฺสสามิ** **ยํ** เอว ภาวิตํ พหุลีกตํ
มุกฺขญจ โหติ กมฺมณียญจ **ยถียํ** ภิกขเว จิตฺตุนฺติ ฯ

เพราะความที่จิตนั้นตั้งอยู่ในอาการทั้งหลายมีความเป็นสิ่งบริสุทธิ์เป็นต้นนั้น **จึงชื่อว่าตั้งอยู่** ฯ เพราะตั้งอยู่
นั่นเอง **จึงชื่อว่าถึงความไม่หวั่นไหว** อธิบายว่า **ไม่คลอนแคลน** **ไม่มีความเคลื่อนไหวหรือว่า** **ชื่อว่าตั้งอยู่**
เพราะตั้งอยู่ในอำนาจของตน **โดยความเป็นจิตอ่อนควรแก่การ** ฯ

เอเตสุ ปริสุทฺธภาวาทิสฺส จฺจิตฺตตา **จฺจิตฺ** ฯ จฺจิตฺตตาเยว **อาเนญชฺชปฺปตฺเต** **อจเล** นิริยฺชเนติ
วุตฺตํ โหติ ฯ **มุกฺกมฺมญฺญภาเว** **วา** อตฺตโน วเส จฺจิตฺตตา **จฺจิตฺ** ฯ

ชื่อว่าถึงความไม่หวั่นไหว เพราะเป็นจิตอันคุณมีศรัทธาเป็นต้นจับแล้ว ๑ แท้จริง จิตอันศรัทธาจับแล้ว
ย่อมไม่หวั่นไหวด้วยความไม่เชื่อ อันวิริยะจับแล้วย่อมไม่หวั่นไหวด้วยความเกียจคร้าน อันสติจับแล้ว
ย่อมไม่หวั่นไหวด้วยความเลินเล่อ

สัทธาทีหิ ปริคฺคหิตตฺตา อาเนญฺชปฺปตฺเต ๑ สัทธาปริคฺคหิตํ หิ จิตฺตํ อสฺสทฺธิเยน น
อิญฺชติ วิริยปริคฺคหิตํ โกสฺสฺเซน น อิญฺชติ สติปริคฺคหิตํ ปมาเทน น อิญฺชติ

อันสมาธิจับแล้ว ย่อมไม่หวั่นไหวด้วยความฟุ้งซ่าน อันปัญญาจับแล้วย่อมไม่หวั่นไหวด้วยความไม่รู้
ไปกับแสงสว่างแล้ว ย่อมไม่หวั่นไหวด้วยความมืดคือกิเลส ๑

สมาธิปริคฺคหิตํ อุทฺทจฺเจน น อิญฺชติ ปญฺญาปริคฺคหิตํ อวิชฺชาย น อิญฺชติ โภภาสคตํ
กิเลสํนฺทกาเรน น อิญฺชติ ๑

จิตอันธรรม ๖ ประการนี้จับแล้ว ย่อมเป็นจิตถึงซึ่งความไม่หวั่นไหว ๑ จิตประกอบด้วยองค์ ๘ ดังกล่าวมานี้ จึงเป็นจิตควรแก่การนำไป **เพื่อการทำให้แจ้งด้วยความรู้ยิ่ง** ซึ่งอภิญญาสัจฉิกิริยธรรมทั้งหลาย ๑

อิมเหติ จหิ ธมฺเมหิ ปริคฺคหิตํ อาเนชฺชปฺปตฺตํ โหติ ๑ เอวํ อภฺยจุจฺจสสมฺมฺนาคตํ จิตฺตํ อภินิหารกฺขมํ โหติ อภิญญาสจฺฉิกิริยนํ ธมฺมานํ **อภิญญาสจฺฉิกิริยา** ๑

พึงทราบนัยอื่นอีก ๑ **ชื่อว่าตั้งมั่น** เพราะสมาธิในจตุตถฌาน **ชื่อว่าบริสุทธิ์** **เพราะความเป็นจิตอยู่ไกล** **นิรอรณ** **ชื่อว่าสะอาด** เพราะก้าวล่วงองค์มีวิตกเป็นต้น **ชื่อว่าไม่มีอสังคระ** เพราะความไม่มี แห่งอิจฉาวจรทั้งหลายที่เลว **อันเป็นข้าศึกแห่งการได้ฌาน** **ชื่อว่าปราศจากอุปกิเลส** เพราะความปราศไปแห่งเครื่องเศร้าหมองจิต มีอภิชฌาเป็นต้น ๑

อปโร นโย ๑ จตุตฺถจุจฺจสสมฺมาธินา **สมาหิตเต** **นิรอรณทุริภาเวน** **ปริสุทฺเธ** วิตกฺกาภิ-
สมตฺติกฺกเมเน **ปรีโยหาเต** **ฌานปฏฺฐิลาภจุจฺฉินีกาณํ** ปาปกาณํ อิจฺฉาวจฺจราณํ อภาเวน
อนนฺจฺเจเน อภิชฺชมาทึนํ จิตฺตสฺส อุปฺกิเลสํ วิคเมเน **วิคตฺอุปฺกิเลส** ๑

กับทั้งสอง นี้ ฟังทราบ**ตามทำนอง**ความในอนึ่งคณสูตรและวัตถสูตรเกิด ๆ ชื่อว่าเป็นจิตอ่อน
เพราะถึงความเป็นวลี ชื่อว่าควรแก่การ เพราะเข้าถึงความเป็นบาทแห่งอิทธิ ชื่อว่าตั้งอยู่ ถึงความ
ไม่หวั่นไหว หมายความว่า ตั้งอยู่**อย่างที่เป็น**สิ่งถึงความไม่หวั่นไหว **เพราะเข้าถึงความเป็นจิตประณีต**
ด้วยความเต็มเปี่ยมแห่งภavana ๆ

อุภยัมปิ เจตํ อนนฺตคณสูตรตถสฺสุตานุสาเรน เวทิตพฺพํ ฯ **วลีปฺปตฺติยา** มุทฺธุเต
อิทธิปาทภาวูปคเมน กมฺมณียะ ภาวนาปาริปุริยา **ปถีไตภาวูปคเมน** ฐิตะ อาเนชฺชปฺปตฺเต ฯ
ยถา อาเนชฺชปฺปตฺตํ โหติ **เอวํ** ฐิตะติ อตฺถโก ฯ

จิตประกอบด้วยองค์ ๘ แม้โดยนัยนี้ ก็เป็นจิตควรแก่การนำมุ่งไป คือเป็นบาท เป็นปทัฏฐาน เพื่อให้
แจ้งด้วยความรู้ซึ่งอภิญญาสัจฉิกรณียธรรมทั้งหลาย **แล** ฯ

เอวम्ปิ อภฺยฺยคสมฺมุนาคตํ จิตฺตํ **อภินิหารกฺขมํ** โหติ อภิญญาสจฺฉิกรณียานํ ฐมฺมานํ
อภิญญาสจฺฉิกิริยาย **ปาทกํ** ปทฏฺฐานภูตนา**ติ** ฯ

ประโยค ป.ธ. ๙

แปล ไทยเป็นมคธ

สอบ วันที่

๒๕๖

๑ คุณวิเศษอันเกิดด้วยอนุภาพแห่งสมณะ ก่อนหรือหลังสมาธิ ก็ดี ในขณะที่แห่งสมาธินั้น ก็ดี ชื่อว่า ฤทธิ์สมาธิปกแผ่ ฯ สมคำบาลีว่า "ผลคือการละนิวรณ์ทั้งหลายได้ ชื่อว่า สมาธิวิปหารอิทธิ เพราะสำเร็จด้วยปฐมฌาน ฯฯ ผลคือการละสัญญาในอากิญจัญญายตนะได้ ชื่อว่าสมาธิวิปหารอิทธิ เพราะสำเร็จได้ด้วยเนวสัญญานาสัญญายตนสมาบัติ สมาธิวิปหารอิทธิ ของท่านสารีบุตร สมาธิวิปหารอิทธิ ของท่านลัทธิยะ สมาธิวิปหารอิทธิ ของท่านชาณุโกณฑัญญะ สมาธิวิปหารอิทธิ ของอุตตรอุบาลิกา สมาธิวิปหารอิทธิ ของพระนางสามาเวดีอุบาลิกา ฯ ในท่านเหล่านั้น เมื่อครั้งท่าน สารีบุตรพักอยู่ที่วิหาร ชื่อชอกเขานกพิราบ กับพระมหาโมคคัลลานเถระ ปลงผมใหม่ ๆ นั่งอยู่กลางแจ้ง ในคืนเดือนหงาย ยักษ์ร้ายตนหนึ่ง แม้อยักษ์สหายทำมอยู่ ประหารลงไปทีศรีษะ มีเสียงดังราวจะเสียง ฟัวร้อง เวลานั้นประหาร พระเถระเข้าสมาบัติเนวอยู่ ฯ ครั้งนั้น อาพาธอะไร ๆ มิได้มีแก่ท่าน เพราะการ ประหารนั้นเลย ฯ นี่สมาธิวิปหารอิทธิ ของท่านสารีบุตรนั้น ฯ ส่วนเรื่อง มาในอุทานแล ฯ ฝ่ายพระ ลัทธิยะเถระเข้านิโรธอยู่ พวกโคบาลหมายว่าท่านตายจึงสุมหญ้าไม้และมูลโคเข้า แล้วจุดไฟขึ้น ฯ แม้แต่เส้นด้ายในจีวรของท่านก็มีได้ไหม้ ฯ นี่เป็น สมาธิวิปหารอิทธิ ของท่านลัทธิยะ ซึ่งเกิดแต่อนุภาพ แห่งสมณะ อันเป็นไปโดยอำนาจอนุพสมบัตินี้ ฯ ส่วนเรื่อง มาในพระสูตรแล ฯ ฝ่ายพระชาณุโกณฑัญญะ เถระ ท่านเป็นผู้มากไปด้วยสมาบัติโดยปกติแล้ว ฯ คืนหนึ่ง ท่านนั่งเข้าสมาบัติอยู่ในป่าแห่งใด แห่งหนึ่ง ฯ พวกโจร ๕๐๐ ลักของเขาไป คิดว่าป่านนี้ไม่มีใครตามรอยพวกตนมาละ ก็ใคร่จะหยุดพัก เมื่อจะปลงของลงสำคัญ ว่า นี่หัวต่อ จึงพากันวางของทั้งปวงลงไปบนพระเถระนั่นเอง ฯ เมื่อพวกมันพัก แล้วจะไป เวลาที่หิบบาของขึ้นที่ว่างลงทีแรก ก็พอดีพระเถระออก ตามที่กำหนดกาลไว้ ฯ พวกมันเห็น อากาโรไหวของพระเถระก็กลัว ร้องขึ้น ฯ พระเถระจึงบอกว่า "อย่ากลัวเลย อุบาสกทั้งหลาย จันเป็นภิกษุ ดอก" ฯ โจรพวกนั้นจึงพากันมาไหว้ บรรพด้วยความเลื่อมใสอันไปในพระเถระแล้วได้บรรลุพระอรหัต พร้อมทั้งปฏิสัมภิทา ฯ ความที่พระเถระผู้ถูกของถึง ๕๐๐ ขึ้นทับตัวแล้ว ไม่มีอาพาธ นี่เป็น สมาธิวิปหารอิทธิ ในเรื่องนี้ ฯ

๑ สมานิตี ปุพเพ วา ปจฺฉา วา ตังเณ วา สมณานุภาวนิพพตฺโต วิสเส สมานิ-
วิปฺฟาราทิธิ ฯ วุตตญฺเหตํ ปฐฺมชฺชมาเนน นีวรณํ ปทานฺนุญฺโห อิชฺฌตฺติติ สมานิวิปฺฟาราทิธิ ฯ เป-
เนวสญฺญานาสญฺญาตฺนสมาปตฺติยา อากิณฺณจฺญายตฺนสญฺญา ปทานฺนุญฺโห อิชฺฌตฺติติ สมานิ-
วิปฺฟาราทิธิ อายสฺมโต สารีปุตฺตสฺส สมานิวิปฺฟาราทิธิ อายสฺมโต สญฺชีวสฺส อายสฺมโต
ชาณฺโณทญฺญสฺส อุตฺตราย อูปาสิกาย สามาวตฺติยา อูปาสิกาย สมานิวิปฺฟาราทิธิติ ฯ ตตฺถ ยทา
อายสฺมโต สารีปุตฺตสฺส มหาโมคฺคัลลนตฺถเณว สทฺธี กโปตกนฺทราย วิหโรติ ชฺฌนฺหาย รตฺติยา
นโวรโปเตหิ เกสฺหิ อชฺโฌกาเส นิสินฺนสฺส เอโก ทญฺญสฺส ยทฺธาย เณว ยกฺเขว วาริยาโนปิ สีส
ปหารํ อทาลิ ยสฺส เมฆสฺส วีย คชฺชีโต สทฺโท อโหสิ ตทา เณโร ตสฺส ปทรณสมเย สมาปตฺตี
อปเปสิ ฯ อตฺถสฺส เตน ปทาเรว น โกจิ อาพาโธ อโหสิ ฯ อยํ ตสฺส อายสฺมโต สมานิวิปฺฟาร-
าทิธิ ฯ วตฺถุ ปน อูทาเน อาคตเมว ฯ สญฺชีวตฺถเณ ปน นิโรธสมาปฺนํ กาลกโธติ สลฺลชฺชเวตา
โคปาลกา ตินฺนญฺญโคมยานิ สงฺกชฺฌตฺวา อคฺคิ อทํสุ ฯ เณรสฺส จีวรํ อํสุมตฺตมปิ น ฉายิตฺถ ฯ
อยมสฺส อนุปฺพุทฺธสมาปตฺติวเสน ปวตฺตสมณานุภาวนิพพตฺตา สมานิวิปฺฟาราทิธิ ฯ วตฺถุ ปน สุตฺเต
อาคตเมว ฯ ชาณฺโณทญฺญตฺถเณว ปน ปกตฺติยา สมาปตฺติพฺพโล ฯ โส อญฺญตรสฺมี อรญฺญ
รตฺตี สมาปตฺตี อปฺเปตฺวา นิสิตฺติ ฯ ปญฺจสตา จีรา ฆณฺฑกํ เณตฺวา คจฺจนฺตา อิทานิ อมฺหากํ
อนุปถํ อาคจฺจนฺตา นตฺถิตฺติ วิสฺสมิตฺตมา ฆณฺฑกํ โอโรปยมาณา ชาณฺโโก อยนฺติ มณฺญมาณา
เณรสฺสว อูปริ สพฺพฆณฺฑกานิ ฐเปสฺสุ ฯ เตสํ วิสฺสมิตฺตา คจฺจนฺตานํ ปฐฺมํ ฐปิตฆณฺฑสฺส
คหณฺกาเล กาลปริจฺเจทวเสน เณโร วุฏฺฐาสิ ฯ เต เณรสฺส จลนาการํ ทิสฺวา ภีตา วิรวีสุ ฯ เณโร
มา ภายิตฺถ อูปาสกา ภิกฺขุ อหนฺติ อาห ฯ เต อาคณฺฑวา วณฺทิตฺวา เณรคเตน ปสาเทว
ปพฺพชิตฺวา สห ปฏิสมฺภิทาหิ อรหตฺตํ ปาปุณฺสีสุ ฯ อยเมตฺถ ปญฺจหิ ฆณฺฑกสฺส เตหิ อชฺโฌมตฺถญฺญสฺส
เณรสฺส อาพาธภาโว สมานิวิปฺฟาราทิธิ ฯ

วิสุทธิมรรค ภาค ๒ หน้า ๒๐๙-๒๑๐ (อิทธิวิธินิเทศ)

คุณวิเศษอันเกิดด้วยอนุภาพแห่งสมณะ ก่อนหรือหลังสมาธิ ก็ได้ ในขณะที่แห่งสมาธินั้น ก็ได้
ชื่อว่าฤทธิ์สมาธิปกแผ่ ฯ

สมาธิโต ปุพฺเพ วา ปัจฉา วา ตตฺถ เณ วา สมณานุภาวนิพฺพตฺโต วิเสโส สมาธิ-
วิปฺผาราธิติ ฯ

สมคํบาลีว่า "ผลคือการละนิวรณ์ทั้งหลายได้ ชื่อว่า สมาธิวิปฺผาราธิติ เพราะสำเร็จด้วยปฐมฌาน ฯลฯ
ผลคือการละสัญญาในอากิญจัญญายตนะได้ ชื่อว่าสมาธิวิปฺผาราธิติ เพราะสำเร็จได้ด้วยเนวสัญญานา-
สัจญายตนสมาบัติ

วุตตญฺเฑํ ปฐฺมชฺฌาเนน นีวรณานํ ปหานญฺโฐ อิชฺฌตฺติติ สมาธิวิปฺผาราธิติ ฯเปฯ เนวสญฺญา-
นาสญฺญายตนสมาปฺตติยา อากิญจญฺญายตนสญฺญาย ปหานญฺโฐ อิชฺฌตฺติติ สมาธิวิปฺผาราธิติ

สมาธิวิปัสณาภิทธิ ของท่านสารีบุตร สมาธิวิปัสณาภิทธิ ของท่านสัณฺฑีชีวะ สมาธิวิปัสณาภิทธิ ของท่าน
ชาณุโกณฑัญญะ สมาธิวิปัสณาภิทธิ ของอุตตรอุปาสิกา สมาธิวิปัสณาภิทธิ ของพระนางสามาวดี
อุปาสิกา ฯ

อายุสมโต สารีบุตรตสฺส สมาธิวิปัสณาภิทธิ อายุสมโต สณฺฑีชีวสฺส อายุสมโต ชาณุโกณฑญฺญสฺส
อุตฺตราย อุปาสิกาย สามาวดียา อุปาสิกาย สมาธิวิปัสณาภิธิติ ฯ

ในท่านเหล่านั้น **เมื่อครั้ง**ท่านสารีบุตรพักอยู่ที่**วิหารชื่อชอกเขานภพิราบ** กับพระมหาโมคคัลลานเถระ
ปลงผมใหม่ ฯ นั่งอยู่**กลางแจ้ง**ในคืน**เดือนหงาย** ยักษ์รายตนหนึ่ง แม้อยักษ์สหาย**ห้ามอยู่** ประหารลงไป
ที่ศีรษะ มีเสียงดังราวกะเสียงฟ้าร้อง เวลานั้นประหาร พระเถระเข้าสมาบัติแน่วอยู่ ฯ

ตตถ **ยทา** อายุสมโต สารีบุตรตสฺส มหาโมคคัลลานตเถเรน สทุธิ **กโปตกนฺทราย** วิหโรโต **ชฺฌนฺท**
รตฺติยา **นโวโรเปตฺติ** เกเสหิ **อชฺฌเฌกาเส** นิสินฺนสฺส เอโก ทฏฺฐยฺกฺโข สหายเกน ยกฺเขน
วาริยาโนปิ สีสเ ปหารํ อทาสี ยสฺส เมฆสฺส วิย คชฺชิตโต สทุโท อโหสิ **ตทา** เถโร ตสฺส
ปฺพรณสมเย **สมาปตฺติ** อปฺเปสิ ฯ
↓
ยสฺส นํจะโยค ปหารสฺส (ได้ให้การประหาร ซึ่งมีเสียง
ราวกะเสียงเมฆร้อง)

ครั้งนั้น **อาพาธ**อะไร ๆ มิได้มีแก่ท่าน เพราะการประหารนั้นเลย ฯ นี่สมาธิวิปัสณาภิทธิ ของท่านสารีบุตร นั้น ฯ ส่วนเรื่อง มาในอุทานแล ฯ

อถสฺส เตน ปทาเรน น โกจิ **อาพาโธ** อโหสิ ฯ อยฺม ตสฺสยสฺมโต สมาธิวิปัสณาภิทธิ ฯ วตฺถุ ปน อุทาเน อาคตเมว ฯ

ฝ่ายพระสัณฺฑชีวะเถระ**เข้านิโรธอยู่** พวกโคบาล**หมาย**ว่าท่านตาย**จึง**สุมหญ้าไม้และมูลโค**เข้า** แล้วจุดไฟขึ้น ฯ **แม้แต่เส้นด้าย**ในจีวรของท่านก็มีได้ไหม ฯ นี่เป็น สมาธิวิปัสณาภิทธิ ของท่านสัณฺฑชีวะ ซึ่งเกิดแต่อำนาจแห่งสมณะ อันเป็นไปโดยอำนาจอนุပ္พสมภาติ ฯ ส่วนเรื่อง มาในพระสูตรแล ฯ

สณฺฑชีวะเถรํ ปน **นิโรธสมาปนํ** กาลกโตติ **สลลฺกเขตฺวา** โคปาลกา **ติณญฺญโคมยานิ** **สงฺกขุณฺณิตฺวา** **อคฺคิ** **อทฺถุ** ฯ เถรสฺส จีเว **อสมฺมตฺตมฺปิ** น **ฌายิตฺถ** ฯ อยมสฺส อนุပ္พุพฺพสมปาตติวเสน ปวตฺตสมณญฺยานนิพฺพตฺตา สมาธิวิปัสณาภิทธิ ฯ วตฺถุ ปน สุตฺเต อาคตเมว ฯ

ฝ่ายพระขานุกโกณฑัญญเถระ ท่านเป็นผู้มากไปด้วยสมาบัติอยู่แล้ว ๑ คิณหนึ่งท่านนั่งเข้าสมาบัติ
อยู่ในป่าแห่งใดแห่งหนึ่ง ๑ พวกโจร ๕๐๐ ลักของเขาไป คิดว่าป่านี้ไม่มีใครตามรอยพวกตนมาละ
ก็ใคร่จะหยุดพัก เมื่อจะปลงของลงสำคัญ ว่า นี่หัวตอ จึงพากันวางของทิ้งปวงลงไปบนพระเถระนั่นเอง ๑

ขานุกโกณฑัญญเถโร ปณ ปกตियาว สมาปัตติพหุโล ๑ โส อญญตรสมี อรณญเฏ รตตตี สมาปัตติ
อปปเตตวา นิสีทึ ๑ ปญจสตา โจรา ภณทกั เถเนตฺวา คจฺจนฺตา อิทานิ อมฺหากั อนฺอุปถั
อาคจฺจนฺตา นตฺถิตี วิสฺสมิตฺตูกามา ภณทกั โอรุเปยฺมานา ขานุกโก อยฺหนฺติ มณฺญฺมานา เถรสฺสเว
อุปรี สพฺพภณฺทกานิ จฺเฬลฺสุ ๑

เมื่อพวกมันพัก แล้วจะไป เวลาที่หยิบเอาของขึ้นที่วางลงที่แรก ก็พอดีพระเถระออก ตามที่กำหนดกาล
ไว้ ๑ พวกมันเห็นอาการไหวของพระเถระก็กลัว ร้องขึ้น ๑ พระเถระจึงบอกว่า "อย่ากลัวเลย อุบาสก
ทั้งหลาย ฉันเป็นภิกษุตอ" ๑

เตสั วิสฺสมิตฺวา คจฺจนฺตานั ปฐฺมัม จฺจุปิตภณฺทสฺส คหณฺกาเล กาลปริจฺเจทวเสน เถโร วุฏฺฐาสึ ๑ เตะ
เถรสฺส จลนาการั ทิสฺวา ภีตา วิรวีสุ ๑ เถโร มา ภายิตฺถ อุบาสกา ภิกฺขุ อหฺนฺติ อาห ๑

โจรพวกนั้นจึงพากันมาไหว้ บวชด้วยความเลื่อมใส **อันไปในพระเถระแล้ว**ได้บรรลุพระอรหัตพร้อม
ทั้งปฏิสัมภิทา ฯ ความที่พระเถระผู้ถูกขบถถึง ๕๐๐ **ขึ้นทับตัวแล้ว** ไม่มีอาพาธ นี่เป็น สมာธิวิปัสสการอิทธิ
ในเรื่องนี้ ฯ

เต อาคนตุวา วนทิตฺวา **เถรคเตน** ปสาเทน ปพฺพชิตฺวา สห ปฏิสัมภิทาหิ อรหตฺตํ ปาปุณฺสีสุ ฯ
อยเมตถ ปญฺจหิ ภณฺทสฺส เตหิ **อชฺโฆเตตฺถสฺส** เถรสฺส อาพาธภาโว สมာธิวิปัสสการอิทธิ ฯ

ประโยค ป.ธ. ๙

แปล ไทยเป็นมคธ

สอบ วันที่

๒๕๖

๑ ส่วนฤทธิมีความเป็นผู้สำคัญว่าไม่ปฏิกุล ในสิ่งปฏิกุลเป็นอาทียอยู่เป็นปกติได้เป็นต้น ชื่อว่า-
 อริยาธิติ ฯ (สมคำที่กล่าวในปฏิสัมภิทา) ว่า "อริยาธิติ เป็นไฉน ภิกษุในธรรมวินัยนี้ หากจำนงว่า
 "ขอเราพึงเป็นผู้มีความสำคัญว่าไม่ปฏิกุลในสิ่งที่ปฏิกุลอยู่เกิด" ดังนี้ไซ้ เธอก็ย่อมเป็นผู้มีความสำคัญว่า
 ไม่ปฏิกุลในสิ่งปฏิกุลนั้นอยู่ได้ ฯ ล ฯ เป็นผู้มั่งคั่งสัสมัญญะวางเฉยในสิ่งปฏิกุลนั้นอยู่ได้" ฯ ฤทธิมีความ
 เป็นผู้สำคัญว่าไม่ปฏิกุลในสิ่งปฏิกุลเป็นอาทียอยู่เป็นปกติได้เป็นต้นนี้แล เรียกว่า อริยาธิติ เพราะมีแต่
 แก่พระอริยะทั้งหลายผู้ได้ใจโสดาสิทธิ์นั้น ฯ จริงอยู่ ภิกษุซึ่งฉนสพผู้ประกอบด้วยอริยาธิตินั้น เมื่อทำการ
 แผ่เมตตาที่ดี ชาติมนสิการที่ดี ในวัตถุที่ปฏิกุล คือที่ไม่น่าปรารถนา ชื่อว่าเป็นผู้มีอุปปฏิกุลสัญญา
 (ความสำคัญว่าไม่ปฏิกุลในสิ่งที่ปฏิกุล) อยู่ เมื่อทำการแผ่สุภกัฏฐิ มนสิการว่าไม่เที่ยงเป็นต้นก็ดี ในวัตถุที่
 ไม่ปฏิกุล คือน่าปรารถนา ชื่อว่าเป็นผู้มีปฏิกุลสัญญา (ความสำคัญว่าปฏิกุลในสิ่งไม่ปฏิกุล) อยู่ ฯ
 นัยเดียวกันนั้น ภิกษุเมื่อทำการแผ่เมตตาที่ดี ชาติมนสิการที่ดี นั้นแหละ ในวัตถุทั้งปฏิกุลและไม่ปฏิกุล
 ก็ชื่อว่าเป็นผู้มีอุปปฏิกุลสัญญาอยู่ และเมื่อทำการแผ่สุภกัฏฐิ มนสิการว่าไม่เที่ยงเป็นต้นก็ดีนั้นแหละ
 ในวัตถุทั้งไม่ปฏิกุลและปฏิกุล ก็ชื่อว่าเป็นผู้มีปฏิกุลสัญญาอยู่ ส่วนว่าเมื่อยังพังคฺเบกขา อันกล่าวไว้
 โดยนัยว่า "ภิกษุเห็นรูปด้วยจักขุแล้วไม่เป็นผู้ดีใจ...เลย" ดังนี้เป็นต้นให้เป็นไป เว้นอาการทั้งสอง (คือดีใจ
 และเสียใจ) นั้นเสีย ทั้งในวัตถุที่ปฏิกุลและไม่ปฏิกุล ก็ชื่อว่า เป็นผู้มั่งคั่งสัสมัญญะวางเฉยอยู่ ฯ
 เพราะในปฏิสัมภิทา จำแนกความนี้แหละไว้โดยนัยว่า "ถามว่า ภิกษุเป็นผู้มีความสำคัญว่าไม่ปฏิกุล
 ในสิ่งปฏิกุลอยู่เป็นไฉน ? แก้วว่า ภิกษุแผ่ไปโดยเมตตาที่ดี พิจารณาโดยความเป็นธาตุที่ดี ในวัตถุอันไม่น่า
 ปรารถนา..." ดังนี้เป็นอาทิแล ฯ ฤทธิมีความเป็นผู้สำคัญว่าไม่ปฏิกุลในสิ่งปฏิกุลเป็นอาทียอยู่เป็นปกติได้
 เป็นต้นนี้ เรียกว่า อริยาธิติ เพราะมีแต่แก่พระอริยะทั้งหลายผู้ได้ใจโสดาสิทธิ์นั้น ด้วยประการฉะนี้ ฯ

ส่วนฤทธิมีความไปทางอากาศได้เป็นอาทิ แห่งสัตว์มีนเป็นต้น ชื่อว่า กมฺมุวิปากชาธิติ ฯ
 ดังพระบาลีว่า ฯ "ถามว่า ฤทธิเกิดด้วยวิปากกรรมเป็นไฉน แก้วว่า ฤทธิของนกทั้งปวง ของเทวดาทั้งปวง
 ของมนุษย์ต่างพวก ของวินิปาติกะกลางเหล่า นี้เป็นฤทธิเกิดด้วยวิปากกรรม" ดังนี้ ฯ แท้จริง ในสัตว์
 เหล่านั้น ความไปทางอากาศได้โดยเวณฺณานหรือวิสสนาทีเดียว แห่งนกทั้งปวง เป็นกมฺมุวิปากชาธิติ
 อย่างเดียวกัน ความไปทางอากาศได้แห่งเทวดาทั้งปวงและแห่งมนุษย์ที่เกิดในปฐมกับกลางพวก ก็เป็น
 กมฺมุวิปากชาธิติ ฉนเดียวกัน ความไปทางอากาศได้แห่งวินิปาติกะกลางเหล่า เช่นยักษิณียังกรมาตา
 ยักษิณียุตตรมาตา ยักษิณียุสสมิตตา ยักษิณียัมมคฺคฺตตา เป็นอาทิ ก็เป็นกมฺมุวิปากชาธิติ แล ฯ

๑ ปฏิญญาที่สุ อปปฏิญญสณญีวิหาราทิกา ปน อริยาอิตฺติ นาม ฯ กตมา อริยาอิตฺติ อิตฺติ ภิขุ สเจ อากงฺขติ ปฏิญฺเญ อปปฏิญญสณญี วิหเรยฺยนฺติ อปปฏิญญสณญี ตตฺถ วิหริติ ฯเปฯ อุเปกฺขโก ตตฺถ วิหริติ สโต สมฺปชาโนติ ฯ อยฺยหิ เจโตวลีปฺตตฺถานํ อริยานํเยว สมฺภวโต อริยาอิตฺติ วุจฺจติ ฯ เอตาย หิ สมฺมณาคโต ชีณาสโว ภิขุ ปฏิญฺเญ อนินฺนุสฺสํ วตฺตฺสฺมึ เมตฺตาพรณํ วา ธาตุมนสิการํ วา กโรนฺโต อปปฏิญญสณญี วิหริติ อปปฏิญฺเญ อนินฺนุสฺสํ วตฺตฺสฺมึ อสฺสฺมาพรณํ วา อนิจฺจนฺติ มนสิการํ วา กโรนฺโต ปฏิญญสณญี วิหริติ ฯ ตถา ปฏิญฺญาปฏิญฺเญสุ ตทฺเหว เมตฺตาพรณํ วา ธาตุมนสิการํ วา กโรนฺโต อปปฏิญญสณญี วิหริติ อปปฏิญญปฏิญฺเญสุ จ ตทฺเหว อสฺสฺมาพรณํ วา อนิจฺจนฺติ มนสิการํ วา กโรนฺโต ปฏิญญสณญี วิหริติ จกฺขฺนา รูโป หิสฺวา เนว สฺมโน โหตีติอาทินา นเยน วุตฺตํ ปน จฬฺงคฺคฺเปกฺขํ ปวตฺตยมาโน ปฏิญฺเญ จ อปปฏิญฺเญ จ ตทฺหํ อภินิวชฺเซตฺวา อุเปกฺขโก วิหริติ สโต สมฺปชาโน ฯ ปฏิสมฺภิทายํ หิ กถํ ปฏิญฺเญ อปปฏิญญสณญี วิหริติ อนินฺนุสฺสํ วตฺตฺสฺมึ เมตฺตาย วา พรติ ธาตุโต วา อุปสํหริตีอาทินา นเยน อยฺยเมว อตฺถโก วิมตฺโตติ ฯ อิติ เจโตวลีปฺตตฺถานํ อริยานํเยว สมฺภวโต อริยาอิตฺติ วุจฺจติ ฯ

ปฏฺธิอาทินํ ปน เวหาสคฺคณาทิกา กมฺมวิปากชาอิตฺติ นาม ฯ ยถาห ฯ กตมา กมฺม-
วิปากชาอิตฺติ สฬฺเพสํ ปฏฺธินํ สฬฺเพสํ เทวานํ เอกจฺจานํ มนุสฺसानํ เอกจฺจานํ วินิปาติกาณํ อํ
กมฺมวิปากชาอิตฺติ ฯ เอตถ หิ สฬฺเพสํ ปฏฺธินํ ฌานํ วา วิปัสฺสนํ วา วินาเยว อากาเสน คมณํ
ตถา สฬฺเพสํ เทวานํ ปฐฺมกปฺปิگانญจ เอกจฺจานํ มนุสฺसानํ ตถา ปิยงฺกรมาตา ยกฺขินี อุตฺตรมาตา
ปฺรสุตฺมิตฺตา ฐมฺมคฺคตฺตาติ เอวมาทินํ เอกจฺจานํ วินิปาติกาณํ อากาเสน คมณํ กมฺมวิปากชาอิตฺติ ฯ

ส่วน ฤทธิมีความเป็นผู้สำคัญว่าไม่ปฏิกุล ในสิ่งปฏิกุลเป็นอาทิอยู่เป็นปกติได้เป็นต้น ชื่อว่า-
อริยาอิทธิ ๕

ปฏิกุลที่สุ อปปฏิกุลสณฺณีวิหาราทิกา **ปน** อริยาอิทธิ นาม ๕

(สมคำที่กล่าวในปฏิสัมภทา) ว่า "อริยาอิทธิ เป็นไหน ภิกษุในธรรมวินัยนี้ หาก**จำนง**ว่า "ขอเราพึงเป็นผู้
มีความสำคัญว่าไม่ปฏิกุลในสิ่งที่ปฏิกุลอยู่เกิด" ดังนี้ไซ้ เธอก็ย่อมเป็นผู้มีความสำคัญว่าไม่ปฏิกุลในสิ่ง
ปฏิกุลนั้นอยู่ได้ ฯลฯ เป็นผู้ที่มีสติสัมปชัญญะวางเฉยในสิ่งปฏิกุลนั้นอยู่ได้" ๕

กตมา อริยาอิทธิ อิธ ภิกษุ สเจ **อากุขติ** ปฏิกุลเ อปปฏิกุลสณฺณิ วิหเรยฺยนติ อปปฏิกุลสณฺณิ
ตตถ วิหริติ ๕ เปฯ อุเปกฺขโก ตตถ วิหริติ สโต สมฺปชาโนติ ๕

ฤทธิมีความเป็นผู้สำคัญว่าไม่ปฏิญาณในสิ่งปฏิญาณเป็นอาทิอยู่เป็นปกติได้เป็นต้นนี้แล **เรียกว่า** อริยาอิตติ **เพราะมี**แต่แก่พระอริยะทั้งหลาย**ผู้ได้เจโตวิสี**เท่านั้น ฯ

อยณฺหิ **เจโตวิสีปตฺตานํ** อริยานํเยว **สมฺภวโต** อริยาอิตฺติ **วฺจฺจติ** ฯ

จริงอยู่ ภิกษุซึ่งฉลาดประกอบด้วยอริยาอิตตินั้น เมื่อทำ**การแผ่เมตตา**ก็ดี ชาตุมณสิการก็ดี ในวัตถุที่ปฏิญาณ **คือที่ไม่น่าปรารถนา** ชื่อว่าเป็นผู้มีอุปปฏิญาณสัญญา (ความสำคัญว่าไม่ปฏิญาณในสิ่งที่ปฏิญาณ) **อยู่** เมื่อทำ**การแผ่อสุภ**ก็ดี มนสิการว่าไม่เที่ยงเป็นต้นก็ดี ในวัตถุที่ไม่ปฏิญาณ คือน่าปรารถนา ชื่อว่าเป็นผู้มีปฏิญาณสัญญา (ความสำคัญว่าปฏิญาณในสิ่งไม่ปฏิญาณ) **อยู่** ฯ

เอตายํ หิ สมฺมุนาคโต ชีณาสโว ภิกฺขุ ปฏิญฺเญ อนินฺจฺเฐ วตฺตสฺสมี **เมตฺตตาพรณํ** วา ชาตุมณสิการํ วา กโรนฺโต อปฺปฏิญฺญสสณฺญี **วิหฺรติ** อปฺปฏิญฺเญ อินฺจฺเฐ วตฺตสฺสมี **อสุภพรณํ** วา อนิจฺจนฺติ มนสิการํ วา กโรนฺโต ปฏิญฺญสสณฺญี **วิหฺรติ** ฯ

น้อยเดียวกันนั้น ภิกษุเมื่อทำการแผ่เมตตาที่ดี ธาตุมนสิการที่ดี นั้นแหละ ในวัตถุทั้งปฏิภูมและไม่ปฏิภูม
ก็ถือว่าเป็นผู้มีอปปปฏิภูมสัญญาอยู่ **และ**เมื่อทำการแผ่อสุภาก็ดี มนสิการว่าไม่เที่ยงเป็นต้นที่ดีนั้นแหละ
ในวัตถุทั้งไม่ปฏิภูมและปฏิภูม ก็ถือว่าเป็นผู้มีปฏิภูมสัญญาอยู่

ตถา ปฏิภูมปฏิภูมสุ ตเทว เมตตพฺรณํ วา ธาตุมนสิการํ วา กโรหนฺโต อปปปฏิภูมสญฺญี วิหฺรติ
อปปปฏิภูมปฏิภูมสุ **จ** ตเทว อสุภพฺรณํ วา อนิจฺจนฺติ มนสิการํ วา กโรหนฺโต ปฏิภูมสญฺญี วิหฺรติ

ส่วนว่าเมื่อยังคงฟังคุเบกขา อันกล่าวไว้โดยนัยว่า "ภิกษุเห็นรูปด้วยจักขุแล้วไม่เป็นผู้ดีใจ...เลย" ดังนี้
เป็นต้นให้เป็นที่ไป **เว้น**อาการทั้งสอง (คือดีใจและเสียใจ) นั้นเสีย ทั้งในวัตถุที่ปฏิภูมและไม่ปฏิภูม ก็ถือว่าเป็นผู้มีสติสัมปชัญญะวางเฉยอยู่ ฯ

จกฺขุนา รูปํ ทิสฺวา เนว สุมฺโน โหติตฺติอาทินา นเยน วุตฺตํ ปน จมฺพํจุเปกฺขํ ปวตฺตยมาโน ปฏิภูม
จ อปปปฏิภูม จ ตทฺภยํ **อภินิวชฺเซตฺวา** อุเปกฺขโก วิหฺรติ สโต สมฺปชาโน ฯ

เพราะในปฏิสัมพันธ์ จำแนกความนี้แหละไว้โดยนัยว่า "ถามว่า ภิกษุเป็นผู้มีความสำคัญว่าไม่ปฏิญาณในสิ่งปฏิญาณอยู่เป็นไหน ? แก้วว่า ภิกษุ**แพ้ไป**โดยเมตตาที่ดี **พิจารณา**โดยความเป็นธาตุที่ดี ในวัตถุธาอันไม่น่าปรารถนา..." ดังนั้นเป็นอาทิแล้ว ฯ

ปฏิสัมพันธ์ที่ ทิ ถล ปฏิญาณ อธิปฏิญาณสยัญ วิหริติ อนินฺจฺจุสฺมี วตฺถุสฺมี เมตฺตาย วา **พรตติ** ธาตุโต วา **อุปสรรตติ** ติอาทินา นนฺน อยเมว อตฺถิ วิภตฺตติ ฯ

พุทธมีความเป็นผู้สำคัญว่าไม่ปฏิญาณในสิ่งปฏิญาณเป็นอาทิอยู่เป็นปกติได้เป็นต้นนี้ เรียกว่า อริยาอริยธรรม เพราะมีแต่แก่พระอริยะทั้งหลายผู้ได้เจโตวิสัยเท่านั้น **ด้วยประการฉะนี้** ฯ

อิตติ เจโตวิสัยปตฺตานํ อริยานํเยว สมฺภวโต อริยาอริยธรรมิ วุจฺจติ ฯ

ส่วนฤทธิมีความไปทางอากาศได้เป็นอาทิ แห่งสัตว์มีนบกเป็นต้น ชื่อว่า กัมมวิปากชาอิทธิ ฯ
ดังพระบาลีว่า ฯ "ถามว่า ฤทธิเกิดด้วยวิบากกรรมเป็นไฉน แก้วว่า ฤทธิของนกทั้งปวง ของเทวดาทั้งปวง
ของมนุษย์ต่างพวก ของวินิปาติกะกลางเหล่า นั้นเป็นฤทธิเกิดด้วยวิบากกรรม" ดังนี้ ฯ

ปกุจฉาทิน ปน เวทาสคมนาทิกา กัมมวิปากชาอิทธิ นาม ฯ ยถา ฯ กตมา กัมม-
วิปากชาอิทธิ สัพเพสํ ปกุจฉิ สัพเพสํ เทวานํ เอกัจจัน มนุสสานํ เอกัจจัน วินิปาติกานํ อयํ
กัมมวิปากชาอิทธิติ ฯ

แท้จริง ในสัตว์เหล่านั้น ความไปทางอากาศได้โดยเว้นเณนหรือวิปัสสนาทีเดียว แห่งนกทั้งปวง
เป็นกัมมวิปากชาอิทธิ อย่างเดียวกัน ความไปทางอากาศได้แห่งเทวดาทั้งปวงและแห่งมนุษย์ที่เกิด-
ในปฐมภพต่างพวก ก็เป็นกัมมวิปากชาอิทธิ ฉะนั้น ความไปทางอากาศได้แห่งวินิปาติกะกลางเหล่า เช่น
ยักขิณีปิยักรมาตา ยักขิณีอุตตรมาตา ยักขิณีปุสฺสสมิตตา ยักขิณีธัมมคฺคตตา เป็นอาทิ ก็เป็นกัมม-
วิปากชาอิทธิ แล ฯ

เอตถ ทิ สัพเพสํ ปกุจฉิ ฌานํ वा วิปัสสนํ वा วินาเยว อากาเสน คมนํ ตถา สัพเพสํ เทวานํ
ปฐมภพปฏิภาณญ เอกัจจัน มนุสสานํ ตถา ปิยักรมาตา ยักขิณี อุตตรมาตา ปุสฺสสมิตตา ธมฺมคฺค-
ตตติ เอวมาทินํ เอกัจจัน วินิปาติกานํ อากาเสน คมนํ กัมมวิปากชาอิทธิติ ฯ

ประโยค ป.ธ. ๙

แปล ไทยเป็นมคธ

สอบ วันที่

๒๕๖

๑ อธิธิบาท ๔ พึงทราบว่า (เรียกว่า) บาท ๔ ฯ สมพระบาลีว่า "ถามว่า บาท ๔ แห่งฤทธิ เป็นไฉน ? แก้ว ภาชนะในพระธรรมวินัย นี้เจริญอธิธิบาท อันมาพร้อมด้วยฉันทสมาธิและปธานสังขาร เจริญอธิธิบาทอันมาพร้อมด้วยวิริยสมาธิและปธานสังขาร เจริญอธิธิบาทอันมาพร้อมด้วยจิตตสมาธิและปธานสังขาร เจริญอธิธิบาทอันมาพร้อมด้วยวิมังสาสมาธิและปธานสังขาร นี้บาท ๔ แห่งฤทธิ ย่อมเป็นไป เพื่อความได้ฤทธิ ฯลฯ เพื่อความกล้าแห่งฤทธิ" ดังนี้ ฯ ก็แลในนิเทศแห่งอธิธิบาทนี้ สมาธิที่มีฉันทะ เป็นต้นเหตุ หรือยิ่งด้วยฉันทะ ชื่อว่าฉันทสมาธิ ฯ คำนี้เป็นคำเรียกลสมาธิที่พระโยคีทำฉันทะคือความใคร่ จะทำให้เป็นใหญ่ จึงได้บรรลุ ฯ สังขารอันเป็นตัณหาความเพียร ชื่อว่าปธานสังขาร ฯ คำนี้เป็นชื่อแห่ง ความเพียรกล่าวคือสัมมปปธาน อันยังกิจ ๔ ให้สำเร็จ ฯ คำว่า มาพร้อม... คือ ประกอบด้วยฉันทสมาธิ และปธานสังขารทั้งหลายด้วย ฯ คำว่า อธิธิบาท ได้แก่ กองจิตและเจตสิกที่เหลือ อันชื่อว่าเป็นบาท เพราะความหมายว่าเป็นที่ตั้งแห่งฉันทสมาธิและปธานสังขารทั้งหลาย ที่สัมปยุตด้วยอภิญญาจิต อันถึง ซึ่งความนับว่าอิทธิ เพราะอรรถว่าสำเร็จ โดยปริยายว่าเกิดผล หรือนัยหนึ่ง ถึงซึ่งความนับว่าอิทธิ เพราะเป็นเครื่องสำเร็จแห่งสัตว์ทั้งหลาย โดยปริยายนี้ว่า เป็นเครื่องรุ่งเรือง เจริญ สูงขึ้นไปแห่งสัตว์ ทั้งหมด ฯ สมพระบาลีว่า "คำว่า อธิธิบาท ได้แก่ กองเวทนา กองสัญญา กองสังขาร กองวิญญาณ แห่งภิกษุผู้เป็นอย่างนั้น" ฯ อีกนัยหนึ่ง ชื่อว่าบาท เพราะเป็นเครื่องอันบุคคลถึง หมายความว่า เป็นเครื่อง ให้บรรลุ ฯ บาทแห่งฤทธิ ชื่อว่าอธิธิบาท ฯ คำนี้เป็นชื่อแห่งธรรมมีฉันทะ เป็นต้น ฯ ดังพระบาลีว่า "ดูกรภิกษุทั้งหลาย หากภิกษุอาศัยฉันทะ ได้สมาธิ ได้ความที่จิตมีอารมณ์เป็นหนึ่งไซ้ นี้เรียกว่าฉันทสมาธิ ภิกษุนั้นยังฉันทะให้เกิด พยายามปราณความเพียร ประคองจิตตั้งใจ เพื่อยังกุศลบาปกรรมที่ยัง ไม่เกิดมิให้เกิดขึ้น ฯลฯ อาการเหล่านี้เรียกว่า ปธานสังขาร ด้วยประการดังนี้ ฉันทะนี้ด้วย ฉันทสมาธินี้ ด้วย ปธานสังขารทั้งหลายนี้ด้วย นี้เรียกว่า อธิธิบาท ประกอบด้วยฉันทสมาธิและปธานสังขาร" ดังนี้ ฯ แม้ในอธิธิบาทที่เหลือก็พึงทราบความตามนัยที่กล่าวมานี้เทอญ ฯ

บท ๘ มีฉันทะเป็นอาทิ พึงทราบ (เรียกว่า) บท ๘ ฯ สมพระบาลี (ในปฏิสัมภิทา) ว่า "บท ๘ แห่งฤทธิเป็นไฉน ? (บท ๘ แห่งฤทธิคือ) หากภิกษุอาศัยฉันทะได้สมาธิ ได้ความที่จิตมีอารมณ์เป็นหนึ่ง ไซ้ ฉันทะมิใช่สมาธิ สมาธิก็มีใช้ฉันทะ ฉันทะเป็นอย่างหนึ่ง สมาธิก็เป็นอย่างหนึ่ง หากภิกษุอาศัยวิริยะ ได้สมาธิ ได้ความที่จิตมีอารมณ์เป็นหนึ่ง ไซ้ วิริยะมิใช่สมาธิ สมาธิก็มีใช้วิริยะ วิริยะเป็น อย่างหนึ่ง สมาธิ ก็เป็นอย่างหนึ่ง หากภิกษุอาศัยจิตตะ ได้สมาธิ ได้ความที่จิตมีอารมณ์เป็นหนึ่ง ไซ้ จิตตะมิใช่สมาธิ สมาธิ ก็มีใช้จิตตะ จิตตะเป็นอย่างหนึ่ง สมาธิก็เป็นอย่างหนึ่ง หากภิกษุอาศัยวิมังสาได้สมาธิ ได้ความที่จิต

มีอารมณ์เป็นหนึ่งไซ้ ฃมั่งสามิไซ้สมาธิ สมาธิฃมิไซ้ฃมั่งสา ฃมั่งสาเป็นอย่างหนึ่ง สมาธิก็เป็นอย่างหนึ่ง เหล่านั้บต ๘ แห้งฤทธิ เป็นไปเพื่อไ้ฤทธิ ๓๓ เพื่อความกล้าแห้งฤทธิ " ดั่งนี้ ๓ เพราะเหตุที่ฃนทะ คือความเป็นผู้ไ้ใครจะยังฤทธิให้เกิด้ขึ้น ที่ประกอบเข้าด้วยกันกับสมาธิแล้วเท่านั้น จึงเป็นไปเพื่อไ้ฤทธิ ๓ อธิบาศที่เหลือมีวิริยะเป็นต้นก็อย่างนั้น ๓ เพราะเหตุนั้น บต ๘ มีฃนทะเป็นต้นนี้ พึงทราบวาท่านเรียกว้า บต ๘ ในพระบาลีนั้น ๓

๑ จตฺตารอ ปาหาติ จตฺตารอ อิทฺธิปาหา เวทิตพฺพา ฯ วุตฺตณฺเหตํ อิทฺธิยา กตฺเม
จตฺตารอ ปาหา อิตฺธิ ภิกฺขุ จนฺทสมฺมาธิปธานสงฺขารสมฺมณาคตํ อิทฺธิปาหํ ภาเวติ วิริยจิตฺต-
วิมฺสสมฺมาธิปธานสงฺขารสมฺมณาคตํ อิทฺธิปาหํ ภาเวติ อิทฺธิยา อิมํ จตฺตารอ ปาหา อิทฺทิลภาย ฯเปฯ
อิทฺธิเวสาร์ชชาย สํวตฺตณฺตํ ๑ เอตฺถ จ จนฺทเหตุโก จนฺทาทิโก วา สมฺมาธิ จนฺทสมฺมาธิ ฯ
กตฺตุมยตาจฺจนํ อธิปตํ กริตฺวา ปฏิลทฺธสมฺมาธิสฺสํ อธิวจฺนํ ๑ ปธานญฺตา สงฺขารา ปธานสงฺขารา ฯ
จตฺตํ จสฺสากสฺส สมนฺนปธานวิริยสฺสํ อธิวจฺนํ ๑ สมนฺนาคตฺตํ จนฺทสมฺมาธินา จ ปธานสงฺขารเอ-
จ อฺเปตํ ๑ อิทฺธิปาหนฺติ นิปฺพตฺติปริยาเยน วา อิชฺฌนญฺญเฐน อิทฺธิ อิชฺฌนฺติ เอตาย สตฺตา อิทฺธา
วฺฐา อุกกํสคตา โหนฺตํ อิมินา วา ปริยาเยน อิทฺธีติ สงฺขํ คตํ อภิณฺญาจิตฺตสมฺปยุตฺตานํ
จนฺทสมฺมาธิปธานสงฺขารานํ อธิญฺญานญฺญเฐน ปาหฺนฺตํ สสจฺจิตฺตเจตฺตสิกราสินฺติ อตฺถโก ๑ วุตฺตณฺเหตํ
อิทฺธิปาโทติ ตถาญฺตสฺส เวทนาทฺตํ ๑เปฯ วิณฺญานทฺตํ ๑ อถวา ปชฺชเต อนฺนาติ ปาโท
ปาปฺถนฺตํ อตฺถโก ๑ อิทฺธิยา ปาโท อิทฺธิปาโท ๑ จนฺทาทินฺนเมตํ อธิวจฺนํ ๑ ยถา ๑ จนฺทํ เจ
ภิกฺขเว ภิกฺขุ นิสฺสาย ลภติ สมฺมาธิ ลภติ จิตฺตสฺสเอกคฺคตํ อโย วุจฺจติ จนฺทสมฺมาธิ สอ อญฺปนฺนํ
ปาปกาณํ ๑เปฯ ปทฺทติ อิมํ วุจฺจนฺติ ปธานสงฺขารา อิติ อโยจฺจ จนฺโท อโยจฺจ จนฺทสมฺมาธิ อิมํ
จ ปธานสงฺขารา อโย วุจฺจติ ภิกฺขเว จนฺทสมฺมาธิปธานสงฺขารสมฺมณาคโต อิทฺธิปาโทติ ๑ เอว
สเลทฺธิปาเทสุปิ อตฺถโก เวทิตพฺพะ ๑

อญฺญ ปทานํ จนฺทาทินํ อญฺญ ปทานิ เวทิตพฺพานิ ๑ วุตฺตณฺเหตํ อิทฺธิยา กตฺมานิ อญฺญ
ปทานิ จนฺทํ เจ ภิกฺขุ นิสฺสาย ลภติ สมฺมาธิ ลภติ จิตฺตสฺสเอกคฺคตํ จนฺโท น สมฺมาธิ สมฺมาธิ น
จนฺโท อญฺญ จนฺโท อญฺญ สมฺมาธิ วิริยํ เจ ภิกฺขุ จิตฺตํ เจ ภิกฺขุ วิมฺสํ เจ ภิกฺขุ นิสฺสาย ลภติ
สมฺมาธิ ลภติ จิตฺตสฺสเอกคฺคตํ วิมฺสา น สมฺมาธิ สมฺมาธิ น วิมฺสา อญฺญา วิมฺสา อญฺญ สมฺมา
อิทฺธิยา อิมานิ อญฺญ ปทานิ อิทฺทิลภาย ฯเปฯ อิทฺธิเวสาร์ชชาย สํวตฺตณฺตํ ๑ เอตฺถ หิ อิทฺธี
อุปฺปาเทตฺตุมยตาจฺจนํ สมฺมาธินา เอกโต นียุตฺโตว อิทฺทิลภาย สํวตฺตติ ๑ ตถา วิริยาทโย ๑
ตสฺมา อิมานิ อญฺญ ปทานิ วุตฺตณฺตํ เวทิตพฺพานิ ๑

อิทธิบาท ๔ พึงทราบ**ว่า** (เรียกว่า) บาท ๔ ฯ สมพระบาลีว่า "ถามว่า บาท ๔ แห่งฤทธิ เป็นไฉน ? แก้วว่า ภิกษุในพระธรรมวินัย นี้**เจริญ**อิทธิบาท อันมาพร้อมด้วยฉันทสมาธิและปธานสังขาร เจริญอิทธิบาทอันมาพร้อมด้วยวิริยสมาธิและปธานสังขาร เจริญอิทธิบาทอันมาพร้อมด้วยจิตตสมาธิและปธานสังขาร เจริญอิทธิบาทอันมาพร้อมด้วยวิมังสาสมาธิและปธานสังขาร นี่บาท ๔ แห่งฤทธิ ย่อมเป็นไปเพื่อความได้ฤทธิ ฯลฯ **เพื่อความกล้าแห่งฤทธิ**" ดังนี้ ฯ

จตุตถาโร ปาหาคติ จตุตถาโร **อิทธิปปาห**า เวทิตพฺพา ฯ วุตตมฺเหตํ อิทธิยา กตเม จตุตถาโร ปาหา อิธ ภิกษุ จนฺทสมาธิปธานสงฺขารสมฺมุทฺตํ อิทธิปปาหํ **ภาเวติ** วิริยจิตฺต-
วิมฺสสมาธิปธานสงฺขารสมฺมุทฺตํ อิทธิปปาหํ ภาเวติ อิทธิยา อิมะ จตุตถาโร ปาหา อิทธิลกาย ฯเปฯ
อิทธิเวสารชฺชชย สํวตฺตุนฺตํติ ฯ

ก็แลในนิเทศแห่งอิทธิบาทนี้ สมาธิ**ที่มีฉันทะเป็นต้นเหตุ** หรือ**ยิ่งด้วยฉันทะ** ชื่อว่าฉันทสมาธิ ฯ คำนี้เป็นคำเรียกสมาธิที่พระโยคีทำฉันทะคือความใคร่จะทำให้เป็นใหญ่ จึงได้บรรลุ ฯ สังขาร**อันเป็นด้วยความเพียร** ชื่อว่าปธานสังขาร ฯ

เอตถ จ **จนฺตเหตุโก** **จนฺตาทิโก** วา สมาธิ จนฺทสมาธิ ฯ กตตุกฺกมฺยตาจนฺทํ อธิปตํ กริตฺวา ปฏิลทฺธสมาธิสฺสเสตํ อธิวณฺํ ฯ **ปธานญฺตา** สงฺขารา ปธานสงฺขารา ฯ

คำนี้เป็นชื่อแห่งความเพียรกล่าวคือสัมมปธาน **อภัยยังกิจ ๔ ให้สำเร็จ** ฯ คำว่า มาพร้อม... คือ **ประกอบด้วย**จันทสมานะ และปธานสังขารทั้งหลายด้วย ฯ

จตุกัจจาสารกถส สมมปธานวิริยสุเสถอ อธิวจนํ ฯ สมณหาคตฺตํ จนฺทสมานินา จ ปธานสงฺขาราเรหิ จ **อุเปตํ** ฯ

คำว่า อธิปทา ได้แก่ **กองจิตและเจตสิกที่เหลือ** อันชื่อว่าเป็นบาท **เพราะความหมายว่าเป็นที่ตั้ง**แห่งจันทสมานะและปธานสังขารทั้งหลาย ที่สัมปยุตด้วยอภิญาจิต อันถึงซึ่งความนับว่า **อิทธิ** เพราะอรรถว่าสำเร็จ **โดยปริยายว่าเกิดผล หรือนัยหนึ่ง ถึง**ซึ่งความนับว่า**อิทธิ** เพราะเป็นเครื่องสำเร็จแห่งสัตว์ทั้งหลาย โดยปริยายนี้ว่า เป็นเครื่องรุ่งเรือง เจริญ **สูงขึ้น**ไปแห่งสัตว์ทั้งหลาย ฯ

อิทธิปาหนนฺติ **นิปฺมุตฺติปริยาเย** **วา** อิชฺฌนฺนุญฺเฐ **อิทธิ** อิชฺฌนฺติ เอตาย สตฺตา อิทธิ วุฑฺฒา **อุกฺกัสมฺคตา** โหนฺตฺติ อิมินา **วา** ปริยาเย **อิทธิ**ติ สงฺขํ **คตํ** อภิญาจิตฺตสมฺปยุตฺตานํ จนฺทสมานิปธานสงฺขารานํ **อิฏฺฐานฺนุญฺเฐ** ปาทฺภูตํ **เสสจิตฺตเจตสิกฺกราสินฺ**ติ อตฺถิ ฯ

สมเด็จพระบวรราชเจ้ามหาสุรสิงหนาท วังทองหลาง ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้เจ้าพระยาบดินดีเดชา (สิงห์ สิงหเสนี) เสนอว่า "คำว่า อิทธิบาท ได้แก่ กองเวทนา กองสัญญา กองสังขาร กองวิมุตติ กองวิญญูญาณ แห่งภิกษุผู้เป็นเช่นนั้น" ๑

วุฒตมเหตุ อิทธิปาโทติ ตถาภูตสฺส เวทนาภฺขณโร ๒เปฯ วิมุตฺตภฺขณโรติ ๑

อีกนัยหนึ่ง ชื่อว่าบาท เพราะเป็นเครื่องอันบุคคลถึง หมายความว่า เป็นเครื่องให้บรรลุ ๑ บาทแห่งฤทธิ์ ชื่อว่าอิทธิบาท ๑ คำนี้เป็นชื่อแห่งธรรมมีฉันทะเป็นต้น ๑

อถวา ปชฺชเต อเนนติ ปาโท ปาปฺถนียตีติ อตฺถเก ๑ อิทธิยา ปาโท อิทธิปาโท ๑ จนนฺทาทีนเมตฺถ อธิวจัน ๑

ดังพระบาลีว่า "ดูกรภิกษุทั้งหลาย หากภิกษุอาศัยฉันทะ ได้สมาธิ ได้ความที่จิตมีอารมณ์เป็นหนึ่งไซ้^๕ นี้เรียกว่าฉันทสมาธิ ภิกษุนั้นยังฉันทะให้เกิด พยายามปรารภความเพียร ประคองจิตตั้งใจ เพื่อยังกุศลบาปกรรมที่ยังไม่เกิดมิให้เกิดขึ้น ฯลฯ อาการเหล่านี้เรียกว่า ปธานสังขาร

ยถาห^๖ ฌนํ เจ ภิกขเว ภิกขุ นิสสาย ลมฺหิตี สฺมาธิ ลมฺหิตี จิตฺตสฺสเอคคตํ อโย วุจฺจติ ฌนฺทสมาธิ โส อนุปฺพนํ ปาปกํ ๗เป ๗ ปทฺหิตี อิมํ วุจฺจนฺติ ปธานสงฺขาร

ด้วยประการดังนี้ ฉันทะนี้ด้วย ฉันทสมาธินี้ด้วย ปธานสังขารทั้งหลายนี้ด้วย นี้เรียกว่า อิทธิบาท **ประกอบด้วยฉันทสมาธิและปธานสังขาร**" ดังนี้ ฯ แม้อิทธิบาทที่เหลืออีกพึงทราบความตามนัยที่กล่าวมานี้เทอญ ฯ

อิติ อยฺยจ ฌนํโต อยฺยจ ฌนฺทสมาธิ อิมํ จ ปธานสงฺขารอ อโย วุจฺจติ ภิกขเว **ฌนฺทสมาธิ-ปธานสงฺขารสมนฺนาคโต** อิทธิปาโทติ ฯ เอวํ เสลฺลิตฺติปาเทสุปิ อตฺถโก เวทิตพฺโพ ฯ

บท ๘ มีฉันทะเป็นอาทิ พึงทราบ**ว่า** (เรียกว่า) บท ๘ ฯ สมพระบาลี (ในปฏิสัมภิทา) ว่า "บท ๘ แห่งฤทธิเป็นไฉน ? (บท ๘ แห่งฤทธิคือ) หากภิกษุอาศัยฉันทะได้สมาธิ ได้**ความที่จิตมีอารมณ์เป็นหนึ่ง** ไซ้ ฉันทะมีใช้สมาธิ สมาธิก็มีใช้ฉันทะ ฉันทะ**เป็นอย่างหนึ่ง** สมาธิ**ก็เป็นอย่างหนึ่ง**

อภฺรฺ ปรทานี**ติ** ฉนฺทาทินี อภฺรฺ ปรทานิ เวทิตพฺพานิ ฯ วุตฺตญฺเหตํ อิทฺธิยา กตฺมานิ อภฺรฺ ปรทานิ ฉนฺทํ เจ ภิกฺขุ นิสฺสาย ลภฺติ สมาธิํ ลภฺติ **จิตฺตสฺสเกกฺคตํ** ฉนฺโท น สมาธิ สมาธิ น ฉนฺโท **อญฺญ** ฉนฺโท **อญฺญ** สมาธิ

หากภิกษุอาศัย**วิริยะ** ได้สมาธิ ได้**ความที่จิตมีอารมณ์เป็นหนึ่ง** ไซ้ วิริยะมีใช้สมาธิ สมาธิก็มีใช้วิริยะ วิริยะเป็น อย่างหนึ่ง สมาธิ**ก็เป็นอย่างหนึ่ง** หากภิกษุอาศัย**จิตตะ** ได้สมาธิ ได้**ความที่จิตมีอารมณ์เป็นหนึ่ง** ไซ้ จิตตะมีใช้สมาธิ สมาธิก็มีใช้จิตตะ จิตตะ**เป็นอย่างหนึ่ง** สมาธิ**ก็เป็นอย่างหนึ่ง** หากภิกษุอาศัย**วิมังสา** ได้สมาธิ ได้**ความที่จิตมีอารมณ์เป็นหนึ่ง** ไซ้ วิมังสามีใช้สมาธิ สมาธิก็มีใช้วิมังสา วิมังสา**เป็นอย่างหนึ่ง** สมาธิ**ก็เป็นอย่างหนึ่ง** เหล่านี้บท ๘ แห่งฤทธิ **เป็นไป**เพื่อได้ฤทธิ ฯลฯ เพื่อความกล้าแห่งฤทธิ " ดังนี้ ฯ

วิริยํ เจ ภิกฺขุ **จิตฺตํ** เจ ภิกฺขุ **วิมฺสํ** เจ ภิกฺขุ นิสฺสาย ลภฺติ สมาธิํ ลภฺติ จิตฺตสฺสเกกฺคตํ วิมฺसान สมาธิ สมาธิ น วิมฺสา **อญฺญา** วิมฺสา **อญฺญ** สมาธิ อิทฺธิยา อิมานิ อภฺรฺ ปรทานิ อิทฺธิลาภาย ฯ เปฯ อิทฺธิเวสารชฺชาย **สํวตฺตนํ**ตีติ ฯ

เพราะเหตุที่ จันตะคือความเป็นผู้ใคร่จะยังฤทธิให้เกิดขึ้น ที่ประกอบเข้าด้วยกันกับสมาธิแล้วเท่านั้น จึงเป็นไปเพื่อได้ฤทธิ ฯ อิทธิบาทที่เหลือนี้มีวิริยะเป็นต้นก็อย่างนั้น ฯ เพราะเหตุนี้ บพ ๘ มีจันตะเป็นต้นนี้ พึงทราบว่าท่านเรียกว่า บพ ๘ ในพระบาลีนั้น ฯ

เอตถ ทิ อิทธิ อุปปาเหตุกมฺยตาณฺโห สมาธินา เอกโต นิยุตฺโต อิทธิลาภาย สํวตฺตติ ฯ ตถา วิริยาทโย ฯ ตสฺมา อิมานิ อภฺรฺร ปทานิ วุตฺตานิติ เวทิตพฺพานิ ฯ

ประโยค ป.ธ. ๙

แปล ไทยเป็นมคธ

สอบ วันที่

๒๕๖

๑ ความข้อนี้ เป็นอันเสร็จไปแล้ว แมด้วยปาฐะว่า ครั้นเมื่อจิตตั้งมั่น อย่างนี้แล้ว " ดังนี้ เป็นต้น โดยแท้ ๆ แต่ว่าท่านกล่าวไว้อีก ก็เพื่อแสดงเวลาที่ฌานมีปฐมฌานเป็นอาทิ เป็นภุมิ เป็นบาท เป็นภพ และเป็นมูลแห่งฤทธิ ฯ อนึ่ง นัยก่อนเป็นนัยมาในพระสูตรทั้งหลาย ฯ นัยนี้มาในปฏิสัมภิทา ฯ ท่านกล่าวไว้อีกเพื่อไม่หลงในนัยทั้งสอง ดังนี้ก็ได้ ฯ

ส่วนคำว่า "อธิฐานด้วยญาณ" มีอธิบายว่า ภิกษุนี้ ครั้นยังธรรมอันเป็นภุมิเป็นบาทเป็นภพ และเป็นมูล แห่งฤทธิเหล่านั้นให้ถึงพร้อมแล้ว เข้าฌานอันเป็นบาทแห่งอภิญา ออกแล้ว ถ้าต้องการ ๑๐๐ คน ก็ปริกรรมว่า "เราจงเป็น ๑๐๐ คน เราจงเป็น ๑๐๐ คน" แล้วเข้าฌานอันเป็นบาทแห่งอภิญา อีก ออกแล้วจึงอธิฐาน ฯ พร้อมกับจิตอธิฐานนั่นเองเธอก็เป็น ๑๐๐ คนขึ้นได้ ฯ นัยแมใน ๑,๐๐๐ คน เป็นต้น ก็ดูจุนนี้ ฯ ถ้า อย่างนั้น ยังไม่สำเร็จไซ้ พึงทำปริกรรมแล้วเข้าเป็นวาระที่ ๒ ออกแล้ว จึงอธิฐานอีกก็ได้ ฯ เพราะในอรรถกถาสังยุตติกายกล่าวไว้ว่า "เข้าวาระหนึ่ง สองวาระก็ควร" ดังนี้ ฯ ในการอธิฐานนั้น จิตในฌานอันเป็นบาท มีนิมิตเป็นอารมณ์ จิตในปริกรรมมีคนจำนวนร้อยเป็นอารมณ์ หรือมีคนจำนวนพันเป็นอารมณ์ ฯ แต่ว่าอารมณ์เหล่านั้นก็เป็นแต่พรรณ หาเป็นบัญญัติไม่ ฯ แม้จิตในอธิฐานก็อย่างนั้นเหมือนกัน คือมีคนจำนวนร้อยเป็นอารมณ์ หรือมีคนเป็นจำนวนพันเป็นอารมณ์ ฯ อธิฐานจิตนั้น เป็นจิตสัมปยุตด้วยรูปาวจรจตุตถฌาน เกิดขึ้นดวงเดียวเท่านั้นต่อกับโคตรภูจิต เช่นดังอัปปนาจิตที่กล่าวมาแต่ก่อน ฯ แมในคำที่กล่าวในปฏิสัมภิทาวา "โดยปกติ เป็นคนผู้เดียว นึกให้เป็นคนมาก จำนวน ๑๐๐ ก็ดี จำนวน ๑,๐๐๐ ก็ดี จำนวน ๑๐๐,๐๐๐ ก็ดี ครั้นนึกแล้วก็อธิฐานด้วยญาณว่า "เราจงเป็นคนจำนวนมาก" เธอก็เป็นคนมาก ดังท่านจุลบันถกะนั้น " ดังนี้เล่า คำว่า "นึก" ท่านก็กล่าวโดยเป็นปริกรรมนั่นเอง คำว่า "ครั้นนึกแล้ว ก็อธิฐานด้วยญาณ" ก็กล่าวโดยเล็งเอาญาณในอภิญา เพราะเหตุนี้ บัณฑิตพึงเห็นความในคำว่า "อธิฐานด้วยญาณ" นั้น ดังนี้ว่า นึกให้เป็นคนมาก ครั้นแล้วในที่สุดแห่งปริกรรมจิตเหล่านั้นก็เข้าสมาบัติ ออกจากสมาบัติแล้วนึกอีกว่า "เราจงเป็นคนมาก" แล้วจึงอธิฐานด้วยญาณในอภิญา อันเป็นญาณดวงเดียว เกิดขึ้นในลำดับแห่งจิตที่เป็นบุพภาคสามหรือสี่ดวงที่เป็นไปต่อแต่นั้น ซึ่งได้ชื่อว่า อธิฐาน ด้วยอำนาจที่เป็นเหตุให้สำเร็จลง" ดังนี้ เทอญ ฯ ส่วนคำว่า "ดังท่านจุลบันถก" นั้น ท่านกล่าวเพื่อแสดงกายลักขี แห่งพุทธานุภาพ ฯ ก็คำนี้ควรแสดงด้วยเรื่อง ฯ

๑. กามฉกฺก เอส อตฺถิ เอวํ สมหิตเต จิตฺเตตฺถิทาณินาปิ สิทฺธเวยว ๑ ปฐมชฺชฌานาทินํ ปน
อิทฺธิยา ภูมิปาปพทมูลภาวทสฺสนตฺถํ ปน วุตฺโต ๑ ปริโม จ สุตฺเตสฺส อากตฺตโน ๑ อัย
ปฏิสัมภิทายํ ๑ อิตฺติ อุกฺกยตฺถ อสมฺมโหตฺถมฺปิ ปน วุตฺโต ๑

ญานเณน อธิฏฺฐาณฺโหติ สวายํ เจเต อิทฺธิยา ภูมิปาปพทมูลญฺเจเต ฐมฺเม สมนฺปาเทตฺวา
อภิณฺญาปาทกชฺชฌานํ สมนฺปาชฺชิตฺวา ฐมฺมญฺจ สเจ สตํ อิจฺฉติ สตํ โหมิ สตํ โหมีติ ปริกมฺมํ กตฺวา
ปน อภิณฺญาปาทกชฺชฌานํ สมนฺปาชฺชิตฺวา ฐมฺมญฺจ อธิฏฺฐาติ ๑ อธิฏฺฐาณจิตฺเตน สเหว สตํ โหติ ๑
สทฺธสฺสาทิสฺสปี เอสเณ นโย ๑ สเจ เอวํ น อิจฺฉติ ปน ปริกมฺมํ กตฺวา ทุตฺติยมฺปิ สมนฺปาชฺชิตฺวา
ฐมฺมญฺจ อธิฏฺฐาตพฺพํ ๑ สยฺยตฺถตฺถกฺกถายํ ทิ เอกวาร์ ทฺวาวาร์ สมนฺปาชฺชิตฺวํ ฐมฺมุตฺตีติ วุตฺตํ ๑ ตตฺถ
ปาทกชฺชฌานจิตฺตํ นิमितฺตารมฺมณํ ปริกมฺมจิตฺตานิ สตารมฺมณานิ วา สทฺธสฺสารมฺมณานิ วา ๑ ตานิ
จ โข วณฺณนวเสน โน ปณฺณตฺตวเสน ๑ อธิฏฺฐาณจิตฺตมฺปิ ตเถว สตารมฺมณํ วา สทฺธสฺสารมฺมณํ
วา ๑ ตํ ปุพฺเพ วุตฺตํ อปฺปนาจิตฺตมฺวิว โคตรกฺกอนฺนตฺร เอกเมว อฺปฺปชฺชติ ฐปาवจฺจตฺตชฺชฌานิกํ ๑
ยมฺปิ ทิ ปฏิสัมภิทายํ วุตฺตํ ปกตฺติยา เอโก พหุํ อวชฺชติ สตํ วา สทฺธสฺสํ วา สตฺสทฺธสฺสํ วา
อวชฺชิตฺวา ญานเณน อธิฏฺฐาติ พหุโก โหมีติ พหุโก โหติ ยถายสฺมา จุลฺลปณฺณโกติ ตตฺตราปิ
อวชฺชิตฺติ ปริกมฺมวเสนว วุตฺตํ อวชฺชิตฺวา ญานเณน อธิฏฺฐาติ อภิณฺญาญานวเสน วุตฺตํ ตสฺมา
พหุํ อวชฺชติ ตโต เตสํ ปริกมฺมจิตฺตานํ อวสานเณ สมนฺปาชฺชติ สมนฺปาตฺติโต ฐมฺมญฺจิตฺวา ปน พหุโก
โหมีติ อวชฺชิตฺวา ตโต ปรี ปวตฺตตานํ ติณฺณํ จตฺตุนํ วา ปุพฺพภาคจิตฺตานํ อนนฺตฺรา อฺปฺปนฺเนน
สนฺนิฏฺฐาปนวเสน อธิฏฺฐาณนฺติ ลทฺธนาเมเนน เอกเณว อภิณฺญาญานเณน อธิฏฺฐาติติ เอวเมตฺถ อตฺถิ
ทฺฐวพฺโพ ๑ ยํ ปน วุตฺตํ ยถายสฺมา จุลฺลปณฺณโกติ ตํ พหุภาวสฺส กายสกฺขิทสฺสนตฺถํ วุตฺตํ ๑
ตํ ปน วตฺถุณา ทิเปตพฺพํ ๑

ความข้อนี้ เป็นอันเสร็จไปแล้ว แม้ด้วยปาฐะว่า ครั้นเมื่อจิตตั้งมั่น อย่างนี้แล้ว " ดังนี้เป็นต้น โดยแท้ ๆ แต่ว่าท่านกล่าวไว้อีก ก็เพื่อแสดงความที่ฌานมีปฐมฌานเป็นอาทิ เป็นภูมิ เป็นบาท เป็นบพ และเป็นมูลแห่งฤทธิ ฯ

กามฉก เอส อตฺถิ เอว สมานิตะ จิตฺเตติอาทินาปิ สิทธิเยว ฯ ปฐมชฺฌานาทีนํ ปน อิทธิยา ภูมิปาปพหุลภาวทสฺสन्दธํ ปุณ วุตฺโต ฯ

อนึ่ง นัยก่อนเป็นนัยมาในพระสูตรทั้งหลาย ฯ นัยนี้มาในปฏิสัมภิทา ฯ ท่านกล่าวไว้อีกเพื่อไม่หลงในนัยทั้งสอง ดังนี้ก็ได้ ฯ

ปริโม จ สุตฺเตสุ อาคตฺตโน ฯ อयํ ปฏิสมฺภิทาโย ฯ อิติ อุกฺกตฺถ อสมฺโมหตฺถมฺปิ ปุณ วุตฺโต ฯ

ส่วนคำว่า "อธิษฐานด้วยญาณ" มีอธิบายว่า ภิกษุนี้แหละ ครั้นยังธรรมอันเป็นภูมิเป็นบาทเป็นบท และเป็นมูล แห่งฤทธิเหล่านั้นให้ถึงพร้อมแล้ว เข้าฌานอันเป็นบาทแห่งอภิญญา ออกแล้ว ถ้าต้องการ ๑๐๐ คน ก็บริกรรมว่า "เราจงเป็น ๑๐๐ คน เราจงเป็น ๑๐๐ คน" แล้วเข้าฌานอันเป็นบาทแห่งอภิญญา อีก ออกแล้วจึงอธิษฐาน ฯ

ญาณ ๑ อธิษฐานหุโตติ สวาย เจเต อิทฺธิยา ภูมิปาทปทุมภูเต ฌมเม
สมุปาทตฺวา อภิญญาปาทกฺขณํ สมาปชฺชิตฺวา วุจฺจาย สเจ สตํ อิจฺจติ สตํ โหมิ สตํ
โหมีติ ปริกฺขมํ กตฺวา ปุณฺ อภิญญาปาทกฺขณํ สมาปชฺชิตฺวา วุจฺจาย อธิษฺฐาติ ฯ

พร้อมทั้งจิตอธิษฐานนั่นเองเธอก็เป็น ๑๐๐ คนขึ้นได้ ฯ นัยแม่ใน ๑,๐๐๐ คนเป็นต้น ก็ดุนัยนี้ ฯ

อธิษฐานจิตเตน สหเว สตํ โหติ ฯ สหสฺสาทีสุปี เอสฺว นโย ฯ

ถ้า อย่างนั้น **ยังไม่สำเร็จ** ไซ้ ฟังทำกรรมแล้วเข้า**เป็นวาระที่ ๒** ออกแล้ว**จึงอธิฐาน**อีกก็ได้ ๑ เพราะ
ในอรรถกถาสังยุตติกายกล่าวไว้ว่า "**เข้า**วาระหนึ่ง สองวาระก็ควร" ดังนี้ ๑

สเจ เอวํ น **อิชฺชติ** ปุณฺ ปริกมฺมํ กตฺวา **ทุติยมุปี** สฺมาปชฺชิตฺวา วุฏฺฐาย
อธิฐานตพฺพํ ๑ สํยุตฺตวุฏฺฐกถายํ หิ เอกวารํ ทฺวิวารํ **สฺมาปชฺชิตุํ** วุฏฺฐตีติ วุตฺตํ ๑

ในการอธิฐานนั้น **จิตในฉานอันเป็นบาท** มีนิมิตเป็นอารมณ์ **จิตในกรรม**มีคนจำนวนน้อยเป็นอารมณ์
หรือมีคนจำนวนพันเป็นอารมณ์ ๑

ตตฺถ **ปาทกชฺชฺฆานจิตฺตํ** นิมิตฺตารมฺมณํ **ปริกมฺมจิตฺตานิ** สตฺตารมฺมณานิ วา
สทฺธสฺสํารมฺมณานิ วา ๑

แต่ว่าอารมณ์เหล่านั้นก็เป็นแต่พรรณหาเป็นบัญญัติไม่ ๑ แม้จิตในอริยฐานก็อย่างนั้นเหมือนกัน คือมีคนจำนวนน้อยเป็นอารมณ์ หรือมีคนเป็นจำนวนพันเป็นอารมณ์ ๑ อริยฐานจิตนั้น เป็นจิตสัมปยุตด้วยรูปาวจรจตุตถฌาน เกิดขึ้นดวงเดียวเท่านั้นต่อกับโคตรภูจิต เช่นดังอัปนาจิตที่กล่าวมาแต่ก่อน ๑

ตานี จ โข วณฺณวเสน โน ปณฺณตฺติวเสน ๑ อริยฐานจิตตมปิ ตเถว สตารมฺมณํ วา สหสฺสสารมฺมณํ วา ๑ ตํ ปุพฺเพ วุตฺตํ อปฺปนาจิตตมिव โคตรภูยนนฺตรํ เอกเมว อุปฺปชฺชติ รูปาวจรจตุตฺถฌานิกํ ๑

แม้ในคำที่กล่าวในปฏิสมภิทยาว่า "โดยปกติ เป็นคนผู้เดียว นี่ให้เป็นคนมาก จำนวน ๑๐๐ กิติ จำนวน ๑,๐๐๐ กิติ จำนวน ๑๐๐,๐๐๐ กิติ ครั้นนี้แล้วก็อริยฐาน ด้วยญาณว่า "เราจึงเป็น**คนจำนวนมาก**" เธอก็เป็นคนมาก ดังท่านจุลปันถก**จะนั้น** " ดังนี้เล่า คำว่า "นี่" ท่านก็กล่าว**โดยเป็นบริกรรมนั่นเอง** คำว่า "ครั้นนี้แล้ว ก็อริยฐานด้วยญาณ" ก็กล่าว**โดยเล็งเอาญาณในอภิญญา**

ยมฺปิ ทิ ปฏิสมฺภิทยาํ วุตฺตํ ปกฺติยา เอโก พหุกํ อวชฺชติ สตํ วา สหสฺสํ วา สตสหสฺสํ วา อวชฺชิตฺวา ญาณเณน อริยฺฐานํ พหุโก โหมีติ พหุโก โหติ ยถายสฺมา จุลปณฺณโกติ ตตฺราปิ อวชฺชตีติ ปริกมฺวเสเนว วุตฺตํ อวชฺชิตฺวา ญาณเณน อริยฺฐานํ อภิญญาญาณวเสน วุตฺตํ

เพราะเหตุนี้ บัณฑิตพึงเห็นความในคำว่า "อธิฐานด้วยญาณ" นั้น ดังนี้ว่า นี่ให้เป็นคนมาก **ครบแล้ว**
ในที่สุดแห่งปริกรรมจิตเหล่านั้นก็เข้าสมบัติ ออกจากสมบัติแล้วนี่ก็อีกว่า "เราจึงเป็นคนมาก" แล้ว
จึงอธิฐานด้วยญาณในอภิญญา อันเป็นญาณดวงเดียว **เกิดขึ้น**ในลำดับแห่งจิตที่เป็นบุพภาคสามหรือ
สี่ดวงที่เป็นไปต่อแต่นั้น **ซึ่งได้ชื่อว่า อธิฐาน ด้วยอำนาจที่เป็นเหตุให้สำเร็จลง**" ดังนี้เทอญ ฯ

ตสฺมา พหุกํ อวชฺชติ **ตโต** เตสํ ปริภุญฺจิตฺตานํ **อวसानะ** สมาปชฺชติ สมาปตฺติโต
วุฏฺฐิตฺวา ปุณฺ พหุโก โหมีติ อวชฺชิตฺวา ตโต ปรํ ปวตฺตานํ ติณฺณํ จตุณฺณํ วา
ปุปฺพภาคจิตฺตานํ อนนฺตรํ **อุปปนฺเนน สนฺนิฏฺฐาปนวเสน อธิฏฺฐาณนฺติ** ลทฺธนาเมน
เอเกเนว อภิญญาญาณेन **อธิฏฺฐาตีติ** เอวเมตถ **อตฺถ** ทวฺวสุทฺธํ ฯ

ส่วนคำ**ที่**ว่า "ดังท่านจุลปันณก" นั้น ท่านกล่าว**เพื่อแสดงกายสักขี** แห่งพหูชาภาพ ฯ ก็คำนั้น**ควรแสดง**
ด้วยเรื่อง ฯ

ยํ ปน วุตฺตํ ยถาสฺมา จุลลปฺนณโกติ **ตํ** พหุชาภาวสฺส กายสกุขิทสฺสนตฺถํ วุตฺตํ ฯ **ตํ**
ปน วตฺถุณา **ทีเปตพฺพํ** ฯ

ประโยค ป.ธ. ๙

แปล ไทยเป็นมคธ

สอบ วันที่

๒๕๖

๑. ภูษญำนวนมกท่ทำนผู้มฤทธีนรมิตขึ้น ในเรื่งที่เลำนนั้น ก็เป็นเช่นกับทำนผู้มฤทธีนั้นเอง เพราะทำนนรมิตขึ้นไม่กำนหนด ๑. ทำนผู้มฤทธีทำกรียาในอิริยบทมียืนและนั่งเป็นต้นกิตติ ในอการมีพุด และนั่งเป็นต้นกิตติ ๑. ภูษญนรมิตเหลำนนั้น ก็ทำกรียานั้น ๑. เหมือนกัน ๑. แต่ถ้ทำนผู้มฤทธี เป็นผู้ไคร่จะ ทำภูษญนรมิตทั้งหลยให้มืเพศต่ง ๑. กัน คือ ลางพวก เป็นปฐมว้ย ลางพวกมชฌิมว้ย ลางพวกบัจฉิมว้ย โดยนัยนั้น บ้างก็มีผมยว บ้างก็ศีระะโล่นคร้งหนึ่ง บ้างก็มีผมแซม บ้างก็มีจัวร์สเแดงคร้งหนึ่ง บ้างมีจัวร์ สี่เหลื่อง บ้างก้งล้งทำกิจต่ง ๑. กันมีสวตไปตมบทพระบาลี กล่วอธิบยธรรม สวตคถาโดยใช้สี่ยง มีทำนอง ถมปัญห ตอปปญห และระบมบตตร เย็บจัวร์ ชักจัวร์เป็นต้น หรือว่เป็นผู้ไคร่จะทำภูษญ นรมิตให้มืหลยอย่งต่งประการอื่น ๑. อีกร กิตติ ทำนผู้มฤทธีนั้นออกจกณนอันเป็นบพแล้วพึงทำ บริกรรมโดยนัยว่ "ภูษญำนวนทำนนั้นจงเป็นปฐมว้ย" ด่งนี้เป็นต้นแล้วเข้ณนอีกร ออกแล้วจึง อธิษฐาน ๑. ภูษญนรมิตเหลำนนั้นก็จะเป็อย่งที่ผู้มฤทธีปรารณททุกประการ พร้อมกบจิตอธิษฐานแล ๑. ในข้อว่ "เป็นคณมกแล้ว เป็นคณเดียวกได้" เป็นต้นกัณยนี้ ๑. แต่เป็นความเปลกกัน คือ ๑.

อันภูษญนี้ ครั้นนรมิต ให้เป็นคณมกอย่งนั้นแล้วคิดว่ "เรจกเป็นคณเดียวกอีแล้วจกรรม ทำสชยย ถมปัญหเถิต" หรือคิดด้วยควมมกน่อยว่ "วิหารนี้ มีภูษญน่อย ถ้ไคร ๑. จักมเข้ จักกนีกว่ "ภูษญเหลำนนี้มีจำนวนทำนนี้ แต่เป็นเช่นเดียวกัน จักมได้แต่ไทน นั้นเป็นอณูปภพของพระเถระ เป็นเน" แล้วกรู้จักเร " ด่งนี้กิตติ แล้วปรารณว่ "เรจจะเป็นคณเดียวกเสียในระหว่ง เถิต" ก็พึงเข้ณน อันเป็นบพ ออกแล้วทำบริกรรมไปว่ "เรจจะเป็นคณเดียวก" แล้วเข้อีกร ออกแล้วจึงอธิษฐานว่ "ขอเร เป็นคณเดียวก" ๑. พร้อมกบจิตอธิษฐานนั้นเอง เธอก็จะเป็นคณเดียวก ๑. แต่เมื่อไม่ทำอย่งนั้น ก็คงเป็นคณ เดียวกได้เอง ด้วยอำนจกทที่กำหนดไว้อย่งไร ๑.

ในข้อว่ อวภิภว ตีโรภว นั้น พึ่งทรบควมนี้คือ ทำอวภิภวะ ทำตีโรภวะ ๑. จริงอยู่ พระสรบุตรก็ทมยเออการทำอวภิภวะและตีโรภวะนี้แล กล่วไว้ในปฐิสัมภิตว่ "บพว่ อวภิภว ควมว่ เป็นล่งที่อะไร ๑. มได้กัณไว้ เป็นล่งไม่กำบัง เป็นล่งเปิดเผย ปรกฏ บพว่ ตีโรภว ควมว่ เป็น ล่งที่อะไร ๑. กัณไว้ เป็นล่งกำบัง เป็นล่งถูกบิต ถูกครอบไว้" ด่งนี้ ๑. ในปฐิทกรีย ๒. อย่งนั้น ภูษญ ผู้มฤทธีนี้ไคร่จะทำอวภิภวปฐิทกรีย ย่อมทำที่มีตให้ส่วงบ้ง ทำล่งกำบังให้เปิดเผยบ้ง ทำล่งที่ไม่เมืออยู่ ในคลองให้อยู่ในคลองบ้ง ๑. ทำอย่งไร ? ๑. ก็ภูษญนี้ไคร่จะทำตนหรือคณอื่นกัตม ให้เป็นอย่งที่ แม่ถูกล่งอื่นบิตบ้งอยู่ หรือแม้อยู่ในที่ไกลก็มอเห็นได้ ออกจกณนที่เป็นบพแล้ว ก็นึกทรวงบริกรรมไป ว่ "ที่มีตนี้จกลยเป็นส่วง" หรือว่ "ที่กำบังนี้จเป็นที่เปิด" หรือว่ "ล่งที่ไม่อยู่ ในคลองนี้ จงเป็นล่ง

ที่อยู่ในคลอง" แล้วอิฐฐานโดยนัยที่กล่าวแล้วนั่นแล ฯ พร้อมกับจิตอิฐฐาน มันก็จะเป็นตามอิฐฐาน
ทีเดียว ฯ คนอื่น ๆ แม้อยู่ไกลก็เห็น ฯ ฝ่ายตนอยากจะเห็นบ้าง ก็เห็น ฯ

ภิกษุจำนวนมากที่ท่านผู้มีฤทธิ์^๑นิรมิตขึ้น ในเรื่องเล่ามานั้น ก็เป็นเช่นกับท่านผู้มีฤทธิ์^๑นั่นเอง เพราะท่านนิรมิตขึ้นไม่กำหนด ๑ ท่านผู้มีฤทธิ์^๑ทำกิริยาในอิริยาบถมียืนและนั่งเป็นต้นก็ดี ในอาการมีพูดและนั่งเป็นต้นก็ดีใด ๆ ภิกษุนิรมิตเหล่านั้น ก็ทำกิริยานั้น ๆ เหมือนกัน ๑

ตตร เย เต พุทุ นิมมิตา เต อนิยเมตวา นิมมิตตตา อิทธิมิตา สทิสาวโหนติ ๑ ฐานนิสซุชาทิสฺส วา ภาสิตตฺตฺถึภาวาทิสฺส วา ยํ ยํ อิทธิมา กรโธติ ตํ ตเวทกโรหนติ ๑

แต่ถ้าท่านผู้มีฤทธิ์^๑ เป็นผู้ใคร่จะทำภิกษุนิรมิตทั้งหลายให้มีเพศต่าง ๆ กัน คือ ลางพวก เป็นปฐมวัย ลางพวกมัชฌิมวัย ลางพวกปัจฉิมวัย

สเจ ปน นานาวณฺเณ กาทุกาโม โหติ เกจิ ปฐมวเย เกจิ มัชฌิมวเย เกจิ ปจฺฉิมวเย

โดยนัยนั้น บ้างก็มีผมยาว บ้างก็ศีรษะโล้นครึ่งหนึ่ง บ้างก็มีผมแซม บ้างก็มีจิวรสีแดงครึ่งหนึ่ง บ้างมีจิวรสีเหลือง บ้างกำลังทำกิจต่าง ๆ กันมีสวดไปตามบทพระบาลี กล่าวอธิบายธรรม สวดคาถาโดยใช้เสียงมีทำนอง ถามปัญหา ตอบปัญหา และระบบมาตร เย็บจิวร ชักจิวรเป็นต้น

ตถา ทิมเกส อุปทุมมฤเท มิสฺสกกเกส อุปทุมตตจิวเร ปณฺฑกฺกจิวเร ปทภาณ-
ธมฺมกถาสถาณญฺญปณฺหปฺจุณฺนปณฺหวิสซุชนปจฺนจิวรสิปฺพนโรชนาทีนํ กโรนฺเต

หรือว่าเป็นผู้ใคร่จะทำภิกษุกรรมิตให้มีหลายอย่างต่างประการอื่น ๆ อีก ก็ดี ท่านผู้มีฤทธิ์นั้นออกจากฆานอันเป็นบาทแล้วพึงทำปริกรรมโดยนัยว่า "ภิกษุจำนวนเท่านี้จงเป็นปฐมวัย" ดังนี้เป็นต้นแล้วเข้าฆานอีก ออกแล้วจึงอธิษฐาน ฯ ภิกษุกรรมิตเหล่านั้นก็จะเป็นอย่างที่มีฤทธิ์ปรารภนาทุกประการ พร้อมกับจิตอธิษฐานแล ฯ

อปเรปิ วา นานุปการเก กาทุกาโม โหติ เตน ปาทกฺขณฺณโต วุจฺจาย เอตตกา ภิกฺขุ
ปจฺจุมฺวา โหนฺตุตฺติอาทินา นเยน ปริกมฺมํ กตฺวา ปุณฺ สมปาชฺชิตฺวา วุจฺจาย อธิวฺจฺจาทพฺพํ ฯ
อธิวฺจฺจานจิตฺเตน สหฺวี อิจฺฉิตฺติจฺฉิตฺตปการาเยว โหนฺตฺติติ ฯ

โทษว่า "เป็นคนมากแล้ว เป็นคนเดียวก็ได้" เป็นต้นกันยี้ ๑ แต่เป็น**ความแปลกกัน** คือ ๑

เอส นโย พุทธาปี หุตวา เอโก โหตีติอาทีสุ ๑ อัย ปน **วิเสโส** ๑

อันภิกษุนี้ ครั้นนิรมิต **ให้เป็นคนมาก**อย่างนั้นแล้วคิดว่า "เรา**จัก**เป็นคนเดียวอีกแล้ว**จกรม** ทำสาขยาย ถาพปัญหาเถิด" **หรือคิดด้วยความมักน้อย**ว่า "วิหารนี้ **มีภิกษุ**น้อย ถ้าใคร ๆ จักมาเข้า ก็จักนึกว่า "ภิกษุเหล่านี้มีจำนวนเท่านี้ **แต่เป็นเช่นเดียวกัน** จักมีได้แต่ไหน นั้นเป็นอาณาภาพของพระเถระ **เป็นแน่**" แล้วก็รู้จักเรา " ดังนี้ก็ดี

อิมินา ภิกษุณา เอว **พหูภาว** นิมมินิตวา ปุน เอโกว หุตวา จงกมิตฺตาสมิ สขุฌายํ กริสฺสาสมิ ปญฺหํ ปุจฺฉิสฺสาสฺมิตฺติ จินฺตเตตฺตวา **วา** อัย วิหาโร **อปฺปภิกฺขุโก** สเจ เกจิ อาคมิตฺตสนฺติ กุโธ อิมเ อตฺตกา **เอกสทิสสา** ภิกฺขุ **อหฺรา** เถรสฺส เอส อาณฺญาไวติ มํ ชานิสฺสสนฺติตฺติ **อปฺปิจฺจตาย** **วา**

แล้ว**ปรารภ**ว่า "เราจะเป็นคนเดียวเสียในระหว่าง เกิด" ก็เพิ่งเข้ามาอันเป็นบาท ออกแล้วทำปริกรรม
ไปว่า "เราจะเป็นคนเดียว" แล้วเข้าอีก ออกแล้ว**จึงอธิษฐาน**ว่า "ขอเราเป็นคนเดียว" ฯ

อนตราว เอโก โหมีติ **อิจนฺเตน** ปาทกชฺฌานํ สมาปชฺชิตฺวา วุฏฺฐาย เอโก โหมีติ
ปริกมฺมํ กตฺวา ปุณฺ สมาปชฺชิตฺวา วุฏฺฐาย เอโก โหมีติ **อริฏฺฐาตพฺพํ** ฯ

พร้อมกับจิตอธิษฐานนั่นเอง เธอก็จะเป็นคนเดียว ฯ แต่เมื่อไม่ทำอย่างนั้น ก็คงเป็นคนเดียวได้เอง
ด้วยอำนาจกาลที่กำหนดไว้อย่างไร ฯ

อธิฏฺฐานจิตฺเตน สทฺธิเยว เอโก โหติ ฯ เอวํ อภิโรหิตํ ปน ยถาปริจฺจินฺนกาลวเสน
สยเมว เอโก โหติ ฯ

ในข้อว่า อวิภาวํ ติโรภาวํ นั้น พึงทราบ**ความนี้**คือ ทำอวิภาวะ ทำติโรภาวะ ฯ จริยังอยู่
พระสารีบุตรก็หมายเอาการทำอวิภาวะและติโรภาวะนี้แล กล่าวไว้ในปฏิสัมภิทาวา "บพฺว่า อวิภาวํ
ความว่า เป็นสิ่งที่อะไร ๆ **มิได้กั้นไว้ เป็นสิ่งไม่ก้ำบัง เป็นสิ่งเปิดเผย ปรากฏ** บพฺว่า ติโรภาวํ ความว่า
เป็นสิ่งที่อะไร ๆ **กั้นไว้ เป็นสิ่งก้ำบัง เป็นสิ่งถูกปิด ถูกครอบไว้**" ดังนี้ ฯ

อวิภาวํ ติโรภาวนฺติ เอตฺถ อวิภาวํ กโรติ ติโรภาวํ กโรตฺติ **อยมตฺถ** ฯ
อิทเมว หิ สหฺชาย ปฏิสมฺภิตาย วุตฺตํ อวิภาวนฺติ เกณฺจ **อนาวญํ โหติ อปฺปฏิจฺจนนํ**
วิวญฺํ ปากญํ ติโรภาวนฺติ เกณฺจ **อวญํ โหติ ปฏิจฺจนนํ** ปิหิตํ ปฏิชฺชิตนฺติ ฯ

ในปาฏิหาริย์ ๒ อย่างนั้น ภิกษุผู้มีฤทธิ์นี้ใครจะทำ**อวิภาวปาฏิหาริย์** ย่อมทำ**ที่มีดี**ให้สว่างบ้าง ทำสิ่งก้ำบัง
ให้เปิดเผยบ้าง **ทำสิ่งที่ไม่ได้อยู่ในคลองให้อยู่ในคลองบ้าง** ฯ ทำอย่างไร ? ฯ

ตตฺตฺรายํ อิหฺธิมา **อวิภาวํ** กาศฺตุกาโม **อนุธการํ** วา อาโลกํ กโรติ ปฏิจฺจนนํ วา วิวญฺํ
อนาปาถํ วา **อาปาถํ** กโรติ ฯ กถํ ฯ

ก็ภิกษุนี้ใครจะทำตนหรือคนอื่นก็ตาม ให้เป็นอย่างที่ แม่ถูกสิ่งอื่นปิดบังอยู่ หรือแม่อยู่ในที่ไกล
ก็มองเห็นได้ ออกจากฉนวนที่เป็นบาทแล้ว ก็นึกหวังปริกรรมไปว่า "ที่มีดนี้จึงกลายเป็นสว่าน" หรือว่า
"ที่กำลังนี้จึงเป็นที่เปิด" หรือว่า "สิ่งที่ไม่อยู่ในคลองนี้ จงเป็นสิ่งที่อยู่ในคลอง " แล้วอธิษฐานโดยนัย
ที่กล่าวแล้วนั้นแล ฯ

อัย หิ ยถา ปฏิจจนโนปิ พุเร ฐิตปิ วา ทิสฺสติ เอวํ อุตฺตํ วา ปรํ วา กตฺตกาโม
ปาหฺกชฺฌานโต วุจฺจาย อิทํ อนุชฺฌานํ อาโลกชาตํ โหตุติ วา อิทํ ปฏิจจนํ วิวํ
โหตุติ วา อิทํ อนาปาถํ อาปาถํ โหตุติ วา อาวชฺชิตฺวา ปริกมฺมํ กตฺวา วุตฺตเนยฺเยว
อริยฺยจฺาติ ฯ

พร้อมทั้งจิตอธิษฐาน มันก็จะเป็นตามที่อธิษฐานทีเดียว ฯ คนอื่น ๆ แม่อยู่ไกลก็เห็น ฯ ฝ่ายตนอยาก
จะเห็นบ้าง ก็เห็น ฯ

สห อริยฺยจฺาณจิตฺเตน ยถาธิยฺยจฺิตฺเตว โหติ ฯ ปเร พุเร ฐิตาปิ ปสฺสณฺติ ฯ สยมฺปิ
ปสฺสิตฺตกาโม ปสฺสติ ฯ

ประโยค ป.ธ. ๙

แปล ไทยเป็นนคร

สอบ วันที่

๒๕๖

๑ ในปาฏิหาริย์ชื่อว่า "ผุดขึ้นและดําลงในแผ่นดินก็ได้" นี่เมื่ออธิบายดังนี้ ๑ การผุดขึ้นเรียกว่า อุมมุชฺช ๑ การดําลงเรียกว่า นิมมุชฺช ๑ ทั้ง อุมมุชฺช และ นิมมุชฺช เรียกว่า อุมมุชฺชนิมมุชฺช ๑ อันภิกษุผู้ใคร่จะทำอย่างนั้น พึงเข้าไปกลืน ออกแล้วทำบริกรรม กำหนดตัดตอนว่า "แผ่นดินในพื้นที่เท่านั้น จงเป็นน้ำ" แล้วอธิษฐานโดยนัยที่กล่าวแล้วนั้นแล ๑ พร้อมกับการอธิษฐาน แผ่นดินในพื้นที่ที่กำหนด ตัดตอน ก็เป็นน้ำทีเดียว ๑ เธอก็ทำความผุดขึ้นและดําลงในแผ่นดินตรงนั้นได้ ๑ นี่บาลีในข้อนั้นคือ "ภิกษุผู้มีฤทธิ์ เป็นผู้ได้อาไปกลืนสมบัติน้ำโดยปกติ เธออาจชันการถึงแผ่นดิน ครั้นแล้วอธิษฐาน ด้วยญาณว่า "จงเป็นน้ำ" มันก็เป็นน้ำไป เธอก็ทำความผุดขึ้นและดําลงในแผ่นดินได้ มนุษย์ทั้งหลาย ผู้ไม่มีฤทธิ์โดยปกติ ย่อมทำความผุดขึ้นและดําลงในน้ำได้ ฉนฺได ภิกษุผู้มีฤทธิ์ได้เจโตวิธีนั้น ก็ฉนฺไดนั้น เหมือนกัน ย่อมทำความผุดขึ้นและดําลงในแผ่นดิน ดุจผุดขึ้นและดําลงในน้ำก็ได้ฉนฺได" ๑ อนึ่ง มีใช้แต่ ผุดขึ้นและดําลงได้เท่านั้น ในกิจเนื่องด้วยน้ำทั้งหลายเช่นอาบดื่มล้างหน้าสิ่งของ เธอต้องการ กิจใด ๆ ก็ทำกิจนั้น ๆ ได้ ๑ อนึ่งเล่า ใช้แต่เป็นน้ำได้แต่อย่างเดียวก็น่าได้ ในของเหลวทั้งหลายเช่นเนยใส นํ้ามัน นํ้าผึ้ง นํ้าอ้อย เมื่อเธอต้องการ สิ่งใด ๆ ก็อาจชันการถึงสิ่งนั้น ๆ ทำบริกรรมไปว่า "สิ่งนั้น ๆ จงเป็นเท่านั้น" แล้วอธิษฐาน มันก็เป็นตามที่อธิษฐานทีเดียว ๑ เมื่อเธอชักขึ้นมาทำให้มันอยู่ในภาชนะ เนยใสก็เป็น เนยใสแท้ สิ่งอื่นมีนํ้ามันเป็นต้น ก็เป็นนํ้ามันเป็นต้นแท้ น้ำก็เป็นน้ำแท้ ๑ ในนํ้านั้น เธอต้องการให้เปียก เท่านั้น จึงเปียก ไม่ต้องการให้เปียก ก็ไม่เปียก ๑ อนึ่ง แผ่นดินตรงนั้น เป็นน้ำสำหรับผู้มีฤทธิ์นั้นเท่านั้น คงเป็นดินสำหรับคนนอกนั้น ๑ ที่แผ่นดินตรงนั้น พวกคนเดินเท้า ก็เดินไปได้ ไปด้วยพาหนะมียานเป็น ต้นก็ได้ ทำกิจมีกิจกรรมเป็นต้น ก็ได้แท้ ๑ แต่ถ้าผู้มีฤทธิ์นี้ปรารถนาว่า จงเป็นน้ำสำหรับคนทั้งหลายนั้น ด้วยไซ้ มันก็เป็นเหมือนกัน ๑ ต่อล่วงเวลาที่กำหนดไว้ เว้นน้ำในที่ซึ่งน้ำทั้งหลายมีหม้อและตระพังเป็นต้น ซึ่งมิอยู่ตามปกติเสีย ที่ที่ผู้มีฤทธิ์กำหนดตัดตอนไว้นอกนั้น ก็เป็นดินไปตามเดิม ๑

ในปาฏิหาริย์ชื่อว่า บนนํ้าอันไม่แตกก็ได้ มีพรรณนาดังนี้ ๑ บุคคลย่นํ้าได้แล้วจมนํ้านั้นเรียกว่า ภิกขุขมาน ๑ นํ้าตรงกันข้าม เรียกว่า อภิกขุขมาน ๑ ก็แลภิกษุผู้ใคร่จะเดินไป อย่างนั้น พึงเข้าไปลู่วิกกลืนออก แล้วทำบริกรรม กำหนดตัดตอนว่า "น้ำในที่เท่านั้นจงเป็นดิน" แล้วอธิษฐานโดยนัยที่กล่าวแล้วนั้นแหละ ๑ พร้อมกับการอธิษฐาน น้ำในที่ที่กำหนดตัดตอน ก็เป็นดินทีเดียว ๑ เธอก็เดินไปบนนั้นได้ ๑ นี่บาลีในข้อนั้น คือ "ภิกษุผู้มีฤทธิ์เป็นผู้ได้ลู่วิกกลืนสมบัติน้ำโดยปกติ เธออาจชันการถึงน้ำ ครั้นแล้วอธิษฐาน ด้วยญาณว่า "จงเป็นดิน" มันก็เป็นดินไป เธอก็เดินไปได้บนนํ้าอันไม่แตก มนุษย์ทั้งหลายผู้ไม่มีฤทธิ์ โดยปกติย่อมเดินบนแผ่นดินอันไม่แตกได้ ฉนฺได ภิกษุผู้มีฤทธิ์ ได้เจโตวิธีนั้นก็ฉนฺไดนั้นเหมือนกัน

ยอมเดินไปบนน้ำอันไม่แตกดูจะเดินไปบนแผ่นดินก็ได้จะนั้น" ๑ อึ้ง มีไข้แต่เดินได้เท่านั้น เธอต้องการ
อิริยาบถใด ๆ ก็ทำอิริยาบถนั้น ๆ ได้ ๑ และไข้แต่เป็นดินได้อย่างเดียว เท่านั้นก็หาไม่ แม้ใน
อวิญญูณกัฏฐทั้งหลาย เช่น แก้ว ทองและภูเขา ต้นไม้ เธอต้องการสิ่งใด ๆ ก็อาวชันการถึงสิ่งนั้น ๆ
แล้วอิริยาฐานโดยนัยที่กล่าวแล้วนั้น มันก็เป็นไปตามที่อิริยาฐานทั้งนั้น ๑ ก็แลน้ำนั้นเป็นดินสำหรับ
ผู้มีฤทธิ์นั้นเท่านั้น คงเป็นน้ำ สำหรับคนนอกนั้น ๑ ปลา เต่า และสัตว์หากินในน้ำสิ้นกาน้ำเป็นต้น
คงท่องเที่ยวได้ตามพอใจ ๑ แต่ถ้าผู้มีฤทธิ์นี้ ปราศจากจะทำน้ำนั้นให้เป็นดินสำหรับคนทั้งหลายอื่นด้วย
ก็ทำได้เหมือนกัน ๑ ต่อล่วงเวลาที่กำหนดไว้ มันจึงเป็นน้ำไปตามเดิม ๑

๑ ปฐวียาปิ อุมมุชฺชนิมมุชฺชนติ เอตถ ๑ อุมมุชฺชนติ อุมฺมฺจฺจํ วุจฺจติ ๑ นิมมุชฺชนติ
 สลฺลํ ๑ อุมมุชฺชนจ นิมมุชฺชนจ อุมมุชฺชนิมมุชฺชนํ ๑ เอวํ กาทุกาเมเน อาโปกสิณํ สમાปชฺชิตวา
 วุฏฺฐาย เอตตเก ฐาเน ปฐวี อุกํ โหตุติ ปริจฺฉินฺหิตวา ปริกมมํ กตวา วุตฺตนเยเนว อธิฏฺฐาตพฺพํ ๑
 สห อธิฏฺฐาเนน ยถาปริจฺฉินฺหณฺนฺฐาเน ปฐวี อุกกเมว โหติ ๑ โส ตตถ อุมมุชฺชนิมมุชฺชนํ กโรติ ๑
 ตตฺตารายํ ปาลิ ปกตียา อาโปกสิณสฺมาปตฺติยา ลากิ โหติ ปฐวี อวชฺชติ อวชฺชิตวา ญฺเณน
 อธิฏฺฐาติ อุกํ โหตุติ อุกํ โหติ โส ปฐวียา อุมมุชฺชนิมมุชฺชนํ กโรติ ยถา มนุสฺสา ปกตียา
 อนิหฺมิมนโต อุกเก อุมมุชฺชนิมมุชฺชนํ กโรนฺติ เอวเมว โส อิหิมา เจโตวสีปฺตโต ปฐวียา
 อุมมุชฺชนิมมุชฺชนํ กโรติ เสยฺยถาปิ อุกเกติ ๑ น เกวลญจ อุมมุชฺชนิมมุชฺชนเมว นหฺนปาน-
 มุชฺชโรนภณฺทกโรนฺทาทิสฺส ยํ ยํ อิจฺฉติ ตํ ตํ กโรติ ๑ น เกวลญจ อุกกเมว สปปิเตลมรฺตฺตนาณิตาทีสุปี
 ยํ ยํ อิจฺฉติ ตํ ตํ อิหฺนฺจิทญจ เอตตํ โหตุติ อวชฺชิตวา ปริกมมํ กตวา อธิฏฺฐนฺตสฺส
 ยถาธิฏฺฐิตเมว โหติ ๑ อุกฺกชฺชิตวา ภาชนคตํ กโรนฺตสฺส สปปิ สปปิเยว โหติ เตลาทีนํ เตลาทีนฺเยว
 อุกํ อุกกเมว ๑ โส ตตถ เตมิตฺตกาโม เตเมติ น เตมิตฺตกาโม น เตเมติ ๑ ตสฺสเวย จ สา ปฐวี
 อุกํ โหติ อวเสสนสฺส ปฐวีเยว ๑ ตตถ มนุสฺสา ปตฺติกาปิ คจฺฉนฺติ ยานาทีหิปี คจฺฉนฺติ
 กลิณฺมมาทีหิปี กโรนฺติเยว ๑ สเจ ปนายํ เตสมฺปิ อุกํ โหตุติ อิจฺฉติ โหติเยว ๑ ปริจฺฉินฺหณกาลํ
 ปน อติกฺกมิตวา ยํ ปกตียา ฆฏฺตพิกาทิสฺส อุกํ ตํ ฐฺเปตวา อวเสสํ ปริจฺฉินฺหณฺนฺฐานํ ปฐวีเยว
 โหติ ๑

อุทเทปิ อภิขฺชมานนฺติ เอตถ ๑ ยํ อุกํ อุกกมิตวา สลฺลํ ตํ ภิชฺชมานนฺติ วุจฺจติ ๑
 วิปริตํ อภิขฺชมานํ ๑ เอวํ คนฺตูกาเมเน ปน ปฐวีกสิณํ สમાปชฺชิตวา วุฏฺฐาย เอตตเก ฐาเน อุกํ
 ปฐวี โหตุติ ปริจฺฉินฺหิตวา ปริกมมํ กตวา วุตฺตนเยเนว อธิฏฺฐาตพฺพํ ๑ สห อธิฏฺฐาเนน ยถา-
 ปริจฺฉินฺหณฺนฺฐาเน อุกํ ปฐวีเยว โหติ ๑ โส ตตถ คจฺฉติ ๑ ตตฺตารายํ ปาลิ ปกตียา ปฐวีกสิณ-
 สมาสฺมาปตฺติยา ลากิ โหติ อุกํ อวชฺชติ อวชฺชิตวา ญฺเณน อธิฏฺฐาติ ปฐวี โหตุติ ปฐวี โหติ โส
 อภิขฺชมานเ อุกเก คจฺฉติ ยถา มนุสฺสา ปกตียา อนิหฺมิมนโต อภิขฺชมานาย ปฐวียา คจฺฉนฺติ
 เอวเมว โส อิหิมา เจโตวสีปฺตโต อภิขฺชมานเ อุกเก คจฺฉติ เสยฺยถาปิ ปฐวียนฺติ ๑ น
 เกวลญจ คจฺฉติ ยํ ยํ อิริยาปถํ อิจฺฉติ ตํ ตํ กโรติ ๑ น เกวลญจ ปฐวีเมว มณิสฺสวณฺณ-
 ปพฺพตฺตฺรฺกฺขาทีสุปี ยํ ยํ อิจฺฉติ ตํ ตํ วุตฺตนเยเนว อวชฺชิตวา อธิฏฺฐาติ ยถาธิฏฺฐิตเมว โหติ ๑
 ตสฺสเวย จ ตํ อุกํ ปฐวี โหติ เสสนสฺส อุกกเมว ๑ มจฺฉนฺจจปา จ อุกกชาตาโย จ ยถารูจี
 วิจฺฉนฺติ ๑ สเจ ปนายํ อญฺญเสมฺปิ มนุสฺसानํ ตํ ปฐวี กาทํ อิจฺฉติ กโรติเยว ๑ ปริจฺฉินฺห-
 นกาลาติกฺกเมเน ปน อุกกเมว โหติ ๑

ในปาฏิหาริย์ชื่อว่า "ผุดขึ้นและต่ำลงในแผ่นดินก็ได้" นี้มีอธิบายดังนี้ ๑ การผุดขึ้นเรียกว่า อุมมุชช ๑ การต่ำลงเรียกว่า นิมมุชช ๑ ทั้ง อุมมุชช และ นิมมุชช เรียกว่า อุมมุชชนิมมุชช ๑

ปฐวิยาปิ อุมมุชชนิมมุชชนติ เอตถ ๑ อุมมุชชนติ อฏฐานํ วุจจติ ๑ นิมมุชชนติ สลีสหนํ ๑ อุมมุชชฃจ นิมมุชชฃจ อุมมุชชนิมมุชชํ ๑

อันภิกษุผู้ใคร่จะทำอย่างนั้น พึงเข้าป่าไปกลืน ออกแล้วทำปริกรรม กำหนดตัดตอนว่า "แผ่นดินในพื้นที่
เท่านั้นจงเป็นน้ำ" แล้วอธิฐานโดยนัยที่กล่าวแล้วนั้นแล ๑ พร้อมกับการอธิฐาน แผ่นดินในพื้นที่เท่าที่
กำหนดตัดตอน ก็เป็นน้ำทีเดียว ๑ เธอก็ทำความผุดขึ้นและต่ำลงในแผ่นดินตรงนั้นได้ ๑

เอวํ กาทุกาเมน อาโปกลีณํ สમાปชชิตวา วุฏฐาย เอตตเก ฐาเน ปฐวี อุทกํ โหตุติ
ปริจฺจินฺหิตวา ปริกมมํ กตวา วุตตนเยเนว อธิฐาตพพํ ๑ สห อธิฐาเนน
ยถาปริจฺจินฺนวุฏฺฐาเน ปฐวี อุทกเมว โหติ ๑ โส ตตถ อุมมุชชนิมมุชชํ กโรติ ๑

นี่ปาลิในข้อนั้นคือ "ภิกษุผู้มีฤทธิ์เป็นผู้ได้เอาโปกสถินสมาบัติอยู่โดยปกติ เธอ**อวชันการ**ถึงแผ่นดิน
ครั้นแล้วอธิฐานด้วยญาณว่า "จงเป็นน้ำ" มันก็เป็นน้ำไป เธอก็ทำความผุดขึ้นและด่ำลงในแผ่นดินได้"

ตตฺรายํ ปาลิ ปกตียา อาโปกสถินสมาปัตตียา **ลาภี** โหติ ปฐวี **อวชฺชติ** อวชฺชิตฺวา
ญาณเณ อธิญฺญาติ อุกกํ โหตุติ อุกกํ โหติ โส ปฐวียา อุมมุชฺชนิมมุชฺชํ กโรติ

มนุษย์ทั้งหลาย**ผู้ไม่มีฤทธิ์โดยปกติ** ย่อมทำความผุดขึ้นและด่ำลงในน้ำได้ **ฉันใด** ภิกษุผู้มีฤทธิ์**ได้เจโตวสี**
นั้น **ก็ฉันนั้นเหมือนกัน** ย่อมทำความผุดขึ้นและด่ำลงในแผ่นดิน ดุจผุดขึ้นและด่ำลงในน้ำก็ได้ฉันนั้น" ฯ

ยถา มนุสฺสสา ปกตียา **อนิหฺริมนฺโต** อุกเก อุมมุชฺชนิมมุชฺชํ กโรนฺติ **เอวเมว** โส อิหิธมา
เจโตวสีปฺปโต ปฐวียา อุมมุชฺชนิมมุชฺชํ กโรติ **เสยฺยถาปิ** อุกเกติ ฯ

อนึ่ง มิใช่แต่พูดขึ้นและด่าลงได้เท่านั้น ในกิจเนื่องด้วยน้ำทั้งหลายเช่นอาบดื่มล้างหน้าสิ่งของ เธอต้องการ
กิจใด ๆ ก็ทำกิจนั้น ๆ ได้ ฯ

น เกวลญ อุมมุชฺชนิมมุชฺชเมว นหฺนปานมุขโรจนภนฺตฺกโรจนาทิสฺส ยํ ยํ อิจฺจติ ตํ ตํ
โกโรติ ฯ

อนึ่งเล่า ใช้แต่เป็นน้ำได้แต่อย่างเดียวก็น้ำมิได้ ในของเหลวทั้งหลายเช่นเนยใส นํ้ามัน นํ้าผึ้ง นํ้าอ้อย
เมื่อเธอต้องการ สิ่งใด ๆ ก็อาวชันการถึงสิ่งนั้น ๆ ทำบริกรรมไปว่า "สิ่งนั้น ๆ จงเป็นเท่านี้" แล้ว
อธิษฐาน มันก็เป็นตามที่อธิษฐานทีเดียว ฯ

น เกวลญ อุทกเมว สปปิตฺเตลมธฺผาณิตาทิสฺสปิ ยํ ยํ อิจฺจติ ตํ ตํ อิทฺถจิทฺถญฺจ เอตฺตํ
โหตุติ อวชฺชิตฺวา ปริกมฺมํ กตฺวา อธิฏฺฐนฺตสฺส ยถาธิฏฺฐิตเมว โหติ ฯ

เมื่อเธอตักขึ้นมาทำให้มันอยู่ในภาชนะ เนยใสก็เป็นเนยใสแท้ สิ่งอื่นมีน้ำมันเป็นต้น ก็เป็นน้ำมันเป็นต้นแท้ น้ำก็เป็นน้ำแท้ ๆ

อุทริตวา ภาชนคตํ กรโณตสฺส สปิ สปิเยว โหติ เตลาทีนิ เตลาทีนิเยว อุทกํ อุทกเมว ฯ

ในน้ำนั้น เธอต้องการให้เปียกเท่านั้น จึงเปียก ไม่ต้องการให้เปียก ก็ไม่เปียก ฯ อนึ่ง แผ่นดินตรงนั้น เป็นน้ำสำหรับผู้มีฤทธิ์นั้นเท่านั้น คงเป็นดินสำหรับคนนอกนั้น ฯ ที่แผ่นดินตรงนั้น พวกคนเดินเท้า ก็เดินไปได้ ไปด้วยพาหนะมียานเป็นต้นก็ได้ ทำกิจมีกิจกรรมเป็นต้น ก็ได้แท้ ฯ

โส ตตฺถ เตมิตฺตาโม เตเมติ น เตมิตฺตาโม น เตเมติ ฯ ตสฺสเว จ สา ปฐวี อุทกํ โหติ อวเสสชนสฺส ปฐวีเยว ฯ ตตฺถ มนุสฺสา ปตฺติกาปี คจฺจนฺติ ยานาทีหิปี คจฺจนฺติ กลิग्งมาทีหิปี กรโณติเยว ฯ

แต่ถ้าผู้มีฤทธิ์นี้ปรารถนาว่า จงเป็นน้ำสำหรับคนทั้งหลายนั้นด้วยไซ้ร้ มันก็เป็นเหมือนกัน ฯ ต่อล่วงกาล
ที่กำหนดไว้ เว้นน้ำในที่ซึ่งน้ำทั้งหลายมีหม้อและตระพังเป็นต้น ซึ่งมีอยู่ตามปกติเสีย ที่ผู้มีฤทธิ์กำหนด
ตัดตอนไว้ก่อนนั้น ก็เป็นดินไปตามเดิม ฯ

สเจ ปนายํ เสดมปิ อุทกํ โหตุติ อิจจติ โหติเยว ฯ ปริจจินนกาลํ ปน อติกกมิตวา ยํ
ปกตिया ฆฏตฟ้ากาทีสุ อุทกํ ตํ ฐเปตวา อวเสถํ ปริจจินนฐานํ ปฐวีเยว โหติ ฯ

ในปาฏิหาริย์ชื่อว่า บนน้ำอันไม่แตกก็ได้ มีพรรณนาดังนี้ ฯ บุคคลย่น้ำใดแล้วจม น้ำนั้น
เรียกว่า ภิษุชมาน ฯ น้ำตรงกันข้าม เรียกว่า อภิษุชมาน ฯ

อุทเกปิ อภิษุชมานนติ เอตถ ฯ ยํ อุทกํ อกกมิตวา สลีสีติ ตํ ภิษุชมานนติ
วัจจติ ฯ วิปริตํ อภิษุชมานํ ฯ

ก็แลภิกษุผู้ใดจะเดินไป อย่างนั้น พึงเข้าปลู่วีกสิณออกแล้วทำบริกรรม กำหนดตัดตอนว่า "น้ำในที่เท่านั้น จงเป็นดิน" แล้วอธิษฐานโดยนัยที่กล่าวแล้วนั้นแหละ ฯ พร้อมกับการอธิษฐาน น้ำในที่เท่าที่กำหนด ตัดตอน ก็เป็นดินทีเดียว ฯ เธอก็เดินไปบนนั้นได้ ฯ

เอวํ คนตุกาเมน ปน ปลู่วีกสิณํ สมาปชชิตวา วุฏฐาย เอตตเก ฐาเน อุทกํ ปลูวี โหตุติ ปริจฉินทิตวา ปริกมฺมํ กตฺวา วุตตนเยเนว อธิฐฐาตพฺพํ ฯ สห อธิฐฐาเนน ยถา-
ปริจฉินนฺนฐาเน อุทกํ ปลูวีเยว โหติ ฯ โส ตตถ คจฺจติ ฯ

นี่บาลีในข้อนั้น คือ "ภิกษุผู้มีฤทธิ์เป็นผู้ได้ปลู่วีกสิณสมาบัติอยู่โดยปกติ เธออาวชันการถึงน้ำ ครั้นแล้ว อธิษฐานด้วยญาณว่า "จงเป็นดิน" มันก็เป็นดินไป เธอก็เดินไปได้บนน้ำอันไม่แตก

ตตฺรํ ปาลิ ปกตฺยา ปลู่วีกสิณสมาปตฺติยา ลาภี โหติ อุทกํ อวชฺชติ อวชฺชิตวา
ญาณेन อธิฐฐาติ ปลูวี โหตุติ ปลูวี โหติ โส อภิชฺชมาเน อุทเก คจฺจติ

มนุษย์ทั้งหลายผู้ไม่มีฤทธิ์โดยปกติย่อมเดินบนแผ่นดินอันไม่แตกได้ฉันใด ภิกษุผู้มีฤทธิ์ได้เจโตวาสีนั้น ก็ฉันนั้นเหมือนกัน ย่อมเดินไปบนน้ำอันไม่แตกดุจเดินไปบนแผ่นดินก็ได้ฉันนั้น" ฯ

ยถา มนุสฺสา ปกตียา **อนิหุติมนโต** อภิซฺชมานาย ปฐฺวียา คจฺจนติ **เอวเมว** โส อิหุติมา
เจโตวาลีปฺโต อภิซฺชมานเ อุกฺเก คจฺจติ **เสยฺยถาปิ** ปฐฺวียนติ ฯ

อนึ่ง มิใช่แต่เดินได้เท่านั้น เธอต้องการอิริยาบถใด ๆ ก็ทำอิริยาบถนั้น ๆ ได้ ฯ

น **เกวลญฺจ** คจฺจติ **ยํ ยํ** อิริยาปถํ อิจฺจติ **ตํ ตํ** กโรติ ฯ

และใช้แต่เป็นดินได้อย่างเดียว เท่านั้นก็ทำไม่ แม่นใน อวิญญานกัฏฐทั้งหลาย เช่น แก้ว ทองและภูเขา
ต้นไม้ เธอต้องการสิ่งใด ๆ ก็อาวชันการถึงสิ่งนั้น ๆ แล้วอธิษฐานโดยนัยที่กล่าวแล้วนั้น มันก็เป็นไป
ตามที่อธิษฐานทั้งนั้น ๆ

น เภวลญจ ปฐวิเมว มณิสฺสวณฺณปพฺพตฺรฺกฺขาทีสุปี ยํ ยํ อิจฺฉติ ตํ ตํ วุตฺตเนยฺเยว
อวชฺชิตฺวา อธิญฺฐาติ ยถาธิญฺฐิตเมว โหติ ฯ

ก็แล่นนั้นเป็นดินสำหรับผู้มีฤทธิ์นั้นเท่านั้น คงเป็นน้ำ สำหรับคนนอกนั้น ๆ ปลา เต่า และสัตว์หากิน
ในน้ำมีนกน้ำเป็นต้น คงท่องเที่ยวได้ตามพอใจ ๆ แต่ถ้าผู้มีฤทธิ์นี้ปรารถนาจะทำน้ำนั้นให้เป็นดินสำหรับ
คนทั้งหลายอื่นด้วย ก็ทำได้เหมือนกัน ๆ ต่อล่วงเวลาที่กำหนดไว้ มันจึงเป็นน้ำไปตามเดิม ๆ

ตสฺสฺสว จ ตํ อุทกํ ปฐวี โหติ เสสฺสนสฺส อุทกเมว ฯ มจฺจกจฺจปา จ อุทกชาตาทโย
จ ยถารูจี วิจฺจนฺติ ฯ สเจ ปนายํ อญฺเญสฺมปี มนุสฺसानํ ตํ ปฐวี กาทํ อิจฺฉติ
กโรติเยว ฯ ปริจฺฉินฺนกาลาติกฺกเมว ปน อุทกเมว โหติ ฯ

ประโยค ป.ธ. ๙

แปล ไทยเป็นนคร

สอบ วันที่

๒๕๖

๑ คำว่า ปลงลงน กมติ ความว่า ไปทั้ง (ที่นั่งคู่) บัลลังก์ (คือนั่งขัดสมาธิไป) ฯ คำว่า ปกฐิ สกฺโณ แปลว่า นกที่ประกอบด้วยปีกทั้งสอง ฯ ก็แล ภิกษุผู้ใคร่จะทำ (ปาฏิหาริย์) อย่างนั้น พึงเข้า ปลงวิกสิณ ออกแล้ว ถ้าเธอต้องการจะนั่งไป ก็กำหนดตัดตอนที (ในอากาศ) ขนาดเท่าบัลลังก์ (คือพอนั่งขัดสมาธิได้) ทำบริกรรมไปแล้วอธิษฐานโดยนัยที่กล่าวแล้วนั้นแหละ พึงกำหนดตัดตอนที (ในอากาศ) ตามควรอย่างนี้คือ ถ้าเธอเป็นผู้ใคร่จะนอนไป ก็กำหนดตัดตอนที (ในอากาศ) ขนาดเท่าเตียงนอน ถ้าเธอเป็นผู้ใคร่จะเดินไป ก็กำหนดตัดตอนที (ในอากาศ) ขนาดเท่าหนทาง แล้วอธิษฐานว่า "(อากาศ) จงเป็นแผ่นดิน" โดยนัยที่กล่าวแล้วเหมือนกัน ฯ พร้อมกับการอธิษฐาน มันก็เป็นแผ่นดินไป จริง ๆ ฯ นี่ บาลีในข้อนั้น คือ "ชื่อว่า "ไปทั้ง (ที่นั่งคู่) บัลลังก์ (คือนั่งขัดสมาธิไป) ในอากาศ เหมือนนก มีปีกบินไปในอากาศก็ได้" นั้น ความว่า ภิกษุผู้มีฤทธิ์ เป็นผู้ได้ปลงวิกสิณสมาบัติอยู่โดยปกติ เธอ อารมณ์การถึงอากาศ ครั้นแล้วอธิษฐานด้วยญาณว่า "(อากาศ) จงเป็นดิน" มันก็เป็นดินไป เธอจงกรรม ก็ได้ หยดยืนก็ได้ นั่งก็ได้ นอนก็ได้ ในอากาศที่นับว่ากลางหา มนุษย์ทั้งหลายผู้ไม่มีฤทธิ์โดยปกติ ย่อมเดินไปมาไม่ได้ หยดยืนไม่ได้ นั่งไม่ได้ นอนไม่ได้ บนแผ่นดิน ฉะนั้นใด ภิกษุ ผู้มีฤทธิ์ได้ใจเตวสีนนั้นก็ฉนั้น เหมือนกัน ย่อมจงกรรมก็ได้ หยดยืนก็ได้ นั่งก็ได้ นอนก็ได้ในอากาศที่นับว่ากลางหา" ฯ แต่ว่าภิกษุผู้ใคร่ จะไปในอากาศ ต้องเป็นผู้ได้ทิพจักขุด้วย ฯ ถามว่า เพราะอะไร ? ฯ แก้วว่า (เพราะ) สิ่งที่เกิดขวงมีภูเข และต้นไม้เป็นต้นที่เกิดขึ้นด้วยอำนาจอุตมอยู่ในระหว่าง (ทาง) บ้าง พวกสัตว์มีฤทธิ์ เช่น นาคและครุฑ ที่มีใจทะยานบันดาลขึ้นเพื่อแสดงสิ่งเกิดขวงเหล่านั้นบ้าง ฯ ถามว่า พบสิ่งเกิดขวงเหล่านั้นเข้า จะพึงทำ อย่างไรเล่า ? ฯ แก้วว่า ก็เข้าฌานที่เป็นบาท ออกแล้วทำบริกรรมอธิษฐานว่า (สิ่งนั้น) จงเป็นอากาศไป ฯ ฝ่ายพระเถระ (ติปิฎกจุฬาราย) กล่าว (ท้วง) ว่า "อาวุโส การเข้าสมาบัติ (อีก) มีประโยชน์อะไร จิตของผู้มี ฤทธิ์นั้นก็เป็นสมาธิอยู่แล้ว เธอใช้จิตนั้นอธิษฐานทีใด ๆ ว่าจงเป็นอากาศ ที่นั้น ๆ มันก็เป็นอากาศได้อยู่ แล้ว มีใช้หรือ" ฯ ท่านกล่าวอย่างนั้นก็จริงอยู่ ถึงกระนั้นก็ควรปฏิบัติตามนัยที่กล่าวมาในติโรกฐท- ปาฏิหาริย์นั่นเอง ฯ อีกประการหนึ่ง แม้เพื่อจะลงในที่ ๆ เป็นโอกาส (คือที่เหมาะสม) ภิกษุนี้ก็ต้องเป็นผู้ได้ ทิพจักขุด้วย ฯ เพราะถ้าเธอลงในที่ไม่เป็นโอกาส (คือไม่เหมาะสม) เป็นท่าอาบน้ำก็ดี เป็นประตูหมู่บ้านก็ดี เธอก็จะเป็นผู้ปรากฏแก่มหาชน เพราะเหตุนั้น เธอเห็น (โอกาส) ด้วยทิพจักขุแล้ว ก็เว้นที่อันไม่เป็นโอกาส ลงในที่ที่เป็นโอกาสได้แล ฯ

๑ ปลงฺเกณ กมตฺตี ปลงฺเกณ จจฺจติ ฯ ปกฺขี สกฺกโณติ ปกฺเขหิ ยุตฺตสกฺกโณ ฯ เอวํ
 กาทุกาเมน ปน ปฐฺวีกสิณํ สมาสฺสชิตฺวา วุฏฺฐาย สเจ นิสินฺโน คนฺตุมิจฺจติ ปลงฺกปฺปมาณํ ฐานํ
 ปริจฺจินฺหิตฺวา ปริกมมํ กตฺวา วุตฺตนเยเนว อธิฏฺฐาตพฺพํ สเจ นิปนฺโน คนฺตูกาโม โหติ
 มญฺจปฺปมาณํ สเจ ปทสา คนฺตูกาโม โหติ มคฺคปฺปมาณนฺติ เอวํ ยถาหารูป ฐานํ ปริจฺจินฺหิตฺวา
 วุตฺตนเยเนว ปฐฺวี โหตุติ อธิฏฺฐาตพฺพํ ฯ สห อธิฏฺฐานา ปฐฺวีเยว โหติ ฯ ตตฺตรายํ ปาลี อากาเสปิ
 ปลงฺเกณ กมติ เสยฺยถาปิ ปกฺขี สกฺกโณติ ปกฺติยา ปฐฺวีกสิณสมาสฺสชิตฺวา ลาภี โหติ อากาสํ
 อาวชฺชติ อาวชฺชิตฺวา ญฺาณเณน อธิฏฺฐาติ ปฐฺวี โหตุติ ปฐฺวี โหติ โส อากาเส อนฺตลิกฺเข จงฺกมตฺติปิ
 ติฏฺฐติปิ นิสิตฺติปิ เสยฺยมฺปิ กปฺเปติ ยถา มนุสฺสา ปกฺติยา อนิหฺมิมนฺโต ปฐฺวียํ จงฺกมตฺติปิ ฯ เปฯ
 เสยฺยมฺปิ กปฺเปนฺติ เอวเมว โส อิหิมา เจโตวสิปฺตโต อากาเส อนฺตลิกฺเข จงฺกมตฺติปิ ฯ เปฯ
 เสยฺยมฺปิ กปฺเปตฺติติ ฯ อากาเส คนฺตูกาเมน จ ภิกฺขุณา ทิพฺพจฺจุลาภินาปิ ภวิตพฺพํ ฯ กสฺมา ฯ
 อนฺตเร อุตฺตมญฺญานา วา ปพฺพตฺรูกฺขาทโย โหเนติ นาคสฺสฺสณฺณทโย วา อุตฺตมญฺญตา มาเปนฺติ เตสํ
 ทสฺสณฺตํ ฯ เต ปน ทิสฺวา กิํ กาทพฺพนฺติ ฯ ปาทกฺขณฺณํ สมาสฺสชิตฺวา วุฏฺฐาย อากาโส โหตุติ
 ปริกมมํ กตฺวา อธิฏฺฐาตพฺพํ ฯ เถโร ปนาห สมาสฺสชิตฺวา อากาโส กิมนฺตํ นนุ
 สมาสฺสชิตฺวา จิตฺตํ เตน ยํ ยํ ฐานํ อากาโส โหตุติ อธิฏฺฐาติ อากาโสเยว โหตฺติติ ฯ กิญฺจาปิ
 เอวมาห อถ โข ติโรกฺขทฺทปาฏิหาริเย วุตฺตนเยเนว ปฏฺิปฺสชิตพฺพํ ฯ อปฺิจ โส อากาเส โอโรหณตฺถมฺปิ
 อิมินา ทิพฺพจฺจุลาภินา ภวิตพฺพํ ฯ อयํ หิ สเจ อโนกาเส นฺหานตฺติเต วา คามทฺวาเร วา
 โอโรหติ มหาชนสฺส ปากโณ โหติ ตสฺมา ทิพฺพจฺจุลา ปสฺสิตฺวา อโนกาโส วชฺเชตฺวา อากาเส
 โอตรตฺติติ ฯ

คำว่า ปลงฺกณ กมติ ความว่า ไปทั้ง (ที่หนึ่งคู่) บัลลังก์ (คือนั่งขัดสมาธิไป) ฯ คำว่า ปกุชฺสี สกุโณ แปลว่า **นกที่ประกอบ** ด้วยปีกทั้งสอง ฯ ก็แล ภิกษุผู้ใคร่จะทำ (ปาฏิหาริย์) อย่างนั้น พึงเข้าปลงวิกฺกสิน ออกแล้ว ถ้าเธอต้องการจะนั่งไป **ก็กำหนดตัดตอนที่** (ในอากาศ) ขนาดเท่าบัลลังก์ (คือพอนั่งขัดสมาธิได้) ทำกรรมไปแล้วอธิษฐานโดยนัยที่กล่าวแล้วนั้นแหละ

ปลงฺกณ กมติติ ปลงฺกณ คจฺจนติ ฯ ปกุชฺสี สกุโณติ ปกุเชติ **ยุตฺตสกุโณ** ฯ เอวํ กาทุกาเมน ปน ปลงฺวิกฺกสินํ สมาสฺสชิตฺวา วุฏฺฐาย สเจ นิสินฺโน คนฺตุมิจฺจติ ปลงฺกปฺปมาณํ ฐานํ **ปริจฺฉินฺหิตฺวา** ปริกมฺมํ กตฺวา วุตฺตนเยเนว อธิฏฺฐาตพฺพํ

พึงกำหนดตัดตอนที่ (ในอากาศ) ตามควรอย่างนี้คือ ถ้าเธอเป็นผู้ใคร่จะนอนไป ก็กำหนดตัดตอนที่ (ในอากาศ) **ขนาดเท่าเตียงนอน** ถ้าเธอเป็นผู้ใคร่จะเดินไป ก็กำหนดตัดตอนที่ (ในอากาศ) ขนาดเท่า หนทาง แล้วอธิษฐานว่า "(อากาศ) จงเป็นแผ่นดิน" โดยนัยที่กล่าวแล้วเหมือนกัน ฯ

สเจ นิปนฺโน คนฺตุกาโม โหติ **มญฺจปฺปมาณํ** สเจ ปทสา คนฺตุกาโม โหติ มคฺคปฺปมาณนฺติ เอวํ ยถานูรูป ฐานํ ปริจฺฉินฺหิตฺวา วุตฺตนเยเนว ปลงฺกวิ โหตุติ อธิฏฺฐาตพฺพํ ฯ

พร้อมกับการอธิษฐาน มันก็เป็นแผ่นดินไปจริง ๆ ๆ นี่ บาลีในข้อนั้น คือ "ชื่อว่า "ไปทั้ง (ที่นั่น) บัลลังก์ (คือนั่งขัดสมาธิไป) ในอากาศ เหมือนนกมีปีกบินไปในอากาศก็ได้" นั้น ความว่า ภิกษุผู้มีฤทธิ์ เป็นผู้ได้ ปฏิบัติสมาบัติอยู่โดยปกติ เธอ**อวชันการ**ถึงอากาศ **ครั้นแล้ว**อธิษฐานด้วยญานว่า "(อากาศ) จงเป็นดิน" มันก็เป็นดินไป เธอจงกรมก็ได้ หยดยืนก็ได้ นั่งก็ได้ นอนก็ได้ ในอากาศ**ที่นับว่ากลางหา**

สท อธิฐานา ปฐวีเยว โหติ ฯ ตตฺรารํ ปาลิ อากาสปิ ปลฺลงฺเกน กมฺติ **เสยฺยถาปี** ปกฺขี สกุณฺโณ ติ ปกฺติยา ปฐวีกสิณฺสมปฺตติยา ลาภี โหติ อากาสํ **อวชฺชติ อวชฺชิตฺวา** ญานเนน อธิฐานาติ ปฐวี โหตุติ ปฐวี โหติ โส อากาเส **อนฺตลิกฺเข** จงฺกมฺติปิ ติฏฺฐติปิ นิสิตฺติปิ **เสยฺยมฺปิ** กปฺเปติ

มนุษย์ทั้งหลาย**ผู้ไม่มีฤทธิ์โดยปกติ**ย่อมเดินไปมากได้ หยดยืนก็ได้ นั่งก็ได้ นอนได้ บนแผ่นดิน **ฉันใด** ภิกษุ ผู้มีฤทธิ์ได้เจโตวิธีนั้น**ก็ฉันนั้นเหมือนกัน** ย่อมจงกรมก็ได้ หยดยืนได้ นั่งได้ นอนได้ในอากาศ **ที่นับว่ากลางหา**" ฯ

ยถา มนุสฺสา ปกฺติยา **อนิหฺริมนฺโต** ปฐฺวียํ จงฺกมฺนฺติปิ ฯเปฯ เสยฺยมฺปิ กปฺเปนฺติ **เอวเมว** โส อิหฺริมา เจโตวสิปปตฺโต อากาเส อนฺตลิกฺเข จงฺกมฺติปิ ฯเปฯ เสยฺยมฺปิ กปฺเปตฺติ ฯ

แต่ว่าภิกษุผู้ใคร่จะไปในอากาศ ต้องเป็นผู้ได้ทิพจักขุด้วย ๆ ถ้ามว่า เพราะอะไร ? ๆ แก้วว่า (เพราะ) สิ่งที่เกิดขวางมีภูเขาและต้นไม้เป็นต้นที่เกิดขึ้นด้วยอำนาจอตุมีอยู่ในระหว่าง (ทาง) บ้าง พวกสัตว์มีฤทธิ์ เช่น นาคและครุฑที่มีใจทะยานบันดาลขึ้นเพื่อแสดงสิ่งเกิดขวางเหล่านั้นบ้าง ๆ

อากาศ คนตุกามาเน จ ภิกขุณา ทิพพจักขุลาภินาปี ภวิตัพพ ๆ กสฺมา ๆ อนฺตเร อุตฺตมมฺภูฏานา วา ปพฺพตรุกฺขาทโย โหหนฺติ นาคสุปฺปณฺทโย วา อุตฺตฺยฺยนา มาเปนฺติ เตสํ ทสฺสนตฺถํ ๆ

ถ้ามว่า พบสิ่งเกิดขวางเหล่านั้นเข้า จะพึงทำ อย่างไรเล่า ? ๆ แก้วว่า ก็เข้ามานที่เป้นบาท ออกแล้ว ทำปริกรรมอธิษฐานว่า (สิ่งนั้น) จงเป็นอากาศไป ๆ

เต ปน ทิสฺวา กิ กาทพฺพนฺติ ๆ ปาทกฺชฺฌานํ สมาสฺสชฺชิตฺวา วุฏฺฐาย อากาโส โหตุตฺติ ปริกมมํ กตฺวา อธิฏฺฐาตพฺพํ ๆ

ฝ่ายพระเถระ (ติปิฎกจุฬารัตน) กล่าว (ท้วง) ว่า "อาวุโส การเข้าสมาบัติ (อีก) มีประโยชน์อะไร จิตของผู้มี
ฤทธิ์นั้นก็เป็นสมาธิอยู่แล้ว เธอใช้จิตนั้นอธิฐานที่ใด ๆ ว่าจงเป็นอากาศ ที่นั้น ๆ มันก็เป็นอากาศได้
อยู่แล้ว มีใช้หรือ" ฯ

เถโร ปนาห สมาปัตติสมาปยุชนํ อวูโส กิมตถิยํ นนุ สมามิตเมวสฺส จิตฺตํ เตน ยํ ยํ ฐานํ
อากาโส โหตุติ อธิฐาตุติ อากาโสเยว โหตีติ ฯ

ท่านกล่าวอย่างนั้น ก็จริงอยู่ ถึงกระนั้น ก็ควรปฏิบัติตามนัยที่กล่าวมาในติโรกฺขทปภาฎิหาริยนั่นเอง ฯ
อีกประการหนึ่ง แม้เพื่อจะลงในที่ ๆ เป็นโอกาส (คือที่เหมาะสม) ภิกษุนี้ก็ต้องเป็นผู้ได้ทิพจักขุด้วย ฯ

กิญจาปี เอวมาห อลฺลโห ติโรกฺขทปภาฎิหาริเย วุตฺตนเยเนว ปฏิปชฺชิตพฺพํ ฯ อปิฉ โโอกาส
โอโรหณตุมปิ อิมินา ทิพฺพจกฺขุลาภินา ภวิตพฺพํ ฯ

เพราะถ้าเธอ**ลง**ในที่ไม่เป็นโอกาส (คือไม่เหมาะ) เป็นท่าอาบน้ำก็ดี เป็นประตูลมบ้านก็ดี เธอก็จะเป็น
ผู้ปรากฏแก่มหาชน เพราะเหตุนี้ เธอเห็น (โอกาส) ด้วยทิพจักขุแล้ว ก็วันที่ไม่เป็นโอกาส ลงในที่เป็น
โอกาสได้**แล** ๕

อัย หิ สเจ อโนกาเส นฺทานตฺตเถ วา คามทฺวาเร วา **โอโรหติ** มหชนสฺส ปากฺโข โหติ ตสฺมา
ทิพฺพจักขุณา ปสฺสิตฺวา อโนกาลํ วชฺเชตฺวา โอกาเส โอตฺรตฺติ ๕

ประโยค ป.ธ. ๙

แปล ไทยเป็นมคร

สอบ วันที่

๒๕๖

๑ คำว่า "เพียงไรแต่พรหมโลกก็ได้" หมายความว่า ทำพรหมโลกให้เป็นที่กำหนดก็ได้ ๑ คำว่า "ยังอำนาจให้เป็นไปด้วยกาย" หมายความว่า ใช้อำนาจของตนด้วยกายไปในพรหมโลกนั้น ๑ ความแห่งปาฐะนั้น ฟังทราบไปตามพระบาลีเถิด ๑ ก็แล ปาฐะ (ต่อไป) นี้ เป็นบาลีในปาฐะทริยข้อนี้คือ "บาลีว่า "ยาว พรหมโลกาปิ กาเยน วสํ วตเตติ" มีอรรถาธิบายว่า ถ้าภิกษุผู้มีฤทธิ์ได้เจโตโวลีนั้น เป็นผู้ใคร่จะไปสู่พรหมโลกไซ้ เธออธิษฐานที่ ๆ อยู่ไกลให้เป็นที่ ๆ อยู่ใกล้ก็ได้ว่า (ที่ ๆ อยู่ไกล) จงเป็นที่ ๆ อยู่ใกล้" มันก็เป็น ที่ ๆ อยู่ใกล้ไป อธิษฐานที่ ๆ อยู่ไกลให้เป็นที่ ๆ อยู่ใกล้ก็ได้ว่า "(ที่ ๆ อยู่ไกล) จงเป็นที่ ๆ อยู่ใกล้" มันก็เป็น ที่ ๆ อยู่ใกล้ไป อธิษฐานของมากให้เป็นของน้อยก็ได้ว่า "(ของมากนั้น) จงเป็นของน้อย" มันก็เป็นของน้อย อธิษฐานของน้อยให้เป็นของมากก็ได้ว่า "(ของน้อยนั้น) จงเป็นของมาก" มันก็เป็นของมากไป เธอย่อมเห็นรูปของพรหมนั้นได้ด้วยจักขุทิพย์ ย่อมได้ยินเสียงพรหมนั้นได้ด้วยโสตธาตุทิพย์ ย่อมรู้จิตของพรหมนั้นได้ด้วยเจโตปริยญาณ ถ้าภิกษุผู้มีฤทธิ์ได้เจโตโวลีนั้น เป็นผู้ใคร่จะไปสู่พรหมโลก ด้วยทิสสมานกาย (กายที่ปรากฏ) ไซ้ เธอก็ย่อมจิตไปตามอำนาจกาย อธิษฐานจิตไปตามอำนาจกาย ครั้นย่อมจิตไปตามอำนาจกาย อธิษฐานจิตไปตามอำนาจกายแล้วก้าวลงสู่สุขสัญญา (ความกำหนดหมายว่าสุข) และลหุสัญญา (ความกำหนดหมายว่าเบา) ก็ไปสู่พรหมโลกได้ด้วยทิสสมานกาย ถ้าภิกษุผู้มีฤทธิ์ได้เจโตโวลีนั้นเป็นผู้ใคร่จะไปสู่พรหมโลกด้วยอทิสสมานกาย (กายอันไม่ปรากฏ) ไซ้ เธอก็ย่อมกายไปตามอำนาจจิต อธิษฐานกายไปตามอำนาจจิต ครั้นย่อมกายไปตามอำนาจจิต อธิษฐานกายไปตามอำนาจจิต แล้วก้าวลงสู่สุขสัญญาและลหุสัญญา ก็ไปสู่พรหมโลกได้ด้วยอทิสสมานกาย เธอ निर्मितรูปมโนหัยอันมีอวัยวะใหญ่ย่อยครบ มีอินทรีย์ (เช่นตาหู) ไม่พร่องขึ้นต่อหน้าพรหมนั้น ถ้าเธอผู้มีฤทธิ์นั้นจงกรม ภิกษุ निर्मितกิจกรมอยู่ในพรหมโลกนั้นด้วย ถ้าเธอผู้มีฤทธิ์นั้นหยุดยืน นั่ง นอน ภิกษุ निर्मितกัหยุดยืน นั่ง นอนอยู่ในพรหมโลกนั้นด้วย ถ้าเธอผู้มีฤทธิ์นั้นบังหวนคว้น บันดลไฟ กล่าวธรรม ถามปัญหา ถูกถามปัญหาแล้วแก้ ภิกษุ निर्मितกับังหวนคว้น บันดลไฟ กล่าวธรรม ถามปัญหา ถูกถามปัญหาแล้วแก้ อยู่ในพรหมโลกนั้นด้วย ถ้าเธอผู้มีฤทธิ์นั้นแสดงกิริยายืนด้วยกัน แสดงกิริยาปราศรัยกัน แสดงกิริยาสนทนา (ธรรม) กันกับพรหมนั้น ภิกษุ निर्मितกัยืนด้วยกัน ปราศรัยกัน สนทนา (ธรรม) กันกับพรหมนั้น ในพรหมโลกนั้นด้วย ตกว่า ภิกษุผู้มีฤทธิ์นั้นทำกิจใด ๆ ภิกษุ निर्मितกัทำกิจนั้น ๆ ด้วยทั้งนั้นแหละ" ๑

๑ ยาว พุทฺธมโลกาปีติ พุทฺธมโลกมปี ปริจฺเจทํ กตฺวา ฯ กาเยน วสํ วตฺเตตฺติ ตตฺถ
 พุทฺธมโลก กาเยน อตฺตโน วสํ วตฺเตตฺติ ฯ ตสฺสโต ปาลี อนุคนฺตวาว เวทิตพฺโพ ฯ ยํ เหตุถ
 ปาลี ยาว พุทฺธมโลกาปี กาเยน วสํ วตฺเตตฺติ สเจ โส อิทธิมา เจโตวสิปปตโต พุทฺธมโลกํ
 คนฺตกาโม โหติ พุเรปี สนฺติเก อธิฏฺฐาติ สนฺติเก โหตุติ สนฺติเก โหติ สนฺติเกปี พุเร อธิฏฺฐาติ
 พุเร โหตุติ พุเร โหติ พหุภมฺปิ โลกํ อธิฏฺฐาติ โลกํ โหตุติ โลกํ โหติ โลกมฺปิ พหุํ อธิฏฺฐาติ
 พหุํ โหตุติ พหุํ โหติ ทิพฺเพน จกฺขุณา ตสฺส พุทฺธมโน รูปํ ปสฺสตี ทิพฺพาย โสธวตฺตยา ตสฺส
 พุทฺธมโน สทฺทํ สุณนตี เจโตปริยญาณเณ ตสฺส พุทฺธมโน จิตฺตํ ปชานนตี สเจ โส อิทธิมา
 เจโตวสิปปตโต ทิสฺสमानเณ กาเยน พุทฺธมโลกํ คนฺตกาโม โหติ กายวเสน จิตฺตํ ปริณามตี
 กายวเสน จิตฺตํ อธิฏฺฐาติ กายวเสน จิตฺตํ ปริณามตฺวา กายวเสน จิตฺตํ อธิฏฺฐิตฺวา สุขสณฺณญฺจ
 ลหุสณฺณญฺจ โลกกมิตฺวา ทิสฺสमानเณ กาเยน พุทฺธมโลกํ คจฺฉตี สเจ โส อิทธิมา เจโตวสิปปตโต
 อทิสฺสमानเณ กาเยน พุทฺธมโลกํ คนฺตกาโม โหติ จิตฺตวเสน กายํ ปริณามตี จิตฺตวเสน กายํ
 อธิฏฺฐาติ จิตฺตวเสน กายํ ปริณามตฺวา จิตฺตวเสน กายํ อธิฏฺฐิตฺวา สุขสณฺณญฺจ ลหุสณฺณญฺจ
 โลกกมิตฺวา อทิสฺสमानเณ กาเยน พุทฺธมโลกํ คจฺฉตี โส ตสฺส พุทฺธมโน ปุโรโต รูปํ อภินิมฺมิตฺวา
 มโนมยํ สพฺพํคปฺปจฺจตี อทินฺนทริยํ สเจ โส อิทธิมา จงฺกมตี นิมฺมีโตปี ตตฺถ จงฺกมตี สเจ โส
 อิทธิมา ติฏฺฐตี นิสฺสตี เสยฺยํ กปฺเปตี นิมฺมีโตปี ตตฺถ เสยฺยํ กปฺเปตี สเจ โส อิทธิมา ฐมายตี
 ปชฺชลตี ฐมมํ ภาสตี ปณฺหํ ปุจฺฉตี ปณฺหํ ปุณฺณํ วิสฺสุเชตี นิมฺมีโตปี ตตฺถ ปณฺหํ ปุณฺณํ วิสฺสุเชตี
 สเจ โส อิทธิมา เตน พุทฺธมฺนา สทฺธี สนฺติฏฺฐตี สลฺลปตี สากจฺฉํ สมากปฺชตี นิมฺมีโตปี ตตฺถ
 เตน พุทฺธมฺนา สทฺธี สนฺติฏฺฐตี สลฺลปตี สากจฺฉํ สมากปฺชตี ยํ ยเทว ทิ โส อิทธิมา กโรตี ตํ
 ตเทว นิมฺมีโต กโรตีติ ฯ

คำว่า "เพียงไรแต่พรหมโลกก็ได้" หมายความว่า ทำพรหมโลกให้เป็นที่กำหนดก็ได้ ฯ คำว่า "ยังอำนาจให้เป็นไปด้วยกาย" หมายความว่า ใช้อำนาจของตนด้วยกายไปในพรหมโลกนั้น ฯ ความแห่งปาฐะนั้น พึงทราบไปตามพระบาลีเถิด ฯ

ยาว พรหมโลกาปีติ พรหมโลกมปี ปริจฺเจทํ กตฺวา ฯ กาเยน วสํ วตฺเตตฺติ ตตฺถ พรหมโลก กาเยน อตฺตโน วสํ วตฺเตตฺติ ฯ ตสฺสสตฺถ ปาลี อนฺคนฺตฺวาว เวทิตพฺโพ ฯ

ก็แล ปาฐะ (ต่อไป) นี้ เป็นบาลีในปาฐะปริยัติข้อนี้คือ "บาลีว่า "ยาว พรหมโลกาปี กาเยน วสํ วตฺเตตฺติ" มีอรรถาธิบายว่า ถ้าภิกษุผู้มีฤทธิ์ได้เจโตวสีนั้น เป็นผู้ใคร่จะไปสู่พรหมโลกไซ้ร้ เธออธิษฐานที่ ๆ อยู่ไกล ให้เป็นที่ ๆ อยู่ใกล้ก็ได้ว่า (ที่ ๆ อยู่ไกล) จงเป็นที่ ๆ อยู่ใกล้" มันก็เป็นที่ ๆ อยู่ใกล้ไป อธิษฐานที่ ๆ อยู่ไกลให้เป็นที่ ๆ อยู่ใกล้ก็ได้ว่า (ที่ ๆ อยู่ใกล้) จงเป็นที่ ๆ อยู่ใกล้" มันก็เป็นที่ ๆ อยู่ใกล้ไป

อโย เหตุถ ปาลี ยาว พรหมโลกาปี กาเยน วสํ วตฺเตตฺติ สเจ โส อธิริมา เจโตวสีปฺปตฺโต พรหมโลกํ คนฺตฺกาม โหติ พุเรปี สนฺติเก อธิญฺญาติ สนฺติเก โหตุติ สนฺติเก โหติ สนฺติเกปี พุเร อธิญฺญาติ พุเร โหตุติ พุเร โหติ

อธิษฐานของมากให้เป็นของน้อยก็ได้ว่า "(ของมากนั้น) จงเป็นของน้อย" มันก็เป็นของน้อย อธิษฐาน
ของน้อยให้เป็นของมากก็ได้ว่า "(ของน้อยนั้น) จงเป็นของมาก" มันก็เป็นของมากไป

พหุสมบัติ โภก อธิภุจติ โภก โหตุติ โภก โหติ โภกสมบัติ พหุภุ อธิภุจติ พหุภุ โหตุติ พหุภุ โหติ

เธอย่อมเห็นรูปของพรหมนั้นได้ด้วยจักขุ**ทิพย์** ย่อมได้ยินเสียงพรหมนั้นได้ด้วยโสตธาตุ**ทิพย์** **ย่อมรู้จิต**
ของพรหมนั้นได้ด้วยเจโตปริยญาณ

ทิพฺเพน จกฺขุณา ตสฺส พุทฺธฺโน รูปํ ปสฺสตี **ทิพฺพาย** โสตธาตุยา ตสฺส พุทฺธฺโน สทฺทํ สฺสณตี
เจโตปริยญาณेन ตสฺส พุทฺธฺโน จิตฺตํ **ปชานาตี**

ถ้าภิกษุผู้มีฤทธิ์ได้เจโตสื่อนั้น เป็นผู้ใคร่จะไปสู่พรหมโลกด้วยทิสสมานกาย (กายที่ปรากฏ) ไชว์ เธอ**ก็น้อม** จิตไปตามอำนาจกาย อธิษฐานจิตไปตามอำนาจกาย ครั้นน้อมจิตไปตามอำนาจกาย อธิษฐานจิตไปตามอำนาจกายแล้ว**ก้าวลง**สู่สุขสัญญา (ความกำหนดหมายว่าสุข) และลหุสัญญา (ความกำหนดหมายว่าเบา) ก็ไปสู่พรหมโลกได้ด้วยทิสสมานกาย

สเจ โส อิหิมา เจโตวิปปตโต **ทิสสมานเน** กาเยน พุทฺธโลกํ คนฺตุกาโม โหติ กายวเสน จิตฺตํ **ปริณามเติ** กายวเสน จิตฺตํ อธิญฺญาติ กายวเสน จิตฺตํ ปริณามตฺวา กายวเสน จิตฺตํ อธิญฺญาติ ตฺวา สุขสญฺญมฺจ ลหุสญฺญมฺจ **โอภกมิตฺวา** ทิสสมานเน กาเยน พุทฺธโลกํ คจฺจติ

ถ้าภิกษุผู้มีฤทธิ์ได้เจโตสื่อนั้นเป็นผู้ใคร่จะไปสู่พรหมโลกด้วยทิสสมานกาย (กายอันไม่ปรากฏ) ไชว์ เธอ**ก็น้อม**กายไปตามอำนาจจิต อธิษฐานกายไปตามอำนาจจิต ครั้นน้อมกายไปตามอำนาจจิต อธิษฐานกายไปตามอำนาจจิตแล้ว**ก้าวลง**สู่สุขสัญญาและลหุสัญญา ก็ไปสู่พรหมโลกได้ด้วยทิสสมานกาย

สเจ โส อิหิมา เจโตวิปปตโต **อทิสสมานเน** กาเยน พุทฺธโลกํ คนฺตุกาโม โหติ จิตฺตวเสน กายํ **ปริณามเติ** จิตฺตวเสน กายํ อธิญฺญาติ จิตฺตวเสน กายํ ปริณามตฺวา จิตฺตวเสน กายํ อธิญฺญาติ ตฺวา สุขสญฺญมฺจ ลหุสญฺญมฺจ **โอภกมิตฺวา** อทิสสมานเน กาเยน พุทฺธโลกํ คจฺจติ

เธอ**นิรมิต**รูปมโนอันมีอวัยวะใหญ่น้อยครบ มีอินทรีย์ (เช่นตาหู) ไม่พร่อง**ขึ้น**ต่อหน้าพรหมนั้น ถ้าเธอผู้
มีฤทธิ์นั้นจงกรม ภาษุณิรมิตก็จงกรมอยู่ในพรหมโลกนั้นด้วย ถ้าเธอผู้มีฤทธิ์นั้นหยุดยืน นั่ง นอน ภาษุ
นิรมิตก็หยุดยืน นั่ง นอนอยู่ในพรหมโลกนั้นด้วย

โส ตสส พรหมเณ ปุโรโต รูป **อภินิมมิตา** มโนมย สัพพวงคปจจจคิ อหีนหิริย สเจ โส อิทิมมา
จกมตติ นิมมิโตปิ ตตถ จกมตติ สเจ โส อิทิมมา **ติฏฐติ นิสิตติ เสยฺย กปเปติ** นิมมิโตปิ ตตถ
เสยฺย กปเปติ

ถ้าเธอผู้มีฤทธิ์นั้น**บังหวนควัน** **บันดลไฟ** กล่าวธรรม ถาปนปัญหา ถูกถามปัญหาแล้วแก้ ภาษุณิรมิต
ก็บังหวนควัน บันดลไฟ กล่าวธรรม ถาปนปัญหา ถูกถามปัญหาแล้วแก้อยู่ในพรหมโลกนั้นด้วย

สเจ โส อิทิมมา **ธมฺมยติ ปชฺชตติ** ธมมํ ภาสติ ปณฺหํ ปุจฺจติ **ปณฺหํ ปุณฺณํ วิสชฺเชติ** นิมมิโตปิ
ตตถ ปณฺหํ ปุณฺณํ วิสชฺเชติ

ถ้าเธอผู้มีฤทธิ์นั้นแสดงกริยายืนด้วยกัน แสดงกริยาปราศรัยกัน แสดงกริยาสนทนา (ธรรม) กันกับพรหม
นั้น ภิกษุนิรมิตก็ยืนด้วยกัน ปราศรัยกัน สนทนา (ธรรม) กันกับพรหมนั้น ในพรหมโลกนั้นด้วย ตกว่า
ภิกษุผู้มีฤทธิ์นั้นทำกิจใด ๆ ภิกษุนิรมิตก็ทำกิจนั้น ๆ ด้วยทั้งนั้นแหละ" ฯ

สเจ โส อิทธิมา เตน พุรุมุณา สหธิ สนฺติภูตฺติ สลฺลปติ สากจฺหํ สมาปชฺชติ นิมฺมิโตปิ ตตฺถ
เตน พุรุมุณา สหธิ สนฺติภูตฺติ สลฺลปติ สากจฺหํ สมาปชฺชติ ยํ ยเทว หิ โส อิทธิมา กโรติ ตํ
ตเทว นิมฺมิโต กโรตฺติ ฯ

ประโยค ป.ธ. ๙

แปล ไทยเป็นมคธ

สอบ วันที่

๒๕๖

๑ คำว่า "น้อมจิตไปตามอำนาจกาย" นั้น มีอรรถกถาธิบายว่า น้อมจิตไปตามอำนาจของภวกาย คือถือเอาจิตในฌานที่เป็นบาทยกขึ้นไว้ในกาย คือท่า (จิตนั้น) ให้มีคติตามกาย คือว่าให้ไปเข้า ฯ ด้วยว่า การไปแห่งกายย่อมเข้า ฯ คำว่า "ก้าวลงสู่สุขสัญญาและลหุสัญญา" (ในข้อนี้) มีความหมายว่า ก้าวลง คือเข้าไป ถูกต้องเข้า ถึงเข้า ซึ่งสุขสัญญาและลหุสัญญา ซึ่งเกิดพร้อมกับอิทธิจิตอันมีปาทกมาน เป็นอารมณ์ ฯ สัญญา อันสัมพันธ์กับอุเบกขา ชื่อว่าสุขสัญญา ฯ เพราะ อุเบกขาท่านกล่าวว่า เป็นสุข อันละเอียด ฯ และสัญญานั้นแหละพึงทราบว่าเป็นลหุสัญญาบ้าง เพราะเป็นสัญญาที่พ้นจากนิวรณ์ทั้งหลาย และจากกรรมที่เป็นข้าศึกทั้งหลายมีวิตกเป็นอาทิ (ซึ่งเป็นของหนัก) ด้วย ฯ เมื่อเธอก้าวลงสู่สัญญานั้นอยู่ แม้ภวกายก็ย่อมเบาเฉยปุยนุ่น (ไปด้วย) ฯ ดังนั้น เธอก็ไปพรหมโลกได้ด้วยทิสสมานกาย อันเบา เฉย ปุยนุ่นถูกลมพัดขึ้นไป และเมื่อขณะไปอย่างนั้น ถ้าเธอต้องการ เธอจะนิรมิตหนทางขึ้น ในอากาศ ด้วยอำนาจปฐวีกลินแล้วเดินไป (ก็ได้) ถ้าเธอต้องการ เธอ จะอธิษฐานให้เป็นพายุขึ้น ด้วยอำนาจวาโยกลินแล้วไปด้วยพายุนั้นเฉยปุยนุ่น (ปลิว) ไปด้วยลม (ก็ได้) ฯ แต่ความใคร่จะไปในั้นแล เป็นประมาณในการไปด้วยทิสสมานกายนี้ ฯ เพราะเมื่อความใคร่จะไปมีอยู่ เธอผู้มีจิตตานุภาพอันทำแล้ว อย่างนั้น จะเป็นผู้ชักกำลังแห่งความอธิษฐานชัดขึ้นไป ก็ไป (พรหมโลก) ได้ทั้งที่ใคร ๆ มองเห็น (ตัว) อยู่ ดัง ลูกศรที่นายขมังธนูยิงขึ้นไป ฉะนั้น ฯ

คำว่า "น้อมกายไปตามอำนาจจิต" นั้น อธิบายว่า ถือเอากายยกขึ้นไว้ในจิต คือท่า (กาย) ให้มีคติตามจิต คือว่าทำให้ไปเร็ว ฯ ด้วยว่า การไปแห่งจิตย่อมเร็ว ฯ คำว่า "ก้าวลงสู่สุขสัญญาและลหุสัญญา" (ในข้อนี้) หมายความว่า ก้าวลงสู่สุขสัญญาและลหุสัญญาที่เกิดพร้อมกับอิทธิจิตอันมีรูปกายเป็นอารมณ์ ฯ คำที่เหลือพึงทราบโดยนัยที่กล่าวแล้วนั้นเถิด ฯ ที่จริง การ (ปาฏิหาริย์) ไป (ในข้อ) นี้ ก็คือการไปแห่งจิต นั้นเอง ฯ แต่เมื่อเกิดปัญหาขึ้นว่า "ผู้มีฤทธิ์นี้เมื่อไปด้วยทิสสมานกายอย่างนั้น ไปในอุปปาทขณะ แห่งอธิฐานจิตนั้นหรือ หรือว่าในลหุจิตขณะหรือในภังคขณะ (แห่งอธิฐานจิต) ?" พระเถระก็กล่าวว่า "ไปได้ทั้ง ๓ ขณะ" ฯ เมื่อถามอีกว่า "ก็ผู้มีฤทธิ์นั้นไปด้วยตนเองหรือ หรือว่าส่งรูปนิรมิตไป ?" ฯ ท่านก็ตอบว่า "ทำได้ ตามชอบใจ" ฯ แต่ (ที่จริง) การไปด้วยตนเองแห่งผู้มีฤทธิ์นั้นแหละมาในปาฐะ (ที่กล่าวถึงปาฏิหาริย์ไปพรหมโลก) นี้ ฯ คำว่า "มโนมัย" คือ รูปนั้นชื่อว่ามโนมัย เพราะเป็นรูปที่ผู้มีฤทธิ์ นิรมิตขึ้น ด้วยใจอธิษฐาน ฯ คำว่า "มีอินทรีย์ไม่พรั่ง" นี้ ท่านกล่าวด้วยความตั้งอยู่พร้อมแห่งองค์กายพหุ มีตาหูเป็นต้น ฯ แต่ว่าประสาทในรูปนิรมิต หามีไม่ ฯ ส่วนคำทั้งปวงมีคำว่า "ถ้า ภิกษุผู้มีฤทธิ์จึงกรม ภิกษุนิรมิต ก็จึงกรมอยู่ ในพรหมโลกนั้นด้วย" เป็นต้น ท่านกล่าวหมายถึง พระสาวกนิรมิต ฯ

ส่วนพระพุทธรูป พระผู้มีพระภาคเจ้าทรงทำกิจใด ๆ ก็ย่อมทำกิจนั้น ๆ ด้วย ย่อมทำกริยาอื่นอีก
ตามพอพระทัยของพระผู้มีพระภาคเจ้าด้วย แล ฯ

๑ กายวเสน จิตตํ ปริณามะตีติ กรชกายสฺส วเสน จิตตํ ปริณามะติ ปาทกขุณฺณจิตตํ
 คเหตุวา กายเ อาโรเปติ กายานุคฺติกํ กโรติ ทนฺธคฺคณํ ฯ กายคฺคณํ หิ ทนฺธํ โหติ ฯ
 สุขสณฺณญฺจ ลหุสณฺณญฺจ โอกกมตฺตีติ ปาทกขุณฺณารมฺมณฺเณน อิทฺธิจิตฺเตน สหชาตํ สุขสณฺณญฺจ
 ลหุสณฺณญฺจ โอกกมตฺติ ปวิสฺติ ผุสฺติ สมฺปาปฺณนํ ฯ สุขสณฺญา นาม อูปฺกษาสมฺปยุตฺตา สณฺญา ฯ
 อูปฺกษา หิ สนฺทํ สุขนฺติ วุตฺตา ฯ สาเยว จ สณฺญา นีวรณฺเหติ เจว วิตฺตกาทิปจฺจนฺเกหิ จ
 วิมุตฺตตฺตา ลหุสณฺญาตฺปิ เวทิตพฺพา ฯ ตํ โอกกมฺนฺตสฺส ปนฺสฺส กรชกาโยปิ ตูลปิ จ วิย สลฺลหุโก
 โหติ ฯ โส เอวํ วาตฺกฺขิตฺตูลปิ จ วิย สลฺลหุเกน ทิสฺสมานฺเณ กายเณ พฺรหฺมโลกํ คจฺฉติ เอวํ
 คจฺฉนฺโต จ สเจ อิจฺฉติ ปจฺจุวิกลินวเสน อากาเส มคํ นิมฺมินฺตฺวา ปทสา คจฺฉติ สเจ อิจฺฉติ
 วาโยกลินวเสน วายํ อธิฏฺฐทิตฺวา ตูลปิ จ วิย วายฺนา คจฺฉติ ฯ อปิ จ คนฺตฺกามตฺวา เอตฺถ ปมาณํ ฯ
 สติ หิ คนฺตฺกามตฺยา เอวํ กตจิตฺตาทิฏฺฐาโน อธิฏฺฐานเวคฺกฺขิตฺโตว โส อิสฺสาสุกฺขิตฺตสโร วิย
 ทิสฺสมานฺเณ คจฺฉติ ฯ

จิตฺตวเสน กายํ ปริณามะตีติ กายํ คเหตุวา จิตฺเต อาโรเปติ จิตฺตานุคฺติกํ กโรติ
 สีสฺคณํ ฯ จิตฺตคฺคณํ หิ สีสํ โหติ ฯ สุขสณฺณญฺจ ลหุสณฺณญฺจ โอกกมตฺตีติ รูปกายารมฺมณฺเณน
 อิทฺธิจิตฺเตน สหชาตํ สุขสณฺณญฺจ ลหุสณฺณญฺจ โอกกมตฺตีติ ฯ เสถ วุตฺตนเยเนว เวทิตพฺพํ ฯ อิํ
 ปน จิตฺตคฺคณเมว โหติ ฯ เอวํ อทิสฺสมานฺเณ กายเณ คจฺฉนฺโต ปนํยํ กิํ ตสฺส อธิฏฺฐานจิตฺตสฺส
 อูปาทกฺขณฺเณ คจฺฉติ อูทาทุ จิตฺติกฺขณฺเณ ภวคฺกขณฺเณ วาติ วุตฺเต ตีสฺสปี ขณฺเณสุ คจฺฉตฺตีติ เถโร อาห ฯ
 กิํ ปน โส สยํ คจฺฉติ นิมฺมิตฺตํ เปเสตฺตีติ ฯ ยถารูจี กโรติ ฯ อิทฺธิ ปนฺสฺส สยํ คคณเมว อาคตํ ฯ
 มโนมยฺนฺติ อธิฏฺฐานมฺนเณ นิมฺมิตฺตตฺตา มโนมยํ ฯ อทฺธินฺนทฺริยนฺติ อิํ จกฺขุสไตทํ สณฺฐานวเสน
 วุตฺตํ ฯ นิมฺมิตฺตรูเป ปน ปสาโท นาม นตฺถิ ฯ สเจ อิทฺธิมา จงฺกมตฺติ นิมฺมิโตปิ ตตฺถ
 จงฺกมตฺตีทฺธาหิ สพฺพํ สวากนฺนิมิตฺตํ สนฺธาย วุตฺตํ ฯ พุทฺธนิมฺมิโต ปน ยํ ยํ ภควา กโรติ ตํ ตมฺปิ
 กโรติ ภควโต รุจิวเสน อณฺณมฺปิ กโรตฺตีติ ฯ

คำว่า "น้อมจิตไปตามอำนาจกาย" นั้น มีอรรถกถาธิบายว่า น้อมจิตไปตามอำนาจของกรัศกาย คือถือเอาจิตในฌานที่เป็นบาทยกขึ้นไว้ในกาย คือท่า (จิตนั้น) ให้มีคติตามกาย คือว่าให้ไปซ้ำ ๆ ด้วยว่า การไปแห่งกายย่อมซ้ำ ๆ

กายวเสน จิตตํ ปริณามเมตฺติ กรชกายสฺส วเสน จิตตํ ปริณามเมตฺติ ปาทกฺขณานจิตตํ คเหตฺวา กายเ อาโรเปติ กายานุคฺคํ กโรติ ทนฺธมณํ ฯ กายคฺคณํ หิ ทนฺธํ โหติ ฯ

คำว่า "ก้าวลงสู่สุขสัญญาและลหุสัญญา" (ในข้อนี้) มีความหมายว่า ก้าวลง คือ เข้าไป ถูกต้องเข้า ถึงเข้า ซึ่งสุขสัญญาและลหุสัญญา ซึ่งเกิดพร้อมกับอิทธิจิตอันมีปาทกขณเป็นอารมณ์ ฯ สัญญา อันสัมพันธ์กับ อุเบกขา ชื่อว่าสุขสัญญา ฯ

สุขสณฺณมฺภ จ ลหุสณฺณมฺภ โอฏฺกมตฺติ ปาทกฺขณานารมฺมณเณ อิทธิจิตฺเตน สหชาตํ สุขสณฺณมฺภ จ ลหุสณฺณมฺภ โอฏฺกมตฺติ ปวิสติ มุสฺสติ สมฺปาปฺภาตํ ฯ สุขสณฺญา นาม อุเบกฺขาสมฺปยุตฺตา สณฺญา ฯ

เพราะ อุเบกขาท่านกล่าวว่าเป็นสุขอันละเอียด ๑ และสัญญาอันนั้นแหละพึงทราบว่าเป็นชื่อลหุสัญญาบ้าง เพราะเป็นสัญญาที่พ้น จากนิวรณ์ทั้งหลาย และจากกรรมที่เป็นข้าศึกทั้งหลายมีวิตกเป็นอาทิ (ซึ่งเป็นของหนัก) ด้วย ๑ เมื่อเธอก้าวลงสู่สัญญานั้นอยู่ แม้รักษากายก็ย่อมเบา **ดุจปุยนุ่น** (ไปด้วย) ๑

อุเบกขา ทิ **สนฺติ** สุขนฺติ วุตฺตา ๑ สาเยว จ สญฺญา นีวรณฺเห จ **วิตกฺกาปิปัจจนิกฺเห** จ **วิมุตฺตตฺตา** ลหุสญฺญาติปิ เวทิตพฺพา ๑ ตํ โอภกฺมฺนตฺส ปนสฺส **กรชกาโยปิ** **ตุลปิจุ** **วีย** **สฺลลหุโก** โหติ ๑

ดังนั้น เธอก็ไปพรหมโลกได้ด้วยทิสฺสมากายอันเบา **ดุจ ปุยนุ่นถูกลมพัดขึ้นไป** และเมื่อขณะไปอย่างนั้น ถ้าเธอต้องการ เธอจะนิรมิตหนทางขึ้นในอากาศ ด้วยอำนาจปฐวีกลืนแล้วเดินไป (ก็ได้) ถ้าเธอต้องการ เธอ จะอธิษฐานให้เป็นพายุขึ้น ด้วยอำนาจวาโยกลืนแล้วไปด้วยพายุนั้นดุจปุยนุ่น (ปลิว) ไปด้วยลม (ก็ได้) ๑

โส เอว **วาทฺกุขิตฺตฺตูลปิจฺนา** **วีย** **สฺลลหุเกน** ทิสฺสฺมาเนน กาเยน พฺรหฺมโลกํ คจฺจติ เอว คจฺจนฺโต จ สเจ อิจฺจติ ปฐฺวีกลืนวเสน อากาเส มคฺคํ นิมนฺนิตฺวา **ปทฺสา** **คจฺจติ** สเจ อิจฺจติ วาโยกลืนวเสน **วายุํ** อธิฏฺฐหิตฺวา **ตุลปิจุ** **วีย** **วายุเณ** คจฺจติ ๑

แต่ความใคร่จะไปในนั้นแลเป็นประมาณในการไปด้วยที่สสมานกายนี้ ฯ เพราะเมื่อความใคร่จะไปมีอยู่
เธอผู้มีจิตตานุฐานอันทำแล้วอย่างนั้น จะเป็นผู้ถูกกำลังแห่งความอธิฐานขัดขึ้นไป ก็ไป (พรหมโลก)
ได้ทั้งที่ใคร ๆ มองเห็น (ตัว) อยู่ ดัง ลูกระที่นายขมังธนูยิงขึ้นไป ฉะนั้น ฯ

อปิ จ คนตุกามตาว เอตถ ปมาณํ ฯ สติ หิ คนตุกามตาย เอวํ กตจิตตานุฐานํ อธิฐาน-
เวคฺคุชิตฺโตว โส อีสํสาสุกฺขิตฺตสโร วีย ทิสฺสมานํ คจฺฉติ ฯ

คำว่า "น้อมกายไปตามอำนาจจิต " นั้น อธิบายว่า ถือน้อมกายยกขึ้นไว้ในจิต คือทำ (กาย) ให้มี
คติตามจิต คือว่าทำให้ไปเร็ว ฯ ด้วยว่าการไปแห่งจิตย่อมเร็ว ฯ

จิตฺตวเสน กายํ ปริณามเตยฺยํ กายํ คเหตฺวา จิตฺเต อาโรเปติ จิตฺตานุกฺคิํ กโรติ
สีมคมํ ฯ จิตฺตคมํ หิ สีมํ โหติ ฯ

คำว่า "ก้าลงสู่สุขสัญญาและลหุสัญญา" (ในข้อนี้) หมายความว่า ก้าลงสู่สุขสัญญาและลหุสัญญา **ที่เกิดพร้อมกับ**อิทธิจิตอันมีรูปกายเป็นอารมณ์ ฯ คำที่เหลือพึงทราบโดยนัยที่กล่าวแล้วนั้นเกิด ฯ ที่จริง การ (ปาทิหาริย) ไป (ในข้อ) นี้ ก็คือการไปแห่งจิตนั่นเอง ฯ

สุขสมณญญจ ลหุสมณญญจ โอภกมตีติ รูปกายารมมณเณ อิทธิจิตเตน **สหชาติ** สุขสมณญญจ ลหุสมณญญจ โอภกมตีติ ฯ เสสํ วุตตนเยเนว เวตติพพํ ฯ อิํ ปน จิตฺตคฺคณเมว โหติ ฯ

แต่เมื่อเกิดปัญหาขึ้นว่า "ผู้มีฤทธิ์นี้เมื่อไปด้วยยอกิสมมานกายอย่างนั้น ไป**ในอุปปาทขณะ**แห่งอิฏฐฐานจิต นั้นหรือ หรือว่าในฐิตินะหรือในกัณณะ (แห่งอิฏฐฐานจิต) ?" พระเถระก็กล่าวว่า "ไปได้ทั้ง ๓ ขณะ" ฯ

เอวํ อทิสฺสฺมาเนน กาเยน จจฺจนฺโต **ปนาย** ก็ ตสฺส อิฏฐฐานจิตตสฺส **อุปปาทขณะ** จจฺจติ อุทฺทหุ จิตฺติฯเน ฆณฺคฺชเน วาติ วุตเต **ตีสุปี** ฆณฺโส จจฺจตีติ เถโร อาห ฯ

เมื่อถามอีกว่า "ก็ผู้มีฤทธิ์นั้นไปด้วยตนเองหรือ หรือว่าส่งรูปนิรมิตไป ?" ฯ ท่านก็ตอบว่า "ทำได้ตามชอบใจ" ฯ แต่ (ที่จริง) การไปด้วยตนเองแห่งผู้มีฤทธิ์นั้นนั้นแหละมาในปาฐะ (ที่กล่าวถึงปาฏิหาริย์ไปพรหมโลก) นี้ ฯ คำว่า "มโนมัย" คือ รูปนั้นชื่อว่ามโนมัย เพราะเป็นรูปที่ผู้มีฤทธิ์นิรมิตขึ้นด้วยใจอิฐฐาน ฯ

ก็ ปน โส สย คจฺจติ นิรมิตํ เปเสตฺติ ฯ ยถารุจิ กรโติ ฯ อิธ ปนสฺส สยํ คมนเมว อาคตํ ฯ
มโนมยนฺติ อธิฏฐานมเนน นิรมิตตฺตา มโนมยํ ฯ

คำว่า "มีอินทรีย์ไม่พร้อม" นี้ ท่านกล่าวโดยความตั้งอยู่พร้อมแห่งองค์กายพรมีตาหูเป็นต้น ฯ แต่ว่าประสาทในรูปนิรมิต หามีไม่ ฯ

อหิณฺหุริยนฺติ อิทํ จกฺขุโสตาทึนํ สณฺฐานวเสน วุตตํ ฯ นิรมิตฺรูปे ปน ปสาโท นาม นตฺถิ ฯ

ส่วนคำทั้งปวงมีคำว่า "ถ้าภิกษุผู้มีฤทธิ์จึงกรม ภิกษุนิรมิตก็จึงกรมอยู่ ในพรหมโลกนั้นด้วย" เป็นต้น
ท่านกล่าวหมายถึงพระสาวกนิรมิต ฯ ส่วน**พระพุทธรนิรมิต** พระผู้มีพระภาคเจ้าทรงทำกิจใด ๆ ก็ย่อมทำ
กิจนั้น ๆ ด้วย ย่อมทำกริยาอื่นอีก **ตามพหุพระหัตถ์**ของพระผู้มีพระภาคเจ้าด้วย **แล** ฯ

สเจ อิทฐิมา จงฺกมตี นิมฺมิโตปิ ตตฺถ จงฺกมตีตฺติอาที สพฺพํ สาวกนิรมิตํ สนฺธาย วุตฺตํ ฯ
พุทฺธนิมฺมิโต ปน ยํ ยํ ภควา กโรตี ตํ ตมฺปิ กโรตี ภควโต **รจิวเสน** อญฺญมฺปิ กโรตี**ติ** ฯ

ประโยค ป.ธ. ๙

แปล ไทยเป็นมคธ

สอบ วันที่

๒๕๖

๑ ส่วน วิภพพนาธิติ กับ มโนมยาธิติ มีข้อแตกต่างกันดังนี้ ฯ ภิกษุผู้มีฤทธิ์เมื่อจะทำ วิภพพนาธิติก่อน ในรูปร่างทั้งหลายมีร่างเด็กหนุ่มเป็นต้น ที่ท่านกล่าวไว้ อย่างนี้ว่า "ภิกษุผู้มีฤทธิ์นั้น ละคร่างปกติเสีย แสดงเป็นร่างเด็กหนุ่ม หรือแสดงเป็นร่างนาคนาคร ร้างครุฑ ร้างอสูร หรือแสดงเป็นเพศ พระอินทร์ เพศเทวดา เพศพรหม หรือแสดงเป็นรูปสมุทฺธ รูปภูษา หรือแสดงเป็นร่างสี่เท้า ร่างเสือโคร่ง ร่างเสือเหลือง แสดงเป็นพลช้างบ้าง แสดงเป็นพลม้าบ้าง แสดงเป็นพลรถบ้าง แสดงเป็นพลทหารราบบ้าง แสดงเป็นกระบวาทย์ต่าง ๆ บ้าง " ดังนี้ เธอจำนกรูปร่างใด ๆ ก็พึงอธิษฐานรูปร่างนั้น ๆ ขึ้น ฯ ก็แล เมื่ออธิษฐาน ออกจากฌานที่เป็นบาทแห่งอภิญญา อันมีกสิณในบรรดากสิณมีปฏิภาณเป็นต้นอย่างใด อย่างหนึ่งเป็นอารมณ์แล้ว พึงนึกถึงทรวดทรงเด็กหนุ่มของตนเข้า ฯ ครั้นนึกแล้วในที่สุดแห่งปริกรรม พึงเข้าฌานอีก ออกแล้วจึงอธิษฐานว่า "เราจงเป็นเด็กหนุ่มมีรูปร่างอย่างนี้เถิด" ฯ พร้อมกับจิตอธิษฐาน เธอก็เป็นเด็กหนุ่มไป ดังพระเวททตเป็นฉะนั้น ฯ ในบททั้งปวง มีแสดงเป็นร่างนาคนาครเป็นต้น ก็นัยนี้ ฯ ส่วนบทว่า "แสดงเป็นพลช้างบ้าง " ในบาลีนั้น ท่านกล่าวโดยว่าแสดงเป็นพลช้างเป็นต้นขึ้นในภายนอกบ้าง ฯ ในการแสดงภายนอกนั้น เธอไม่อธิษฐานว่า "เราจงเป็นช้าง" พึงอธิษฐานว่า "ช้างจงเป็นขึ้น" ฯ นัยแม่ในมำเป็นต้น ก็ดูจุนัยนี้แล ฯ นี้ ฤทธิบิณฑเบียน ฯ

ส่วนภิกษุผู้ใคร่จะทำมโนมยาธิติ ออกจากฌานที่เป็นบาทแล้ว ขึ้นแรกก็นึกถึงกายแล้วอธิษฐาน โดยนัยที่กล่าวแล้วนั้นแล้วว่า "กายจงเป็นโพรง" ฯ มันก็เป็นโพรงไป ฯ ครั้นแล้วนึกถึงกายอื่น ในภายใน กายนั้น ทำปริกรรมไปแล้วอธิษฐานโดยนัยที่กล่าวแล้วนั้นแหละว่า "กายอื่น จงมีขึ้นภายในกายนั้น " ฯ เธอก็ชักกายนั้นออกมาได้ ดังชักไส้ ออกจากหญาปล้อง ดังชักดาบออกจากฝัก และดังชักงูออกจากคราบ ฉะนั้น ฯ เพราะเหตุนี้ท่านจึงกล่าวไว้ว่า "ภิกษุในธรรมวินัยนี้ปรินิรมิตกายอื่นขึ้น จากกายนี้ให้เป็นกายมีรูป มโนมัย มีอวัยวะใหญ่ย่อยครบ มีอินทรีย์ไม่พร่องได้ เปรียบเหมือนบุรุษพึงชักไส้ ออกจากหญาปล้อง ความรู้อย่างนี้ก็พึงมีแก่บุรุษผู้นั้นเองว่า "นี้หญาปล้อง นี้ไส้มัน หญาปล้องก็อันหนึ่ง ไส้มันก็อันหนึ่ง แต่ว่า ไส้มันเราก็ชักออกมาจากหญาปล้องนั่นเอง" ดังนี้เป็นต้น ฯ ก็อุปมาในบาลีนั้นท่านกล่าวเพื่อแสดงว่า "ไส้เป็นต้น ย่อมเป็นเช่นเดียวกันกับหญาปล้องเป็นต้น ฉะนั้นได้ รูปมโนมัยก็เป็นเช่นเดียวกันกับผู้ฤทธิ์ เหมือนกัน ฉะนั้น แล ฯ นี้ ฤทธิมโนมัย ฯ

๑ วิกุพฺพนาย ปน มโนมยาย จ อิทํ นานาภณํ ฯ วิกุพฺพนํ ตาว กโรนฺเตน โส
 ปกตฺวาณํ วิชิตฺวา กุมารภณํ วา ทสฺเสติ นาคภณํ วา ทสฺเสติ สุปฺปนฺนภณํ วา ทสฺเสติ
 อสุรภณํ วา ทสฺเสติ อินฺทวณฺณํ วา ทสฺเสติ เทวภณํ วา ทสฺเสติ พรหมภณํ วา ทสฺเสติ
 สมุทฺทวณฺณํ วา ทสฺเสติ ปพฺพตวณฺณํ วา ทสฺเสติ สึทวณฺณํ วา ทสฺเสติ พฺยัคฆวณฺณํ วา ทสฺเสติ
 ทิปฺปวณฺณํ วา ทสฺเสติ หตฺถิมฺปิ ทสฺเสติ อสฺสมฺปิ ทสฺเสติ รณฺมฺปิ ทสฺเสติ ปตฺติมฺปิ ทสฺเสติ วิวิธมฺปิ
 เสนาพฺยุทํ ทสฺเสตฺติ เอวํ วุตฺเตสฺส กุมารภณนาทิสฺส ยํ ยํ อากงฺขติ ตํ ตํ อธิฏฺฐาตพฺพํ ฯ
 อธิฏฺฐาหฺนฺเตน จ ปฐฺวีภณนาทิสฺส อญฺญตรามมณโธ อภิญฺญาปทาภณนาทิสฺส วุฏฺฐาย อตฺตโน
 กุมารภณโน ว อวชฺชิตพฺโพ ฯ อวชฺชิตฺวา ปริกมฺมาสาเน ปฺน สฺมาปชฺชิตฺวา วุฏฺฐาย เอวํ
 นาม กุมารโก โหมีติ อธิฏฺฐาตพฺพํ ฯ สห อธิฏฺฐานจิตฺเตน กุมารโก โหติ เทวทตฺโต วีย ฯ เอส
 นโย สพฺพตฺถ ฯ หตฺถิมฺปิ ทสฺเสตฺติอาทิ ปเนตฺถ พหิทฺธาปิ หตฺถิอาทิทสฺสนวเสน วุตฺตํ ฯ ตตฺถ
 หตฺถิ โหมีติ อนธิฏฺฐาหิตฺวา หตฺถิ โหตุติ อธิฏฺฐาตพฺพํ ฯ อสฺสาทิสฺสปี เอเสว นโยติ ฯ อยํ
 วิกุพฺพนาอิทฺธิ ฯ

มโนมยํ กาดูกาโม ปน ปาทกชฺฌานโธ วุฏฺฐาย กายํ ตาว อวชฺชิตฺวา วุตฺตนเยเนว สฺสโร
 โหตุติ อธิฏฺฐาติ ฯ สฺสโร โหติ ฯ อตฺสส อพฺภนฺตเร อญฺญํ กายํ อวชฺชิตฺวา ปริกมฺมํ กตฺวา
 วุตฺตนเยเนว อธิฏฺฐาติ ตสฺส อพฺภนฺตเร อญฺญํ กาโย โหตุติ ฯ โส ตํ มุณฺษมฺหา อีสิกํ วีย
 โกสิยา อสี วีย ภณฺนทาย อทึ วีย จ อพฺภาหติ ฯ เตน วุตฺตํ อิท ภิภุชฺ อิมฺมฺหา กายา อญฺญํ
 กายํ อภินิมฺมินาติ รุปํ มโนมยํ สพฺพงคฺปจฺจํ อทฺธินฺทริยํ เสยฺยถาปิ ปุริโส มุณฺษมฺหา อีสิกํ
 ปวาเหยฺย ตสฺเสว เอวมสฺส อยํ มุณฺโส อยํ อีสิกา อญฺญํ มุณฺโส อญฺญา อีสิกา มุณฺษมฺหาเตว
 อีสิกา ปวาฬฺหาติอาทิ ฯ เอตฺถ จ ยถา อีสิกาทโย มุณฺษาทิ สทิสฺสา โหนฺติ เอวํ มโนมยํ รุปํ
 อิทธิมิตฺตา สทิสฺสเมว โหตฺติติ ทสฺสนตฺถํ เอตา อุปมา วุตฺตาติ ฯ อยํ มโนมยา อิทธิ ฯ

ส่วน วิภพพนาธิติ กับ มโนมยาธิติ มีข้อแตกต่างกันดังนี้ ฯ ภิกษุผู้มีฤทธิ์เมื่อจะทำ
วิภพพนาธิติก่อน ในรูปร่างทั้งหลายมีร่างเด็กหนุ่มเป็นต้น ที่ท่านกล่าวไว้ อย่างนี้ว่า "ภิกษุผู้มีฤทธิ์นั้น
ละรูปร่างปกติเสีย แสดงเป็นร่างเด็กหนุ่ม หรือแสดงเป็นร่างนาค ร่างครุฑ ร่างอสูร

วิภพพนาย ปน มโนมยาย จ อิทํ นานาภรณ์ ฯ วิภพพณํ ดาว กโรนฺเตน โส
ปกติวณฺณํ วิชิตฺวา กุมารกวนฺณํ วา ทสฺเสติ นาคกวนฺณํ วา ทสฺเสติ สุปฺปนฺนกวนฺณํ วา
ทสฺเสติ อสุรวณฺณํ วา ทสฺเสติ

หรือแสดงเป็นเทพพระอินทร์ เพศเทวดา เพศพรหม หรือแสดงเป็นรูปสมุทฺธ รูปภูษา หรือแสดงเป็นร่าง
สึหะ ร่างเสือโคร่ง ร่างเสือเหลือง แสดงเป็นพลช้างบ้าง แสดงเป็นพลม้าบ้าง แสดงเป็นพลรถบ้าง แสดง
เป็นพลทหารราบบ้าง แสดงเป็นกระบวณทัตต่าง ๆ บ้าง " ดังนี้ เธอจํานองรูปร่างใด ๆ ก็พึงอธิษฐาน
รูปร่างนั้น ๆ ขึ้น ฯ

อินฺทวณฺณํ วา ทสฺเสติ เทววณฺณํ วา ทสฺเสติ พุทฺธวณฺณํ วา ทสฺเสติ สมุทฺทวณฺณํ
วา ทสฺเสติ ปพฺพตวณฺณํ วา ทสฺเสติ สึทวณฺณํ วา ทสฺเสติ พยุควณฺณํ วา ทสฺเสติ
ทึปวณฺณํ วา ทสฺเสติ หตฺถิมฺปิ ทสฺเสติ อสุสมฺปิ ทสฺเสติ รถมฺปิ ทสฺเสติ ปตติมฺปิ
ทสฺเสติ วิวิธมฺปิ เสนาพยุหํ ทสฺเสตฺติ เอวํ วุตฺเตสุ กุมารกวนฺณาทีสุ ยํ ยํ อากฺขติ
ตํ ตํ อธิฐฺฐาตพฺพํ ฯ

ก็แลเมื่ออธิษฐาน ออกจากฉานที่เป็นบทแห่งอภิญญาอันมีกสิณในบรรดากสิณมีปฐวีกสิณเป็นต้นอย่างใดอย่างหนึ่งเป็นอารมณ์แล้ว ฟังนี้ถึงทรวดทรงเด็กหนุ่มของตนเข้า ฯ ครั้นนี้แล้วในที่สุดแห่งปริกรรมฟังเข้าฉานอีก ออกแล้วจึงอธิษฐานว่า "เราจงเป็นเด็กหนุ่มมีรูปร่างนี้เถิด" ฯ

อริยฐานุเทน จ ปฐวีกสิณาทีสุ อณฺเฏตรามณโต อภิญญาปทากุชฌานโต วุชฺฌาย
อตฺตโน กุมารกวนฺโณ ว อวชฺชิตพุโ ๑ อวชฺชิตวา ปริกมฺวสาเน ปุณ
สมาปชฺชิตวา วุชฺฌาย เอวรูป นาม กุมารโก โหมีติ อริยฐานุตพุ ๑

พร้อมทั้งจิตอธิษฐาน เธอก็เป็นเด็กหนุ่มไป ดังพระเทวทัตเป็นฉะนั้น ฯ ในบททั้งปวง มีแสดงเป็นร่างนาคเป็นต้น ก็นัยนี้ ฯ

สห อริยฐานุจิตฺเตน กุมารโก โหติ เทวตฺโต วีย ๑ เอส นโย สพฺพตฺถ ๑

ส่วนบทว่า "แสดงเป็นพลช้างบ้าง " ในบาลีนั้น ท่านกล่าว**โดยว่าแสดงเป็นพลช้างเป็นต้นขึ้น**ในภายนอก
บ้าง ฯ ในการแสดงภายนอกนั้น เธอ**ไม่อธิบาย**ว่า "เราจึงเป็นช้าง" ฟังอธิบายว่า "ช้างจึงเป็นขึ้น" ฯ
นัยแม่ในมาเป็นต้น ก็ดูจุนี้นี้แล ฯ นี่ **ฤทธิบิดเบือน** ฯ

หตุถิมปิ หสเสตติอาทิ ปเนตถ พหิทธาปิ **หตุถิอาทิหสสนวเสน** วุตตํ ฯ ตตถ หตุถิ
โหมติ **อนธิฏฐหิตวา** หตุถิ โหตุติ อธิฏฐาตพฺพํ ฯ อสสาทีสุปิ เอเสว นโยติ ฯ
อยํ **วิกุพฺพนาธิ** ฯ

ส่วนภิกษุผู้ใคร่จะทำโนนัยฤทธิ์ ออกจากฉานที่เป็นบาทแล้ว **ขึ้น**แรกก็นึกถึงกายแล้วอธิบาย
โดยนัยที่กล่าวแล้วนั้นแล้วว่า "กาย**จึงเป็นโพรง**" ฯ มันก็เป็นโพรงไป ฯ

มโนมยํ กาคุกาโม ปน ปาทกชฺฌานโต วุฏฺฐาย กายํ ตาว อวชฺชิตฺวา
วุตฺตนเยเนว **สุลฺลิโร** โหตุติ อธิฏฺฐาติ ฯ สุลฺลิโร โหติ ฯ

ครั้นแล้วนี้ถึงกายอื่น **ในภายในภายใน** ทำปริกรรมไปแล้วอธิษฐานโดยนัยที่กล่าวแล้วนั้นแหละว่า
"กายอื่น จงมีขึ้น**ภายในภายใน** " ๑ เธอ**ก็ชัก**กายนั้น**ออกมาได้** **ตั้ง**ชักไล่ ออกจากหญ้าปล้อง **ตั้ง**ชักดาบ
ออกจากฝัก และ**ตั้ง**ชักงูออกจากคราบ **จะนั้น** ๑

อถัสส **อพฺภนฺตเร** อญฺญํ กายํ อวชฺชิตฺวา ปริภมฺมํ กตฺวา วุตฺตเนยฺเยว อธิฏฺฐาติ ตถัสส
อพฺภนฺตเร อญฺญํ กายํ โหตุติ ๑ โส ตํ มุญฺชมา อีสิกํ **วีย** โกสิยา อสี **วีย**
กรณฺทาย อหี **วีย** จ **อพฺภาทิ** ๑

อติ ศัพท์ หน้าถัดไป

เพราะเหตุนี้ท่านจึงกล่าวไว้ว่า "ภิกษุในธรรมวินัยนี้**นิรมิต**กายอื่นขึ้น จากกายนี้ให้เป็นกายมีรูปมโนมัย
มีอวัยวะใหญ่น้อยครบ มีอินทรีย์ไม่พร่องได้

เตน วุตฺตํ อิท ภิกฺขุ อิมฺหา กายา อญฺญํ กายํ **อภินิมฺมินาติ** รุปี มโนมัยํ
สพฺพํคฺปจฺจํคิ อหีนฺหุริยํ

เปรียบเหมือนบุรุษพึงชักไล่ ออกจากหญ้าปล้อง ความรู้อย่างนี้ก็พึงมีแก่บุรุษผู้นั้นเองว่า "นี่หญ้าปล้อง
นี้ไผ่มัน หญ้าปล้องก็อันหนึ่ง ไผ่มันก็อันหนึ่ง แต่ว่าไผ่มันเราก็จักออกมาจากหญ้าปล้องนั่นเอง" ดังนี้
เป็นต้น ฯ

เสวยธำปิ บุริโส มุณฺษมฺหา อีลิกํ ปวาหะยุย ตสฺสเสว เอวมสฺส อयํ มุณฺไซ อयํ อีลิกา
อณฺโณ มุณฺไซ อณฺญา อีลิกา มุณฺษมฺหาเตว อีลิกา ปวาฬฺหาติอาที ฯ

ก็อุปมาในบาลีนี้ท่านกล่าวเพื่อแสดงว่า "ไผ่เป็นต้น ย่อมเป็นเช่นเดียวกันกับหญ้าปล้องเป็นต้น จันได
รูปมโนมัยก็เป็นเช่นเดียวกันกับผู้ฤทธิ์เหมือนกัน จันนั้น" แล ฯ นี่ ฤทธิ์มโนมัย ฯ

เอตถ จ ยถา อีลิกาทโย มุณฺชาทีหิ สทิสสา โหนฺติ เอวํ มโนมยํ รูปํ อิฑฺธิมตา สทิสเมว
โหตีติ ทสฺสณตถํ เอตา อุปมา วุตฺตาติ ฯ อयํ มโนมยา อิฑฺธิ ฯ

